

TBMM ARAşTIRMA KOMİSYONU İÇİN RAPOR

Okullarda Yaşanan Saldırılar
Bağlamında Çocuk, Gençlik,
Dijital Riskler, Rehberlik Sistemi
ve Toplumsal Güvenlik

TBMM ARAŞTIRMA KOMİSYONU İÇİN RAPOR TASLAĞI
Okullarda Yaşanan Saldırıları Bağlamında Çocuk, Gençlik,
Dijital Riskler, Rehberlik Sistemi ve Toplumsal Güvenlik

Tasarım
Ahmet DUMAN

ISBN: 978-605-72048-9-9

Baskı
Erkam Matbaası, İkitelli OSB Mahallesi, Atatürk Bulvarı,
Haseyad 1. Kısım, Numara: 60/3C, Başakşehir/İstanbul

Beylerbeyi Mah, Cennet Cami Yolu Sk, No 13 - Üsküdar, İSTANBUL
Tel: 0 850 308 3193 / e-posta: bilgi@isavak.org
www.istanbulailevakfi.org

İçindekiler

YÖNETİCİ ÖZETİ.....	7
1. GİRİŞ	13
2. OLAYLARIN ÖZETİ VE ARAŞTIRMA İHTİYACININ GEREKÇESİ	15
3. SORUNUN TANIMI: OKULDA ŞİDDET, OKUL ÇEVRESİNDE RİSK, ZİHİNSEL VE KÜLTÜREL ZEMİN.....	17
4. TÜRKİYE’DE ÇOCUKLAR VE GENÇLER AÇISINDAN YENİ RİSK EKOSİSTEMİ	21
5. ÇOCUKLUK, ERGENLİK VE ŞİDDET DAVRANIŞINA GİDEN SÜREÇ	25
6. MEDYA, DİJİTAL PLATFORMLAR VE OYUN EKOSİSTEMİ	29
6.1. Televizyon Yapımlarının Dijital Dolaşım Kapasitesi	29
6.2. Kavramsal Çerçeve: Haz Endüstrisi, Dikkat Ekonomisi ve Oyunlaştırılmış Saldırganlık ..	30
6.3. Görsel Tekrar ve Normalleştirme Etkisi	31
6.4. Yayıncılık ve Yapımcılıkta Ticari Baskı	31
6.5. Çocukluğun ve Gençliğin İçerik Ekonomisine Çekilmesi	31
6.7. Dijital Medya Suçları ve Çevrim İçi İhlal Alanları	32
6.8. İçerik Sınıflandırma Sistemlerinin Yetersizliği	32
6.9. Toplumsal Etki Ölçümleme.....	32
6.10. Üreticilerin ve Platformların Sorumluluğu	32
7. OKUL GÜVENLİĞİ MESELESİ: FİZİKSEL, KURUMSAL VE PSİKOSOSYAL BOYUT	35
7.1. Fiziksel güvenlik: ilk hat, fakat tek hat değil	35
7.2. Kurumsal güvenlik: okulun fark etme ve harekete geçme kapasitesi.....	35
7.3. Psikososyal güvenlik: görünmeyen ama belirleyici alan	36
7.4. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık sisteminin güçlendirilmesi	37
7.5. Akran zorbalığı, dışlanma ve görünmeyen riskler.....	37
7.6. Okul-aile iş birliği: güvenliğin tamamlayıcı zemini.....	37
7.7. Sonuç: okul güvenliği yeniden tanımlanmalıdır	38

8. AİLE, EBEVEYNLİK VE EV İÇİ RİSK YÖNETİMİ	39
8.1. Ebeveynliğin yeni boyutu: dijital refakat	39
8.2. Ev içi sınır koyma ve dijital düzen	40
8.3. Doğal Haz ve Tatmin kaynaklarının yeniden kurulması	40
8.4. İletişim, güven ve erken fark etme.....	40
8.5. Mahremiyet, Gözetim ve Denge	40
8.6. Ailenin yalnız bırakılmaması: ebeveyn eğitimi ve destek ağları	41
8.7. Sonuç: ev içi risk yönetimi, millî ölçekte koruyucu politika alanıdır	41
9. İSTANBUL AİLE VAKFI VE BÜYÜK AİLE PLATFORMU BİRİKİMİNDEN BULGULAR ..	43
9.1. Sempozyumlar: akademik ve kavramsal omurga	43
9.2. Çalıştaylar: sorundan çözüme uzanan politika üretimi	44
9.3. Saha araştırmaları: algı ile olgu arasındaki mesafe.....	44
9.4. Nesil Meselesi, Evlat Nöbetleri ve saha konferansları.....	45
9.5. Sonuç: kurumsal hafıza ve politika sermayesi	45
10. TOPLUMDA OLUŞAN ETKİNİN BOYUTU	47
11. MEVZUAT, KURUMSAL YAPI VE UYGULAMA AÇIKLARI.....	55
11.1. Mevcut temel mevzuat çerçevesi	55
11.2. Güçlü yön: mevzuat önleyici dili tanıyor	56
11.3. Birinci açık: “önleyici sistem” var, ama zorunlu tehdit değerlendirme mimarisi yok	56
11.4. İkinci açık: RAM desteği zorunlu standarda değil, iş birliği varsayımına dayanıyor.....	56
11.5. Üçüncü açık: risk bildirim döngüsü çok seyrek ve pasif	57
11.6. Dördüncü açık: rehber öğretmen görev alanı korunuyor, ama kapasitesi korunmuyor	57
11.7. Beşinci açık: RAM’ın ikili görevi kapasiteyi parçalayabiliyor.....	58
11.8. Altıncı açık: psikososyal yönerge kriz anına odaklı, sürekli risk yönetimi zayıf.....	58
11.9. Yedinci açık: gizlilik ilkesi güçlü, fakat ciddi şiddet riski için veri paylaşım protokolü net değil	58
11.10. Sekizinci açık: mevzuat iyi, denetim ve sonuç göstergeleri zayıf	59
11.11. Sonuç ve reform paketi.....	59
12. KARŞILAŞTIRMALI ÇERÇEVE VE İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ	61
12.1. Hedefli tehdit değerlendirmesi: ABD tecrübesi.....	61
12.2. Psikososyal destek ve okul iklimi: UNESCO yaklaşımı	62
12.4. Türkiye için uyarlanabilir model: dört sütunlu yaklaşım	65
12.5. Sonuç.....	65
13. POLİTİKA ÖNERİLERİ.....	67
13.1. Acil tedbir paketi.....	68
13.2. Kısa vadeli kurumsal iyileştirme paketi.....	68
13.3. Dijital yönetim ve içerik denetimi paketi.....	69
13.4. Çocuk Kullanıcılar İçin Koruyucu Varsayımlar	70
13.5. Okul–aile iş birliği ve ebeveynlik destek paketi.....	70

13.6. Öğretmen ve okul yöneticisi destek paketi	71
13.7. Mevzuat ve yasama paketi	71
13.8. Uzun vadeli kültürel dayanıklılık paketi	72
13.9. Sonuç	72
14. TBMM ARAŞTIRMA KOMİSYONU İÇİN SOMUT YOL HARİTASI	73
14.1. Komisyonun inceleme eksenleri	73
14.2. Dinlenmesi önerilen kurum ve uzman grupları.....	74
14.3. Saha ziyaretleri ve veri toplama planı.....	75
14.4. Komisyonun sorması gereken öncelikli sorular.....	75
14.5. Komisyon raporuna dönüştürülebilecek karar alanları.....	76
14.6. Sonuç.....	77
15. SONUÇ	79
KAYNAKÇA	83

YÖNETİCİ ÖZETİ

Bu rapor, Şanlıurfa Siverek ve Kahramanmaraş'ta peşpeşe meydana gelen okul saldırılarının ardından Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kurulan araştırma komisyonuna katkı sunmak amacıyla İstanbul Aile Vakfı tarafından hazırlanmıştır. TBMM'de konu, açık biçimde okul güvenliği, sosyal medya, ekranlar, psikoloji, aile ve diğer toplumsal boyutlarıyla birlikte araştırılması gereken çok yönlü bir alan olarak tarif edilmiştir. Bu vurgu, raporun yaklaşımını da belirlemektedir: Söz konusu hadiseler, yalnızca münferit adli vakalar ya da anlık güvenlik zaafı olarak değil; okul güvenliği, çocuk ve gençlik psikolojisi, dijitalleşme, medya etkisi, ebeveynlik zayıflaması, toplumsal güvensizlik ve şiddetin kültürel normalleştirilmesi gibi çok katmanlı bir risk ortamının parçası olarak ele alınmalıdır.

Bu çerçevede raporun temel tespiti şudur: **Okullarda ortaya çıkan şiddet, yalnızca okul kapısından içeri giren faille başlamamaktadır. Şiddet daha önce zihinlerde, dilde, medyada, dijital içeriklerde, akran ilişkilerinde ve davranış kalıplarında normalleştirilmektedir.** Bu nedenle çözüm de yalnız fiziki güvenlik önlemleriyle sınırlı olamaz. Okul güvenliği, rehberlik ve psikososyal destek, aile ve anne-babalık beceri düzeyi, dijital anne-babalık hak ve sorumluluk farkındalığının güçlenmesi, dijital okuryazarlık, medya sorumluluğu ve toplumsal güven duygusunun yeniden tahkimi birlikte ele alınmalıdır.

Bu nedenle mesele yalnız güvenlik, eğitim veya psikoloji meselesi olarak değerlendirilemez. Okul saldırıları aynı zamanda toplumsal dayanıklılık meselesidir. Aile bağlarının, güven ilişkilerinin, nesiller arası aktarım mekanizmalarının ve koruyucu kurumların zayıflaması çocukları ve gençleri risklere karşı daha kırılgan hale getirmektedir. Aile, dijital çağda da güven, aidiyet ve dayanışmanın en güçlü kaynağı olmayı sürdürmektedir.

İstanbul Aile Vakfı'nın bugüne kadar gerçekleştirdiği uluslararası sempozyumlar, çalıştaylar, saha araştırmaları ve sonuç raporları birlikte değerlendirildiğinde; çocukların ve gençlerin karşı karşıya bulunduğu risklerin yalnızca fiziksel çevreyle sınırlı olmadığı açık biçimde görülmektedir. I. Uluslararası Aile Sempozyumu dijital çağın aile, çocukluk ve medya üzerindeki etkilerini; II. Uluslararası Aile Sempozyumu çevrim içi güvenlik, mahremiyet ve dijital medya suçları bağlamını; III. Uluslararası Aile Sempozyumu ise saha verileriyle dijitalleşmenin çocuklar ve gençler bakımından en baskın tehdit alanı olarak algılandığını ortaya koymuştur. III. Uluslararası Aile Sempozyumu kitabında yer alan İSAVAK saha araştırmasına göre katılımcıların %80,7'si dijital medyanın toplum değerlerini aşındırdığını, %82,9'u çocuklar için zararının faydasından fazla olduğunu, %72,4'ü ise aynı kanaati gençler için de taşıdığını belirtmektedir.¹ Buna karşılık aile, güven, huzur ve mutluluk bakımından toplumun en güçlü referans noktası olmayı sürdürmektedir.²

Okullarda ortaya çıkan şiddet, yalnızca okul kapısından içeri giren faille başlamamaktadır. Şiddet daha önce zihinlerde, dilde, medyada, dijital içeriklerde, akran ilişkilerinde ve davranış kalıplarında normalleştirilmektedir.

1 İstanbul Aile Vakfı Saha Araştırması, Bütünleşik Analizler Raporu, Anka Danışma Grubu, 2025, s.43-45; Turgay Şirin, Türkiye'de Kentleşme, Kültürel Değerler ve Aile Algısı: İSAVAK Saha Araştırması, II. Uluslararası Aile Sempozyumu - 21. Yüzyılda Aile Olmak Bildiriler Kitabı, Ed. Turgay Şirin, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2025, s. 52.

2 İstanbul Aile Vakfı Saha Araştırması, Bütünleşik Analizler Raporu, Anka Danışma Grubu, 2025, s. 7-12.

a) Dijital Medyanın Toplumun Değerlerini Aşındırdığını Düşünüyor musunuz?

Dijital medyanın toplumun değerlerini aşındırdığını düşünüyor musunuz?					
		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Kesinlikle Hayır	71	1,7	1,7	1,7
	Hayır	364	8,7	8,7	10,4
	Kararsızım	376	8,9	8,9	19,3
	Evet	2026	48,2	48,2	67,5
	Kesinlikle Evet	1365	32,5	32,5	100,0
	Toplam	4202	100,0	100,0	

“

III. Aile Çalıştayı sonuç raporu ise bu genel tabloyu daha ileri taşıyarak dijitalleşmeyi yalnız teknik araç değil; dopamin ekonomisi, haz kültürü, algoritmik yönlendirme, görünürlük baskısı ve güvensizlik üreten bir yapı olarak tanımlamaktadır.

”

III. Aile Çalıştayı sonuç raporu ise bu genel tabloyu daha ileri taşıyarak dijitalleşmeyi yalnız teknik araç değil; **dopamin ekonomisi, haz kültürü, algoritmik yönlendirme, görünürlük baskısı** ve **güvensizlik** üreten bir yapı olarak tanımlamaktadır. Raporda çocukların ve gençlerin dijital ortamda bağımlılık oluşturan bir ödül mekanizmasına maruz kaldığı, bu yapının aile içi iletişim, odaklanma süresi ve derin düşünme kapasitesi üzerinde aşındırıcı etkiler doğurduğu belirtilmektedir. Aynı raporda yapımlar için kapsamlı bir **Toplumsal Etki Ölçümleme ve Değerlendirme Sistemi** ile yeni bir **Aile Dostu İçerik** işareti önerilmekte; ayrıca yeni dönemin en kritik meselesinin, iç istikrarsızlık riskiyle birlikte **güvensizlik** olduğu vurgulanmaktadır.

Raporun önemli bulgularından biri de medya ve dijital platformların artık birbirinden kopuk alanlar olmadığıdır.

Türkiye’de sık dile getirilen “Gençler televizyon izlemiyor; bu yüzden yalnız sosyal medyaya odaklanmak gerekir” tezi eksiktir. RTÜK’ün Medyametre 2024 araştırmasına göre 15–24 yaş grubunda günlük ortalama televizyon izleme süresi 2 saat 22 dakika, günlük sosyal medya kullanımı ise 4 saat 5 dakikadır;³ televizyon kullanım oranı aynı yaş grubunda hâlâ oldukça yüksektir. Bu durum, televizyonla ilişkinin ortadan kalkmadığını, tersine televizyon, sosyal medya ve internetin iç içe geçtiği çoklu ekranlı bir medya rejimi içinde sürdüğünü göstermektedir. Ana akım medya içeriğinin dijital mecralara güçlü biçimde taşınması da bu tabloyu pekiştirmektedir. İstanbul Aile Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Üner Karabıyık’ın RTÜK İletişim Dergisi’nde yer alan yazısında medya alanının yalnız lineer yayıncılıkla değil, konvansiyonel içeriklerin dijital alana yansmasıyla etkisini sürdürdüğünü vurgulanmaktadır.⁴

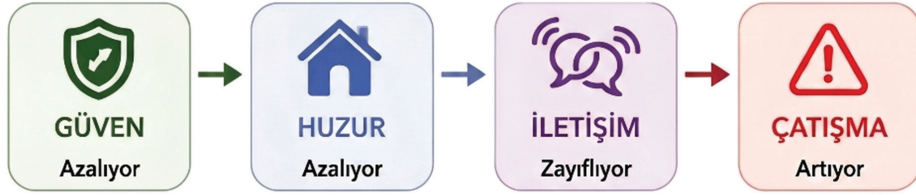
Okul güvenliği bakımından temel sonuç, mevcut yaklaşımın dar bir çerçevede olduğudur. Okul güvenliği yalnız kapı, kamera ve güvenlik görevlisiyle tanımlanamaz. Bu rapor, okul güvenliğini üç katmanda ele almaktadır: **fiziksel güvenlik, kurumsal güvenlik** ve **psikososyal güvenlik**. Fiziksel güvenlik giriş-çıkış kontrolü ve kriz planlarıyla ilgilidir. Kurumsal güvenlik, okul yönetimi, rehberlik servisi, RAM ve ilgili kamu kurumlarının

³ “Medyametre Medya Kullanım Alışkanlıkları Araştırması”, RTÜK, s. 46, Ankara 2024.

⁴ Üner Karabıyık, “Türk Aile Yapısı ve Medya”, RTÜK İletişim Dergisi, 8. Sayı, 2025, s. 70-75.

DİJİTAL BAĞIMLILIK VE AİLE İKLİMİ İLİŞKİSİ

Ailesinde dijital bağımlılık olduğunu düşünen kişilerin algısına göre
(1 = Çok zayıf, 5 = Çok güçlü)

“Bütün aile dijital bağımlı” algısında değişim (Ortalama Puan)

Aile: Huzur, Güven, Mutluluk	3,74
Şehir: Huzur, Güven, Mutluluk	3,40
Ülke: Huzur, Güven, Mutluluk	3,00
Ailede Çatışma, İletişim Sorunu	2,36

Dijital bağımlılık algısı arttıkça ailede güven, huzur ve mutluluk azalmakta; çatışma ve iletişim sorunları artmaktadır.

Kaynak: İstanbul Aile Vakfı Türkiye Geneli Saha Araştırması, 2025 (N=4.202)

risk emarelerini görme ve müdahale kapasitesidir. Psikososyal güvenlik ise öğrencinin kendisini okulda görmüş, duyulmuş, korunmuş ve ait hissedip hissetmediğiyle ilgilidir. Bu üç katman birlikte kurulmadıkça okul güvenliği gerçek anlamda sağlanmış sayılmaz.

Mevzuat analizi, Türkiye’de rehberlik ve psikolojik danışma alanında bir normatif çerçeve bulunduğunu, ancak bu çerçevenin özellikle yüksek riskli okul şiddeti olayları bakımından bağlayıcı ve operasyonel standartlar üretmekte yetersiz kaldığını göstermektedir. Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği; risk haritası, ihtiyaç analizi, okul rehberlik programı ve RAM iş birliği gibi önemli araçlar içermektedir. Ancak okul saldırıları, hedefli tehdit, şiddet riski, anlık davranış kırılması, çok disiplinli tehdit değerlendirmesi ve RAM müdahale standardı bakımından daha net düzenlemelere ihtiyaç vardır.⁵

Karşılaştırmalı çerçeve, Türkiye için dört temel ders sunmaktadır. Birincisi, ABD’de gelişen davranış temelli tehdit değerlendirme modeli, profil çıkarmaya değil, risk sinyallerini erken fark eden çok disiplinli ekip yapısına dayanmaktadır. İkincisi, UNESCO yaklaşımı okul şiddetinin önlenmesinde okul iklimi ve psikososyal destek boyutunu öne çıkarmaktadır.⁶ Üçüncüsü, Avustralya ve Birleşik Krallık örnekleri, çevrimiçi çocuk güvenliğinde yaş güvencesi, platform sorumluluğu ve çocuk hesabı koruma araçlarının önemini göstermektedir.⁷

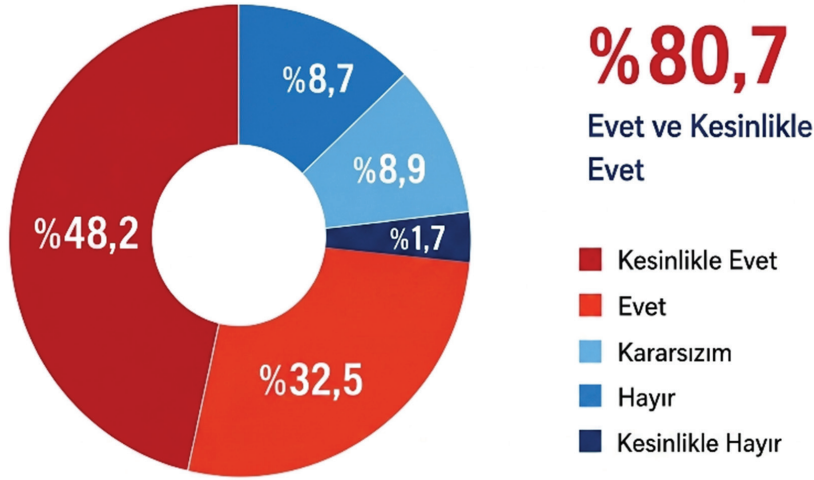
5 T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, *Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği*, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (28.04.2026), <https://orgm.meb.gov.tr/>

6 UNESCO raporu, okul şiddetiyle mücadelenin pedagojik ve psikososyal boyutlarını detaylandırırken şu stratejileri öne çıkarmaktadır: Öğrencilerin okula aidiyet hissetmelerinin ve okul topluluğuyla bağ kurmalarının şiddeti önlemedeki kritik rolü vurgulanmaktadır. Bu süreçte mağdurlar, tanıklar ve failer için erişilebilir, çocuk duyarlılığına sahip danışmanlık hizmetlerinin mevcudiyeti sistemin temel şartı olarak sunulmaktadır. Müfredat düzeyinde ise öğrencilere kazandırılan öfke kontrolü, çatışma çözümü ve empati gibi sosyal-duygusal becerilerin, şiddete başvurma riskini genel öğrenci popülasyonunda %25, yüksek riskli gruplarda ise %33 oranında azalttığı verilerle ortaya konmaktadır. Son olarak, geleneksel cezalandırıcı yöntemler (okuldan uzaklaştırma vb.) yerine; hatanın telafisine, mağdurun zararının giderilmesine ve failin dışlanmadan topluma yeniden kazandırılmasına odaklanan akran arabuluculuğu gibi “onarıcı” yaklaşımların teşvik edilmesi gerektiği belirtilmektedir; bkz. UNESCO, *School Violence and Bullying: Global Status Report*, Paris, 2017, s. 10, 28, 32, 39, 40, 46, 47.

7 Avustralya’nın 2024 tarihli “Çevrimiçi Güvenlik Değişikliği (Sosyal Medya Asgari Yaş) Tasarısı”, sosyal medya platformlarına 16 yaş altındaki çocukların hesap açmasını engellemek için “makul adımlar” (reasonable steps) atma yükümlülüğü getirmektedir. Bu modelde sorumluluk çocuk veya ebeveyne değil, doğrudan platform sağlayıcısına yüklenmiş olup; kural ihlali durumunda 49,5 milyon AUD’a varan ağır para cezaları öngörülmektedir. Ayrıca sistem, mesajlaşma ve eğitim odaklı servisleri muaf tutarak “YouTube Kids” benzeri düşük riskli ve yaşa uygun dijital alanların geliştirilmesini teşvik etmektedir. Bkz. Nell Fraser ve Owen Griffiths, *Online Safety Amendment (Social Media Minimum Age) Bill*

TOPLUMSUNUN DİJİTAL MEDYAYA YÖNELİK ALGILARI

Dijital medyanın toplumun değerlerini aşındırdığını düşünüyor musunuz?

Toplunun **%80,7'si** dijital medyanın toplumun değerlerini aşındırdığını düşünüyor.

Kaynak: İstanbul Aile Vakfı Türkiye Geneli Saha Araştırması, 2025 (N=4.202)

Dördüncüsü ise Türkiye'nin özgün avantajı olan aile merkezli toplumsal doku, okul güvenliği ve dijital çocuk koruma politikalarında stratejik avantaja dönüştürülebilir.

Bu raporun çözüm önerileri yedi ana pakette toplanmaktadır. Birinci paket, okul güvenliği standart pakettir. Risk düzeyine göre farklılaştırılmış fiziki güvenlik, kriz planı ve müdahale zinciri kurulmalıdır. İkinci paket, Okul Risk Değerlendirme ve Müdahale Ekibi modelidir. Okul müdürü, psikolojik danışman, sınıf rehber öğretmeni ve gerektiğinde RAM uzmanından oluşan çok disiplinli ekip yapısı mevzuata bağlanmalıdır. Üçüncü paket, PDR ve RAM reformudur. Rehber öğretmeni bulunmayan okullar için RAM hizmet standardı getirilmeli, kritik vakalarda müdahale süresi, yüz yüze temas, aile görüşmesi ve izleme yükümlülükleri netleştirilmelidir. Risk yoğunluğuna göre psikolojik danışman kadrosu artırılmalı, ağır riskli okullar için ek destek modeli kurulmalıdır. Dördüncü paket, dijital yönetim ve içerik denetimidir. Çocukları ve gençleri hedefleyen yapımlar için toplumsal etki ölçümleme sistemi kurulmalı, televizyon ve dijital mecralarda Aile Dostu İçerik akıllı işareti geliştirilmeli, yaş doğrulama sistemleri, çocuk hesabı koruması, varsayılan koruma araçları, ebeveyn kontrol mekanizmaları ve yaşa uygun dijital hizmet standartları hayata geçirilmelidir. Çocuk kullanıcıların korunması yalnız yaşın tespit edilmesiyle sınırlı kalmamalı; platformların yaşa göre farklılaştırılmış koruma yükümlülükleri açık biçimde tanımlanmalıdır. Beşinci paket, aile ve ebeveynlik destek programıdır. "Dijital

2024, Bills Digest No. 39, 2024–25, Parliamentary Library, Parliament of Australia, s. 4-23; Birleşik Krallık'ın çevrimiçi çocuk güvenliği stratejisi, denetleyici üst kurul Ofcom tarafından Nisan 2025'te Parlamento'ya sunulan uygulama esaslarına dayanmaktadır. Bu esaslar uyarınca platform sağlayıcıları, çocukların zararlı içeriklerle karşılaşmasını engellemek amacıyla teknik doğruluk, sağlamlık ve güvenilirlik kriterlerini karşılayan "yüksek derecede etkili yaş güvencesi" sistemlerini kurmakla yükümlüdür. Sistem, platformlara zararlı içerikleri öne çıkaran algoritmik öneri sistemlerini kısıtlama ve çocuk kullanıcıları kendileriyle bağlantılı olmayan hesapları tek bir işlemle engelleme seçeneği sunma gibi "varsayılan koruma" araçlarını tesis etme zorunluluğu getirmektedir. Ayrıca, hizmet şartlarını ihlal eden içeriklerin proaktif sistemlerle tespit edilerek "hızla kaldırılması" (swiftly take down) platformun temel sorumluluğu olarak tanımlanmıştır. Bkz. Ofcom, *Protection of Children: Code of Practice for user-to-user services*, London: Office of Communications, 2025, s. 21, 30-31, 47, 62, 86.

ebeveynlik, refakatçi model, mahremiyet eğitimi (fiziksel mahremiyet ve dijital mahremiyet), çevrim içi güvenlik, akran zorbalığı ve erken risk işaretlerini fark etme” başlıklarında yaygın ebeveyn eğitim programları oluşturulmalıdır. Altıncı paket, öğretmen ve okul yöneticisi destek programıdır. Hizmet içi risk tanıma eğitimi, kriz sonrası psikososyal destek ve okul iklimini güçlendiren uygulamalar kurumsal hale getirilmelidir. Yedinci paket ise uzun vadeli kültürel dayanıklılık ve yerli içerik ekosistemidir. Zararsız ve koruyucu çocuk içerikleri, yerli dijital oyunlar, medya söylem rehberi, değer aktarımını destekleyen kültürel araçlar ve yüz yüze sosyal hayatı güçlendiren yerel ağlar teşvik edilmelidir.

Raporun nihai sonucu şudur: **Türkiye’nin ihtiyacı, okul saldırılarına yalnız olay sonrası tepki veren dar güvenlik refleksi değil; aileyi, okulu, rehberlik sistemini, dijital alanı, medyayı ve toplumsal güven duygusunu aynı anda güçlendiren bütüncül bir koruma mimarisidir.** Çocukların okulda, evde ve ekran karşısında güven içinde büyüebildiği; ailelerin dijital anne-babalık becerilerinin tahkim edildiği; medya ve dijital platformların daha yüksek sorumluluk standardıyla işlediği; rehberlik ve psikososyal destek sisteminin erken uyarı verebildiği bir yapı kurulmadan, bu tür hadiselerin tekrarını kalıcı biçimde önlemek mümkün olmayacaktır.

Dijital çağın çocuk koruma politikaları yalnız zararlı içerikleri sınırlandırmayı değil; aileyi güçlendirmeyi, çocukların gelişim özelliklerini gözetken hizmet standartları oluşturmayı ve dijital ekosistemin toplumsal etkilerini düzenli biçimde değerlendirmeyi de gerektirmektedir. Bu nedenle yaş doğrulama, çocuk hesabı koruması, ebeveyn destek mekanizmaları, aile ve çocuk dostu tasarım uygulamaları ile Toplumsal Etki Değerlendirme Sistemi birlikte düşünülmelidir.

Bu nedenle TBMM Araştırma Komisyonu’na sunulan bu rapor, yalnızca yaşanmış iki saldırının muhasebesini yapmakla kalmamakta; Türkiye’nin kendi toplumsal dokusuna, aile merkezli yapısına ve kurumsal kapasitesine uygun, gelecek nesilleri güvence altına alan ve sürdürülebilir bir önleme modeli önermektedir.

“

Türkiye’nin ihtiyacı, okul saldırılarına yalnız olay sonrası tepki veren dar güvenlik refleksi değil; aileyi, okulu, rehberlik sistemini, dijital alanı, medyayı ve toplumsal güven duygusunu aynı anda güçlendiren bütüncül bir koruma mimarisidir.

”

1. GİRİŞ

Şanlıurfa’da ve Kahramanmaraş’ta art arda meydana gelen okul saldırıları, Türkiye’de okul güvenliği, çocukların korunması, gençlik psikolojisi ve toplumsal güvenlik duygusuna ilişkin tartışmaları yeniden gündemin merkezine taşımıştır. Bu hadiseler, yalnızca güvenlik birimlerinin ya da okul idarelerinin anlık refleksleriyle değerlendirilebilecek münferit vakalar olarak ele alındığında, sorunun derinliğini kavramak mümkün değildir. Okulda ortaya çıkan şiddet, çoğu zaman daha önce ailede, akran çevresinde, dijital ortamda, kültürel iklimde ve kurumsal boşluklarda biriken risklerin son aşamasında görünür hale gelmektedir.

Bu raporda ele alınan vakaların önemli bir kısmı okul ortamlarında görünür hâle gelmiş olsa da, meselenin yalnızca eğitim sistemi çerçevesinde değerlendirilmesi sağlıklı bir analiz yapılmasını zorlaştırabilir. Çocuk ve gençlerin tutum, davranış ve gelişim süreçleri; aile yapısından dijital medya ekosistemine, ruh sağlığı hizmetlerinden sosyal çevreye kadar uzanan çok sayıda etkenin ortak tesiri altında şekillenmektedir. Bu nedenle Komisyon çalışmalarında, okulun çoğu zaman sorunların üretildiği değil görünür hâle geldiği alanlardan biri olduğu dikkate alınmalı; mesele çok boyutlu bir toplumsal olgu olarak ele alınmalıdır.

Bu çok boyutlu yapı aynı zamanda toplumsal dayanıklılık kavramını gündeme getirmektedir. Toplumsal dayanıklılık; aile bağlarının, güven ilişkilerinin, aidiyet duygusunun ve koruyucu kurumların risk ve kriz dönemlerinde işlevini sürdürebilme kapasitesidir. Okul saldırıları gibi hadiseler bu kapasitenin hangi alanlarda zayıfladığını görünür kılan uyarı işaretleri olarak değerlendirilmelidir.

Bu rapor, okul saldırılarını yalnız adli vakalar olarak değil; aile, okul, dijital çevre, medya, oyun kültürü, psikososyal kırılganlık ve toplumsal güven arasındaki bağların zayıflamasıyla ilişkili çok katmanlı bir sorun alanı olarak değerlendirmektedir. Bu yaklaşım, İstanbul Aile Vakfı’nın sempozyum, çalıştay ve saha araştırmalarında ortaya konulan bulgularla da uyumludur. Özellikle III. Aile Çalıştayı sonuç raporu, dijitalleşmenin çocuklar ve gençler üzerinde yalnız teknik değil, davranışsal ve kültürel etkiler doğurduğunu; “haz kültürü”, “dopamin ekonomisi”, “görünürlük baskısı”, “sessiz çözülme” ve “güvensizlik” gibi süreçlerin aileyi, okulu ve toplumsal dayanıklılığı doğrudan etkilediğini vurgulamaktadır.⁸

Benzer şekilde III. Uluslararası Aile Sempozyumu kapsamında yayımlanan *21. Yüzyılda Aile Olmak* kitabında yer alan İSAVAK saha araştırması, kentleşme ve dijitalleşmenin eşzamanlı etkileri altında bile ailenin toplumun en güçlü güven ve huzur referansı olduğunu, buna karşın çocuklar ve gençler bakımından dijital medyanın ciddi bir risk ve aşınma alanı olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Araştırmada dijitalleşme, kültürel değerlerde aşınma algısının en baskın belirleyeni olarak öne çıkmakta, özellikle çocuklar ve gençler, kentleşme ile dijitalleşmenin kesişim noktasında en kırılgan gruplar arasında gösterilmektedir.⁹

“

Çocuk ve gençlerin tutum, davranış ve gelişim süreçleri; aile yapısından dijital medya ekosistemine, ruh sağlığı hizmetlerinden sosyal çevreye kadar uzanan çok sayıda etkenin ortak tesiri altında şekillenmektedir.

”

⁸ “Haz kültürü”, ertelenmiş mutluluk yerine anlık tatminin yaygınlaşmasını; “dopamin ekonomisi”, dijital platformların insanları ekranda tutmak için beyin ödül mekanizmasını manipüle eden strateji havuzunu; “görünürlük baskısı” ise toplumda kabul ve değer görmek için ekranlarda paylaşım yapma mecburiyeti hissetmeyi ifade etmektedir.

⁹ Turgay Şirin, *Türkiye’de Kentleşme, Kültürel Değerler ve Aile Algısı: İSAVAK Saha Araştırması, II. Uluslararası Aile Sempozyumu - 21. Yüz-*

AİLE YAPISI VE GÜVEN DUYGUSU ARASINDAKİ İLİŞKİ

Yaş grubu ve medeni haline göre güvende hissedenler ve kaygılılar (%)

GÜVENDE HİSSEDENLER

%57,4

KAYGILILAR

%42,6

YAŞ GRUBU	MEDENİ HAL	GÜVENDE HİSSEDENLER (%)	KAYGILILAR (%)
18-24 YAŞ	Evli	66,2	33,8
	Bekar	44,5	55,5
	Boşanmış	20,0	80,0
	Eşi Ölmüş	50,0	50,0
25-34 YAŞ	Evli	58,8	41,2
	Bekar	43,0	57,0
	Boşanmış	37,5	62,5
	Eşi Ölmüş	66,7	33,3
35-44 YAŞ	Evli	58,7	41,3
	Bekar	42,5	57,5
	Boşanmış	51,6	48,4
	Eşi Ölmüş	66,7	33,3
45-54 YAŞ	Evli	62,7	36,3
	Bekar	62,2	37,8
	Boşanmış	53,1	46,9
	Eşi Ölmüş	64,3	35,7
55 YAŞ ÜSTÜ	Evli	66,0	34,0
	Bekar	38,2	61,8
	Boşanmış	53,3	46,7
	Eşi Ölmüş	48,0	52,0

Kaynak: İstanbul Aile Vakfı Türkiye Geneli Saha Araştırması, 2025 (N=4.202)

Bu nedenle, TBMM Araştırma Komisyonu'na sunulacak bu rapor, üç şeyi aynı anda hedeflemiştir. İlk olarak sorunu doğru tanımlamalıdır: okul saldırısı yalnız fail ve silahla açıklanamaz. İkinci olarak etkinin boyutunu göstermelidir: öğrenciler, öğretmenler, veliler ve toplum genelinde güven duygusu nasıl etkilenmektedir sorusuna cevap vermelidir. Üçüncü olarak da çözüm üretmelidir: okul güvenliği, rehberlik sistemleri, dijital içerik denetimi, ebeveyn eğitimi ve medya sorumluluğu gibi alanlarda uygulanabilir öneriler geliştirmelidir.

Bu raporun amacı, tam da bu üçlü görevi yerine getirmektir. Rapor, Siverek ve Kahramanmaraş saldırılarını çıkış noktası olarak, Türkiye'de çocukların ve gençlerin maruz kaldığı yeni risk ekosistemini analiz etmiş, İstanbul Aile Vakfı'nın akademik ve kurumsal birikimini TBMM komisyonunun istifadesine sunmuş, son bölümde ise somut ve uygulanabilir çözüm önerileri geliştirmiştir.

2. OLAYLARIN ÖZETİ VE ARAŞTIRMA İHTİYACININ GEREKÇESİ

2026 Nisan ayında Şanlıurfa Siverek ve Kahramanmaraş'ta art arda meydana gelen iki okul saldırısı, Türkiye'de okul güvenliği, çocukların korunması, gençlik psikolojisi ve toplumsal güven duygusuna ilişkin kaygıları keskin biçimde artırmıştır. Anadolu Ajansı'nın aktardığı bilgilere göre, 14 Nisan 2026'da Şanlıurfa Siverek'te Ahmet Koyuncu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde düzenlenen silahlı saldırıda öğrenci ve öğretmenlerden toplam 16 kişi yaralanmış, saldırganın okulun eski öğrencisi olduğu ve olay sonrasında intihar ettiği bildirilmiştir. Aynı haberde, 10 öğrenci, 4 öğretmen, 1 polis ve 1 kantin işletmecisinin yaralandığı, saldırı sonrası okulun tahliye edildiği ve olayla ilgili soruşturma başlatıldığı belirtilmiştir.¹⁰

Bu hadiseden yalnız bir gün sonra, 15 Nisan 2026'da Kahramanmaraş Onikişubat'taki Ayser Çalık Ortaokulu'nda daha ağır sonuçlar doğuran bir başka silahlı saldırı yaşanmıştır. Anadolu Ajansı'nın ilgili haberine göre saldırıda 8 öğrenci ve 1 öğretmen olmak üzere 10 kişi hayatını kaybetmiş, 13 kişi yaralanmıştır. Haberde ayrıca saldırganın 8'inci sınıf öğrencisi olduğu, iki sınıfa 5 silah ve 7 şarjörle girdiği, olayın ardından soruşturma başlatıldığı ve çok sayıda müfettiş görevlendirildiği aktarılmıştır. Aynı haber, travmatik görüntüler ve mahremiyet ihlallerine karşı RTÜK'ün yayın kuruluşlarını uyardığını, mağdur çocukların ve ailelerin ruh sağlığını gözetmeyen yayınlar için yasal yaptırım sürecinin işletileceğinin duyurulduğunu kaydetmektedir.¹¹

Bu iki olayın art arda yaşanması, kamuoyunda ve siyasal alanda güçlü bir yankı üretmiş; mesele yalnızca münferit suç vakaları olarak değil, daha geniş bir risk alanının işareti olarak ele alınmaya başlanmıştır. TBMM'nin resmî haberine göre, grup başkanvekillerinin ortak değerlendirmeleri sonucunda okullarda yaşanan saldırıları tüm boyutlarıyla incelemek üzere yeni bir araştırma komisyonu kurulması kararlaştırılmıştır.¹² TBMM haberinde, konunun “adli, kriminal, psikoloji, sosyal medya, aile ve ekonomik tarafı” bulunduğu açıkça ifade edilmekte; okul güvenliği, sosyal medya ve eğitim politikalarının birlikte ele alınmasının gerekliliği vurgulanmaktadır. Aynı haber, milyonlarca ebeveynin çocuklarını gönderdiği okullarda benzer bir olayın yaşanıp yaşanmayacağı kaygısını taşıdığına dikkat çekmektedir.

Türkiye'deki Çocuklar 2024: İstatistiklere Bakış” raporunda, çocukların güvenliği ve dijital dünyadaki konumuna dair kritik veriler yer almaktadır. Rapora göre, 6-17 yaş grubundaki çocukların %13,8'i ayda en az birkaç kez akran zorbalığına maruz kalmaktadır. Zorbalık türleri arasında en yaygın olanları %7,7 ile dalga geçilme ve %7,2 ile kasıtlı olarak dışlanma iken, fiziksel saldırıya (vurulma veya itilme) maruz kalanların oranı %4,4'tür. Dijital riskler bağlamında, 6-15 yaş grubundaki çocukların internet kullanım oranı %91,3'e ulaşmıştır. Özellikle 11-15 yaş grubundaki çocukların %15,1'inin hafta sonları günde 6 saat veya daha fazla süreyle düzenli olarak cep telefonu/akıllı telefon kullandığı görülmektedir. Ayrıca, 2023 yılı verileri 15-17 yaş grubundaki çocukların karıştığı olayların ciddiyetini ortaya koymaktadır; bu yaş grubunda 117.266 çocuk suça sürüklenme, 96.025 çocuk ise mağduriyet nedeniyle güvenlik birimlerine getirilmiştir. Bu istatistikler, okullarda sosyal güvenliğin tesisi ve dijital risklerin yönetimi için rehberlik sistemlerinin ne denli stratejik bir öneme sahip olduğunu sayısal olarak kanıtlamaktadır.¹³

10 Anadolu Ajansı. (14 Nisan 2026). <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/siverekte-okula-duzenlenen-silahlı-saldırıda-16-kisi-yaralandı/3904852>

11 Anadolu Ajansı. (15 Nisan 2026). <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/kahramanmaraşta-okulda-silahlı-saldırı/3906448>

12 Anadolu Ajansı. (24 Nisan 2026). <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/okul-saldırıların-nedenlerine-iliskin-arastırma-komisyonu-kurulması-kararı-resmî-gazetede/3916246>

13 Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), *Türkiye'deki Çocuklar 2024: İstatistiklere Bakış* (Ankara: TÜİK, 2025), ss. 22-35.

Bu çerçevede araştırma ihtiyacının üç temel gerekçesi bulunmaktadır.

İlk gerekçe, olayların **toplumu kaos ve kargaşaya sevk etme kapasitesidir**. Okul, çocukların güven içinde olması gereken kamusal mekândır. Okullarda yaşanan saldırılar, sadece o anki mağdurlara değil; öğrencilere, öğretmenlere, velilere ve daha geniş ölçekte topluma yönelmiş bir tahrip unsurudur. Kahramanmaraş ve Siverek örnekleri, okulun güvenli alan olma vasfının toplum gözündeki kırılmasını görünür hale getirmiştir. Bu nedenle olayların yalnız fiziksel sonuçları değil, çocukların zihin dünyasında, öğretmenlerin meslek güvenliğinde ve velilerin emniyet duygusunda bıraktığı iz de araştırılmalıdır.

İkinci gerekçe, bu saldırıların **çok katmanlı bir sorun alanına işaret etmesidir**. TBMM haberinde de vurgulandığı üzere, konu yalnız adli süreç ya da kolluk boyutuyla sınırlı değildir. Burada okul güvenliği kadar çocuk ve ergen psikolojisi, dijitalleşme, sosyal medya maruziyeti, şiddetin ekranlarda normalleştirilmesi, aile içi rehberlik kapasitesi, okul-temelli erken uyarı mekanizmaları ve toplumsal dayanıklılık gibi alanlar birlikte düşünülmelidir. İstanbul Aile Vakfı'nın çalıştay ve sempozyumlarında da bu yaklaşım uzun süredir işlenmekte, çocuklar ve gençlerin maruz kaldığı dijital içeriklerin davranış kalıpları üzerindeki etkisi, dikkat ekonomisi, görünürlük baskısı ve sessiz çözümler gibi başlıklarla tartışılmaktadır.

Üçüncü gerekçe ise, mevcut risklerin **önceden çalışılmış ama kurumsal tedbirlere yeterli düzeyde yansımamış olmasıdır**. İstanbul Aile Vakfı'nın *21. Yüzyılda Aile Olmak* kitabında yer alan İSAVAK saha araştırması, dijitalleşmenin çocuklar ve gençler açısından en baskın tehdit alanı olarak algılandığını, aile ve yakın çevre düzeyinde güven yüksek görünse de şehir ve ülke ölçeğinde geleceğe dair kırılganlık, belirsizlik ve kaygının arttığını ortaya koymaktadır. Aynı çalışmada katılımcıların büyük çoğunluğu dijital medyanın toplumsal değerleri aşındırdığına, çocuklar ve gençler üzerindeki zararlarının faydalarından fazla olduğuna inanmaktadır. Bu bulgular, okul saldırılarının arka planında çalışılması gereken dijital ve kültürel zemin bulunduğunu göstermektedir.¹⁴

a) Dijital Medyanın Toplumun Değerlerini Aşındırdığını Düşünüyor musunuz?

Dijital medyanın toplumun değerlerini aşındırdığını düşünüyor musunuz?					
		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Kesinlikle Hayır	71	1,7	1,7	1,7
	Hayır	364	8,7	8,7	10,4
	Kararsızım	376	8,9	8,9	19,3
	Evet	2026	48,2	48,2	67,5
	Kesinlikle Evet	1365	32,5	32,5	100,0
	Toplam	4202	100,0	100,0	

Bu nedenle, TBMM Araştırma Komisyonu'nun yapacağı çalışma yalnız olayların “nasıl” meydana geldiğini incelemekle sınırlı kalmamalıdır. Aynı zamanda şu sorulara da cevap aramalıdır: Bu tür saldırılara zemin hazırlayan psikososyal, dijital ve kültürel koşullar nelerdir? Okul, aile ve kamu kurumları arasındaki erken uyarı mekanizmaları neden yeterince işletilememektedir? Çocuk ve gençlerin maruz kaldığı medya, oyun ve sosyal medya içerikleri davranış kalıplarını nasıl etkilemektedir? Okul güvenliği fiziksel, kurumsal ve psikososyal düzeyde nasıl yeniden tasarlanmalıdır.

Bu rapor, tam da bu sorulara sistematik cevap üretmek amacıyla hazırlanmıştır. Siverek ve Kahramanmaraş saldırıları, bu rapor bakımından yalnız başlangıç noktasıdır. Esas mesele, çocuklarımızı ve gençlerimizi tehdit eden yeni risk ekosistemini doğru tanımlamak, toplumda ürettiği korku, kaygı ve güvensizlik iklimini görünür hale getirmek, ardından da koruyucu, önleyici ve güçlendirici politika önerilerini ortaya koymaktır.

14 İstanbul Aile Vakfı Saha Araştırması, Bütünleşik Analizler Raporu, Anka Danışma Grubu, 2025, s. 19-30, 44-47.

3. SORUNUN TANIMI: OKULDA ŞİDDET, OKUL ÇEVRESİNDE RİSK, ZİHİNSEL VE KÜLTÜREL ZEMİN

Okulda meydana gelen silahlı saldırılar, ilk bakışta münferit suç fiilleri ve güvenlik zaafları olarak görülebilir. Ancak bu tür hadiseler, yalnız olay anına ve doğrudan faillere odaklanılarak açıklanamaz. Çünkü okulda meydana gelen her saldırı, çoğu zaman daha önce ailede, akran çevresinde, dijital ortamlarda, kültürel iklimde ve kurumsal yapılarda birikmiş risklerin görünür hale gelmiş son halkasıdır. Bu nedenle okul saldırıları, yalnızca güvenlik tedbirleriyle değil, çocuk ve gençlerin içinde yetiştiği psikososyal, dijital ve kültürel bağlamla birlikte ele alınmalıdır.

İstanbul Aile Vakfı'nın **III. Aile Çalıştayı Sonuç Raporu**, bu daha geniş çerçeveyi tanımlamak için güçlü bir kavramsal zemin sunmaktadır. Raporda 21. yüzyılın güvenlik paradigmasının, klasik sınır tehditlerinden çok toplumların **birlik ve bütünlüğünü** hedef alan risklere dönüştüğü, bu yeni ortamda risklerin “sokakta değil, ekranda, gürültüyle değil, fısıltıyla, bünyeye değil, zihne yöneldiği” vurgulanmaktadır.¹⁵ Aynı rapor, dijitalleşmeyi yalnız teknik araç olarak değil, **haz kültürü**,¹⁶ **görünürlük baskısı** ve **algoritmik yönlendirme**¹⁷ üreten bir yapı olarak ele almakta, toplumsal çözülmenin klasik yöntemlerle açıklanamayacağını savunmaktadır. Dijital ortam, insanların normal hayatta kendilerini dizginlemelerini sağlayan ‘sosyal frenlerin’ gevşemesine yol açar. İnternetin sunduğu kimliğini gizleme imkânı ve aradaki fiziksel mesafe, normalde sergilenmeyecek saldırgan davranışların çok daha kolay ortaya çıkmasına neden olur. Özellikle dikkat çekmek isteyen gençler, ekranın arkasına saklanmanın verdiği rahatlıkla siber zorbalığı meşru bir yöntem olarak görebilmektedir.

Bu çerçevede okulda şiddet, üç düzeyde tanımlanmalıdır.

İlk düzey, **fiziksel güvenlik düzeyi**dir. Okula silah sokulması, giriş-çıkış kontrolünün yetersizliği, riskli kişilerin tespit edilememesi, kriz anı yönetimindeki zaaflar ve okul çevresindeki açık alan riskleri bu düzeye girer. Bu alan, kolluk, idare, mevzuat ve teknik önlem gerektiren zorunlu bir boyuttur. Ancak bu ilk düzey, meselenin yalnız yüzeyidir.

İkinci düzey, **psikososyal kırılganlık düzeyi**dir. III. Aile Çalıştayı sonuç raporunda çocuk ve gençlerin “dopamin ekonomisinin müşterisi”, “algoritmaların deneği” ve “yüksek uyarana bağımlı davranış kalıplarının taşıyıcısı” haline gelebildiği belirtilmektedir.¹⁸ Rapora göre dijital ortam, çocuk ve ergenlerde haz eşliğini yükseltmekte, gündelik ilişkiler, ortalama aile içi etkileşimler ve doğal sosyal temas giderek daha yetersiz ve sıkıcı algılanmaya başlamaktadır. Bu durum, tahammülsüzlük, sabırsızlık, duygusal kopuş, akran dışlanması ve davranışsal aşırılıkların artmasına zemin hazırlayabilmektedir. Aynı rapor, görünürlük baskısının “değerli olma” algısını içsel niteliklerden dışsal onaya kaydırıldığını, takipçi, beğeni ve görünürlük mantığının gençlik psikolojisini şekillendirdiğini vurgulamaktadır.

¹⁵ Aile Çalıştayı III – Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler – Sonuç Raporu, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2025, s.13, 25.

¹⁶ A.g.ç., s. 43, 65.

¹⁷ A.g.ç., s. 39-43.

¹⁸ A.g.ç., s. 35, 67.

Üçüncü düzey ise, **kültürel ve zihinsel iklim düzeyidir**. Şiddet, yalnız saldırganın elindeki araçla başlamaz, önce dilde sıradanlaşır, ekranda “rol model” olur; sonra kişi oyunlaştırılmış ve tekrar eden içeriklerle duyarsızlaşır ve nihayetinde davranış örüntüsünde olağan ve cazip bir seçeneğe dönüşür. III. Aile Çalıştayı sonuç bildirgesinde, özellikle çocukları ve gençleri hedefleyen yapımlarda zararlı anlatıların ve norm dışı davranış biçimlerinin ölçülebilir çerçeveye oturtulması gerektiği belirtilmiş, mevcut içerik işaretleme sistemlerinin aile fertlerini korumakta yetersiz kaldığı vurgulanmıştır. Raporda bu nedenle **Toplumsal Etki Ölçümleme ve Değerlendirme Sistemi** ile daha koruyucu içerik sınıflandırması önerilmektedir. Raporda bu nedenle Toplumsal Etki Değerlendirme Sistemi (TEDS) ile daha koruyucu içerik sınıflandırması önerilmektedir. TEDS; dijital platformların, medya içeriklerinin ve yapay zekâ uygulamalarının çocuk gelişimi, aile ilişkileri, toplumsal güven ve kültürel aktarım üzerindeki etkilerinin düzenli biçimde değerlendirilmesini amaçlayan kurumsal bir çerçeve olarak tasarlanmalıdır.

Bu genel çerçeve, *21. Yüzyılda Aile Olmak* kitabında yer alan saha araştırması bulgularıyla da desteklenmektedir. İSAVAK saha araştırması, 26 ilde 4.202 katılımcı üzerinden üretilen verilerde aileyi toplumun güven, huzur ve mutluluk açısından en güçlü referans noktası olarak göstermekte,¹⁹ buna karşılık **dijitalleşmeyi kültürel değerlerde aşınmanın en baskın belirleyeni** olarak öne çıkarmaktadır. Araştırmada katılımcıların çok büyük bölümü dijital medyanın toplum değerlerini aşındırdığına, çocuklar ve gençler için zararlarının faydalarından fazla olduğuna inanmaktadır. Özellikle çocuklar ve gençler, kentleşme ile dijitalleşmenin kesişim noktasında en kırılgan grup olarak tanımlanmaktadır.²⁰

19 İstanbul Aile Vakfı Saha Araştırması, Bütünleşik Analizler Raporu, Anka Danışma Grubu, s. 7-12, 2025.

20 A.g.ç., s. 44-47, 19-30.

Buradan hareketle okul saldırılarının yalnızca “bireysel sapma” ya da “ani taşkınlık” olarak görülmesi yetersizdir. Bugün çocuklar ve gençler, sonsuz kaydırma döngülerinin (loop) sürekli yüksek uyarım üreten ritmi, dijital oyunların ödül ve tekrar mekanizması, kısa video kültürünün hızlandırılmış algısı, sosyal medya görünürlüğünün dış onay sistemi ve aile-okul dışı dijital toplulukların etkisi altında büyümektedir. Bu ortam, yalnız dikkat dağınıklığı ve bağımlılık üretmemekte, aynı zamanda öfkenin, sabırsızlığın, taklidin, taşkınlığın ve duyarsızlığın davranış örüntüsüne daha kolay girmesine yol açabilmektedir.

Sorunun tanımında ikinci önemli husus, **okulun anlamındaki aşınmadır**. Okul, yalnız öğretim yapan bir kurum değil, çocuğun güven, düzen, aidiyet, sınır, otorite ve toplumsal hayat deneyimi kazandığı kamusal mekândır. Okulun güvenli alan olma vasfı zedelendiğinde, yalnız o okul değil, bütün toplumun ortak emniyet hissi yara alır. Bu yönüyle okul saldırıları, bireysel trajedinin ötesinde, kamusal güvenin ve toplumsal dayanıklılığı aşındıran sembolik kırılma anlarıdır.

Bu noktada **güvensizlik** kavramı özellikle önemlidir. III. Aile Çalıştayı sonuç bildirgesinde yeni dönemin en kritik meselesinin, iç istikrarsızlık riskiyle birlikte **güvensizlik** olduğu vurgulanmaktadır. Rapora göre güvensizlik, toplumda tanımlı ve varsayılan duygusal durum haline gelme riski taşımaktadır, bu durum genç kuşaklarda geleceğe dair kaygıyı ve yönsüzlüğü artırmaktadır. Okul saldırıları sonrasında velilerde, öğrencilerde ve öğretmenlerde ortaya çıkan korku ve tedirginlik tam da bu zeminde okunmalıdır.²¹

Sorunun tanımında üçüncü önemli husus, **kurumsal dağınıklık ve tepkisel yaklaşımdır**. Aynı çalıştay raporunda mevcut mücadelenin çoğu zaman parçalı, dağınık ve olay patlak verdikten sonra tepki veren yapıda olduğu, buna karşılık dijital ve kültürel risklerin çok daha örgütlü, sürekli ve derin etkiler ürettiği belirtilmektedir. Bu tespit, okul saldırıları sonrasında yürütülecek kamusal değerlendirmenin sadece soruşturma ve taziye eksenine sıkışmaması gerektiğini göstermektedir. Erken uyarı, önleyici politika, ebeveyn desteği, okul temelli psikososyal müdahale, rehberlik kapasitesi ve medya içeriklerinin toplumsal etkisi birlikte ele alınmadığı sürece, her yeni olayda aynı reaksiyon döngüsü tekrar edecektir.

Sonuç olarak, bu rapor bakımından sorun şu şekilde tanımlanmalıdır: Türkiye’de okul saldırıları, yalnız güvenlik zafiyeti ya da ferdi şiddet fiili değil, çocuk ve gençlerin yetiştiği dijital-kültürel iklim, psikososyal kırılmalıklar, aile-okul-toplum bağlarının zayıflaması ve kurumsal önleme mekanizmalarının yetersizliği içinde şekillenen çok katmanlı bir risk alanıdır. Dolayısıyla çözüm de çok katmanlı olmak zorundadır. Fiziksel güvenlik, dijital yönetim, ebeveynlik desteği, rehberlik reformu, medya sorumluluğu ve toplumsal güvenin yeniden tahkimi birlikte düşünülmelidir.

21 Aile Çalıştayı III — Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler — Sonuç Raporu, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2025, s. 66.

4. TÜRKİYE’DE ÇOCUKLAR VE GENÇLER AÇISINDAN YENİ RİSK EKOSİSTEMİ

Günümüzde Türkiye’de çocuklar ve gençler, önceki kuşaklardan farklı olarak yalnız aile, okul, mahalle ve akran çevresi içinde değil, aynı anda dijital platformlar, sosyal medya akışları, oyun ekosistemleri, kısa video kültürü, algoritmik yönlendirme ve görünürlük baskısı içinde büyümektedir. Bu durum, çocukluk ve ergenlik deneyimini niceliksel olarak genişletmekten çok, niteliksel olarak dönüştürmektedir. Bugün risk yalnızca çocuğun ne gördüğü değil, ne kadar süreyle, hangi tekrar mantığıyla, hangi ödül sistemiyle, hangi duygusal iklim içinde ve hangi kimlik telkinleriyle karşı karşıya kaldığı meselesidir. Bu nedenle çocuklar ve gençler açısından yeni risk ekosistemi, klasik anlamda “kötü içerik” probleminden daha geniş bir yapıyı ifade etmektedir.

İstanbul Aile Vakfı’nın **III. Aile Çalıştayı Sonuç Raporu**, bu yeni yapıyı en açık biçimde tanımlayan kaynaklardan biridir. Rapora göre dijital platformlar, yalnız içerik taşıyan mecralar değil, çocuk ve genç davranışını biçimlendiren, ilgiyi sürekli canlı tutmak için ödülü belirsiz aralıklarla sunan, tekrar davranışını güçlendiren ve kullanıcının dikkatini mümkün olduğunca uzun süre sistem içinde tutmaya çalışan tasarımlardır.²² Bu tasarımlar, **dijital bağımlılık literatüründe** olarak tanımlanan ve ödülün ne zaman geleceğinin belirsizliği üzerine kurulan bir mekanizmayla beynin dopamin döngüsünü sürekli uyarmaktadır. Henüz biyolojik olarak ‘karar verme ve frenleme’ merkezi olan prefrontal korteksin olgunlaşmadığı bu evrede, **ergenlik dönemi dürtü kontrolü** mekanizmaları dijital uyarım karşısında savunmasız kalmaktadır. Zira sosyal-duygusal sistem ile bilişsel kontrol sistemi arasındaki gelişimsel boşluk, ergenleri anlık ödüllere karşı daha duyarlı ve riskli davranışlara daha eğilimli kılmaktadır. Çalıştayda bu süreç “**dopamin mühendisliği**”, “**ihtiyaç bağımlılığı**” ve “**haz reseptörlerinde körleşme**”²³ kavramlarıyla açıklanmaktadır. Buna göre çocuk ve gençler, giderek daha yüksek uyarana ihtiyaç duyan, sıradan ilişkileri yetersiz bulan ve ekran dışı dünyanın ritmine karşı tahammülsüz bir davranış kalıbına sürüklenebilmektedir.

Bu risk ekosisteminin ilk unsuru, **yüksek uyarana sürekli maruziyettir**. Çalıştay raporunda dijital ortamın çocuk ve yetişkinler için zamanla “geçici bir ağrı kesici” işlevi gördüğü, sürekli yüksek uyarana maruz kalmanın ise doğal haz eşiklerini bozduğu ve sıradan hayat deneyimlerini daha az tatmin edici hale getirdiği belirtilmektedir.²⁴ Bu, yalnız dijital bağımlılık üretmez, aynı zamanda sabırsızlık, çabuk sıkılma, beklemeye tahammülsüzlük ve daha uç içeriklere yönelme eğilimini de artırır. Özellikle ergenlik döneminde duygusal düzenleme mekanizmaları hâlâ gelişim aşamasında olduğu için, bu yapay hız ve haz ekonomisinin etkisi daha sert hissedilmektedir.

Aile Çalıştayı III, çocuk ve gençlerin artık yalnız içerik seçen özne olmadığını, platformların onları veri setleri üzerinden sınıflandırdığını, ilgi alanlarını tahmin ettiğini ve davranışlarını buna göre şekillendirdiğini vurgulamaktadır.

22 A.g.ç., s. 36, 66.

23 *Aile Çalıştayı III – Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler – Sonuç Raporu*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2025, s. 35; Dijital mecraların sunduğu yoğun ve sürekli uyarılar nedeniyle beynin ödül merkezindeki dopamin reseptörlerinin duyarlılığını kaybetmesidir. Bunun sonucunda haz eşiği yükselir ve aynı doyuma ulaşmak için daha fazla uyarana maruz kalmak gerekir. Bağımlılıkların genellikle nöropsikolojik döngüsü bu şekilde gerçekleşir.

24 A.g.ç., s. 35.

İkinci unsur, **algoritmik yönlendirme ve görünürlük baskısıdır**. Aile Çalıştayı III, çocuk ve gençlerin artık yalnız içerik seçen özne olmadığını, platformların onları veri setleri üzerinden sınıflandırdığını, ilgi alanlarını tahmin ettiğini ve davranışlarını buna göre şekillendirdiğini vurgulamaktadır. Raporda, algoritmaların çocuğun neye baktığını, ne kadar süre baktığını, hangi anda sıkıldığını, hangi içerikte durduğunu ve neye tekrar döndüğünü ebeveynlerden çok daha ayrıntılı biçimde izlediği belirtilmektedir.²⁵ Bu nedenle çocuklar ve gençler açısından dijital dünya, nötr bir kullanım alanı değil, onlara belirli duygusal ritimler, arzu kalıpları, görünür olma stratejileri ve kimlik telkinleri sunan bir çevredir.

“

Çocuk ve gençlerde değer duygusunun “Ben kimim?” sorusundan “Beni kim, kaç kişi onaylıyor?” sorusuna kaydığı ifade edilmektedir.

”

Üçüncü unsur, **değer algısındaki kaymadır**. III. Aile Çalıştayı’nın “Görünürüm, O Halde Varım” başlıklı bölümünde, çocuk ve gençlerde değer duygusunun “Ben kimim?” sorusundan “Beni kim, kaç kişi onaylıyor?” sorusuna kaydığı ifade edilmektedir.²⁶ Takipçi sayısı, beğeni, görünürlük, popülerlik ve çevrim içi statü, özellikle ergenlik çağında benlik algısının dış onaya bağımlı hale gelmesine yol açabilmektedir. Bu durum, değersizlik hissi, sosyal dışlanma korkusu, çevrim içi akran baskısı ve kimlik dağınıklığı gibi sorunlarla birleştiğinde, çocuğun ve gencin ruhsal dengesini daha kırılgan hale getirmektedir. Görünür olmanın bedensel teşhir, taşkınlık, agresif mizah, kuralsızlık ya da sınır ihlali üzerinden ödüllendirildiği çevrim içi atmosferler, davranış repertuarını da bu doğrultuda dönüştürebilmektedir.

“

Çalıştay raporunda aile içinde fiziksel birlikteliğin sürdüğü, ancak duygusal temasın koptuğu “sessiz çözülme” kavramı öne çıkmaktadır.

”

Dördüncü unsur, **aile içi sessiz çözülmedir**. Çalıştay raporunda aile içinde fiziksel birlikteliğin sürdüğü, ancak duygusal temasın koptuğu “sessiz çözülme” kavramı öne çıkmaktadır. Buna göre aynı ev içinde yaşayan fertler, dijital ortamların sunduğu yüksek uyarana gömüldükçe yüz yüze temas, ortak sofraya, doğal sohbet, kuşaklar arası etkileşim ve duygusal paylaşım zayıflamaktadır. Çocuk ve genç için aidiyet merkezi giderek aileden dijital ortama kaymaktadır. Bu kayma, kriz anlarında başvurulacak güvenli ilişki zeminini de zayıflatmaktadır. Ailenin rehberliği gevşedikçe, algoritmalar ve dijital topluluklar daha belirleyici hale gelmektedir.

Bu tabloyu, *21. Yüzyılda Aile Olmak* kitabındaki İSAVAK saha araştırması da doğrulamaktadır. Araştırmada katılımcıların çok büyük bir bölümü dijital medyanın toplum değerlerini aşındırdığına inanmaktadır. Çocuklar için dijital medyanın zararlarının faydasından fazla olduğunu düşünenlerin oranı %82,9, gençler için bu kanaati taşıyanların oranı ise %72,4’tür. Aynı araştırma, ailede dijital bağımlı ferdin bulunduğunu söyleyenlerin oranının da kayda değer düzeyde olduğunu göstermektedir. Dahası, araştırma dijitalleşmeyi kültürel değerlerde aşınma algısının en baskın belirleyeni olarak tanımlamakta, çocuklar ve gençleri kentleşme ile dijitalleşmenin kesişim noktasında en kırılgan grup olarak görmektedir.²⁷

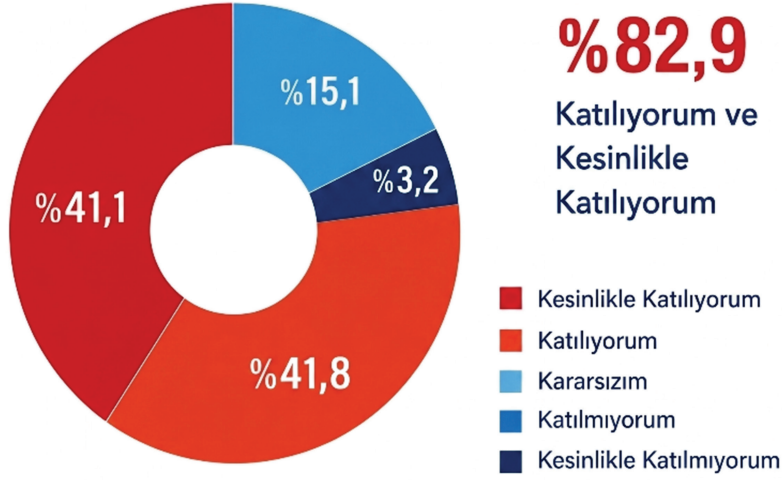
²⁵ A.g.ç., s. 47, 67.

²⁶ A.g.ç., s. 39.

²⁷ Turgay Şirin, *Türkiye’de Kentleşme, Kültürel Değerler ve Aile Algısı: İSAVAK Saha Araştırması, II. Uluslararası Aile Sempozyumu - 21. Yüzyılda Aile Olmak Bildiriler Kitabı*, Ed. Turgay Şirin, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2025, s. 51,

TOPLUMUN DİJİTAL MEDYAYA YÖNELİK ALGILARI

Dijital medyanın çocuklar üzerindeki zararı faydasından daha mı fazladır?

Toplulun **%82,9'u** dijital medyanın çocuklar için zararın faydasından fazla olduğunu düşünüyor.

Kaynak: İstanbul Aile Vakfı Türkiye Geneli Saha Araştırması, 2025 (N=4.202)

“

Doğa, hareket, fiziksel oyun, yüz yüze etkileşim ve üretim temelli meşguliyetlerin zayıfladığı ortamda, dijital haz çocuğun en kolay ve en erişilebilir sığınağı haline gelmektedir.

”

Beşinci unsur, **mekânsal ve çevresel sıkışmadır**. III. Aile Çalıştayı sonuç raporunda yalnız dijital içeriğin kendisi değil, onu güçlendiren yapısal koşullar da ele alınmaktadır. Rapora göre 1+1 ve benzeri dar yaşam alanları, yeşil alan yoksunluğu, oyun ve hareket imkânlarının azalması, çocuğun “doğal haz ve tatmin kaynaklarından” uzaklaşmasına yol açmaktadır. Doğa, hareket, fiziksel oyun, yüz yüze etkileşim ve üretim temelli meşguliyetlerin zayıfladığı ortamda, dijital haz çocuğun en kolay ve en erişilebilir sığınağı haline gelmektedir. Bu da dijital riskleri yalnız bireysel tercih meselesi olmaktan çıkarıp kentleşme ve yaşam tarzı meselesi haline getirmektedir.²⁸

Altıncı unsur, **akran baskısının dijitalleşmesidir**. Çalıştay raporu, artık bazı dijital oyunları bilmemek, belli içerik üreticilerini tanımamak veya sosyal medya diline yabancı kalmanın çocuk ve gençler için dışlanma sebebine dönüşebildiğini belirtmektedir. Dijital varlık, akran grubu içinde bir tür aidiyet kartı gibi işlemektedir. Bu durum, özellikle ergenlik çağındaki kişilerin platformlara sadece eğlence için değil, sosyal dışlanmamak ve gruba dahil olabilmek için yöneldiğini göstermektedir. Sonuçta çocuk ve genç, dijital sistemlerin yalnız izleyicisi değil, çoğu kez sosyal kabul görmek için bu sistemlere uyum sağlamak zorunda kalan bir kullanıcıya dönüşmektedir.

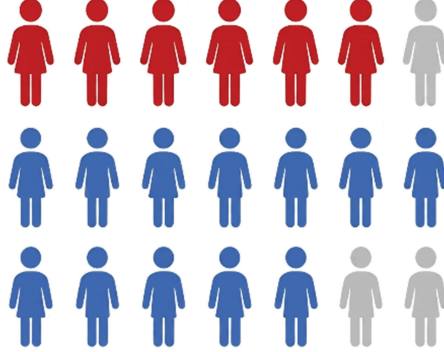
28 Aile Çalıştayı II – Büyükşehirde Aile Olmak – Sonuç Raporu, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2024, s. 35-37.

AİLEDE DİJİTAL BAĞIMLILIK ALGISI

Ailenizde dijital bağımlılığı olduğuna inandığınız biri var mı?

%34,1

Evet, var.
(1.434 kişi)

%65,9

Hayır, yok.
(2.768 kişi)

Her 3 aileden 1'inde dijital bağımlılık sorunu olduğu algısı bulunmaktadır.

Kaynak: İstanbul Aile Vakfı Türkiye Geneli Saha Araştırması, 2025 (N=4.202)

Yedinci unsur, **ev gençliği²⁹ ve yalnızlaşma riskidir**. III. Aile Çalıştayı'nda eğitim ve istihdam süreçlerinden koparak gününü büyük ölçüde ekran karşısında geçiren, pasifleşen, sosyal bağları zayıflayan ve gerçek ilişkilerden uzaklaşan “ev gençliği” profili özellikle dikkat çekmektedir. Bu profil, yalnızca üretkenlik kaybı ya da sosyal uyum sorunu anlamına gelmez, aynı zamanda değersizlik, yönsüzlük, öfke, dış onaya bağımlılık ve kırılganlık gibi psikososyal riskleri de büyütür. Bu bağlamda İstanbul Aile Vakfı ve İstanbul Medeniyet Üniversitesi iş birliğinde genç akran gruplarıyla birlikte “NEET (Not in employment, education and training) Araştırma Projesi” gerçekleştirilmektedir.

Sekizinci unsur, **ebeveyn otoritesi ve rehberlik boşluğudur**. Çocuk ve gençlerin ekranlarla büyüdüğü bu çağda, ebeveynler çoğu zaman dijital kültürü tanımayan, neyin ne tür etkiler doğurduğunu yeterince bilmeyen ya da sınır koyma konusunda kararsız kalan bir konumdadır. III. Aile Çalıştayı, bu nedenle yasaklayıcı ve yüzeysel bir ebeveynlik yerine, çocuğun dijital dünyasına eşlik eden ve içeriği birlikte analiz eden “refakatçi anne-babalık³⁰” modelini önermektedir. Bu öneri, mevcut risk ekosisteminin yalnız çocuğa dönük değil, aynı zamanda ebeveynlik kapasitesine dönük bir politika alanı olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak Türkiye’de çocuklar ve gençler açısından yeni risk ekosistemi, yüksek uyarana maruziyet, algoritmik yönlendirme, görünürlük baskısı, aile içi sessiz çözülme, mekânsal sıkışma, dijital akran baskısı, yalnızlaşma ve ebeveyn rehberliği zafiyetinin birbirini beslediği çok katmanlı bir yapıdır. Bu yapı yalnız dikkat dağınıklığı, bağımlılık ya da mahremiyet kaybı üretmemekte, aynı zamanda duygusal düzenleme güçlüğü, tahammülsüzlük, öfke, aidiyet kırılması ve davranışsal aşırılıkları da besleyebilmektedir. Bu nedenle çocuk ve gençlik politikalarının, okul güvenliği tartışmalarının ve komisyon çalışmalarının dijitalleşmeyi yalnız teknoloji meselesi olarak değil, doğrudan toplumsal dayanıklılık, çocuk gelişimi ve kamusal güvenlik meselesi olarak ele alması gerekmektedir.

29 “Ev genci” ifadesi; ne eğitimde ne de istihdamda yer alan, vaktinin büyük çoğunluğunu evde geçiren gençleri tanımlamaktadır.

30 Ebeveynin, çocuğun karşılaştığı engelleri onun adına temizlemesi (müdahalecilik) yerine; çocuğun gelişim yolculuğuna eşlik ettiği, deneyimlerine tanıklık ederek ihtiyaç duyduğunda güvenli bir sığınak sunduğu ve çocuğun özerkliğini/içsel dayanıklılığını destekleyen rehberlik odaklı ebeveynlik modelidir.

5. ÇOCUKLUK, ERGENLİK VE ŞİDDET DAVRANIŞINA GİDEN SÜREÇ

Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde ortaya çıkan şiddet davranışı, çoğu zaman tek bir sebebe indirgenemez. Okul saldırıları gibi uç örneklerde dahi, davranışın arka planında uzun süreye yayılan psikososyal gerilimler, kimlik arayışları, aile içi zaafiyetler, akran ilişkilerindeki bozulmalar, dijital maruziyet, değersizlik hissi, dış onay bağımlılığı ve duygusal düzenleme güçlükleri birlikte rol oynar. Bu nedenle çocukluk ve ergenlik döneminde şiddet davranışına giden sürecin doğru anlaşılması, yalnız fail profili çıkarmak için değil, erken uyarı, önleme ve müdahale mekanizmaları kurmak için de zorunludur.

İstanbul Aile Vakfı'nın **III. Aile Çalıştayı Sonuç Raporu**, bu sürecin birkaç temel bileşenini net biçimde ortaya koymaktadır. Rapora göre çocuklar ve gençler, dijital mecraların sunduğu sürekli uyarana maruz kaldıkça, sıradan aile içi etkileşimler ve doğal sosyal temaslar onlar için daha az çekici hale gelmektedir³¹. Bu durum yalnız dikkat dağınıklığı üretmez, aynı zamanda beklemeye tahammülsüzlük, anlık tatmin beklentisi, engellenmeye düşük tolerans ve öfke eşliğinde düşüş gibi sonuçlar doğurur. Çalıştay raporunda özellikle Alfa kuşağı olarak tanımlanan yaş aralığına³² ilişkin değerlendirmelerde, ekran ve dijital oyun gibi haz kaynakları engellendiğinde, gerilimin bakım verene ya da yakın çevreye yönelen fiziksel veya psikolojik şiddete dönüşebildiği belirtilmektedir.

Şiddet davranışının gelişimsel kökenlerini anlamak için Türkiye'deki genel psikopatoloji tablosuna bakmak gereklidir. Türkiye'de çocukluk yıllarında psikopatoloji yaygınlığını belirlemek için ulusal çapta yapılan bir araştırmada; 6-13 yaş aralığında psikopatoloji oranı %37,6 olarak tespit edilmiş olup bozulma kriteri dahil edildiğinde %17,1 düzeyinde bir yaygınlığa rastlanmıştır. Söz konusu bu çalışmada özellikle dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile anksiyete bozukluklarının yaygınlığı dikkat çekicidir. Çocuk ve ergenlerde ruh sağlığı bozukluklarının yaygınlığına dair dünyanın 27 farklı ülkesinde yapılan 41 çalışmanın meta-analizinde ise çocukluk yılları bozukluklarının dünya genelinde yaygınlığı %13,4 olarak belirlenmiş; bu çalışmada anksiyete bozuklukların yaygınlığının oransal olarak (%6,5) oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu genel tablo, şiddet eylemlerine zemin hazırlayan 'duygusal kırılganlık' ve 'dürtü kontrolü' sorunlarının yapısal boyutunu gözler önüne sermektedir.³³

Bu çerçevede sürecin ilk halkası, **duygu düzenleme güçlüğüdür**. Çocuk ve genç, kendi iç gerilimini, hayal kırıklığını, reddedilme hissini ya da öfkesini sağlıklı kanallarla işleyemediğinde, davranış repertuarı daha sert ve dürtüsel tepkilere açık hale gelir. **Gelişim psikolojisi** perspektifinden bakıldığında, Çocuklar ve gençler, kendilerini kontrol etmeyi ve nasıl davranacaklarını çevrelerini izleyerek öğrenirler. Dijital dünyada şiddetin bir güç göstergisi veya sorun çözme yolu gibi sunulması, gençlerin bu kötü örnekleri sadece izlemesiyle kalmaz; onları taklit ederek kendi davranışlarına katmalarına neden olur. Eğer bu şiddet eylemleri internette **"beğeni"**

31 Aile Çalıştayı III — Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler — Sonuç Raporu, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2025, s. 36.

32 2010-2024 yılları arasında doğan, tamamen dijital dünyanın içine doğmuş ilk nesil. Teknolojiyi bir araçtan ziyade yaşamın doğal bir uzantısı olarak gören, "ekran yerlisi" (digital native) olarak adlandırılan kuşaktır.

33 Fatma Gezer ve İdris Kaya, "Türkiye'de Çocuk ve Ergen Bilişsel Davranışçı Terapi Araştırmaları: Sistematiik Bir Derleme Çalışması," *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi (TEBD)* 24, no. 1, 2026, ss. 1-14.

veya **popülerlik** gibi ödüllerle desteklenirse, şiddet zihinde normalleşir ve kalıcı bir çözüm yöntemi olarak yerleşir. Dijital çevreler bu sorunu büyütebilir, çünkü kısa süreli ödül mekanizmaları, hızlı geçişler ve sürekli gelen aşırı uyaranlar, sabır ve bekleme kapasitesini zayıflatır. Bu, dürtü kontrol becerilerinin henüz olgunlaşmadığı özellikle ergenlik dönemi ile birleştiğinde, kontrolsüz ve riskli davranışlara yol açabilir.

İkinci halka, **değersizlik ve dış onay bağımlılığıdır**. III. Aile Çalıştayı'nın görünürlük baskısı bölümünde, gençlerin “Ben kimim?” sorusundan çok “Beni kim onaylıyor?” sorusuna yöneldiği, beğeni, takipçi, popülerlik ve sosyal medya görünürlüğünün benlik değerinin ikamesine dönüştüğü vurgulanmaktadır. Dış onaya bağlı benlik³⁴ kurgusu, onay alamama halinde yoğun yetersizlik hissi, kırılgnalık, aşağılanma algısı ve öfke üretebilir. Özellikle akran çevresinde dışlanma, küçük düşme, görünmez kalma ya da çevrim içi itibarsızlaştırma yaşayan çocuk ve gençler için bu kırılgnalık daha da artar. Böyle bir psikolojik iklimde saldırgan tepki, bazen kendini görünür kılma, bazen intikam, bazen de çaresizliğin dışavurumu gibi işleyebilir.

Üçüncü halka, **aidiyet kaybı ve yalnızlaşmadır**. Çocuk ve gençlik dönemi, ferдин kendisini bir çevreye ait hissetme ihtiyacının en yoğun olduğu evredir. Aile, okul, mahalle ve arkadaş çevresi, mekansal ve çevresel sıkışma nedeniyle bu ihtiyacı karşılayamadığında, genç zihin alternatif aidiyet alanları arar. III. Aile Çalıştayı raporunda dijital toplulukların, yankı odalarının ve çevrim içi alt kültürlerin bu boşluğu doldurabildiği, ancak bu alanların çoğu zaman parçalı kimlikler, dışlayıcı dil ve sert kutuplaşmalar ürettiği belirtilmektedir. Aidiyet ihtiyacı sağlıklı çevrelerde karşılanmadığında, çocuk ve genç hem manipülasyona hem de aşırı davranış kalıplarına daha açık hale gelir.

Dördüncü halka, **aile içi sessiz kopuştur**. Çocuk şiddete yönelen bir davranış geliştirdiğinde, çoğu zaman aileyle bağın tamamen kopmuş olması gerekmez, fakat duygusal temasın zayıflamış olması sık görülen bir durumdur. Aynı ev içinde yaşayan ama birbirini duymayan, ekranların her ilişki alanını kuşattığı, ortak zamanın ve ortak dilin zayıfladığı aile yapılarında çocuk, yaşadığı iç gerilimi çoğu zaman ev içinde görünür kılamaz. Bu görünmezlik duygusu, kriz birikiminin fark edilmesini de zorlaştırır. Çalıştay raporunun “sessiz çözölme” kavramı tam da bunu işaret etmektedir: fiziksel birliktelik sürerken duygusal temas zayıflamakta, çocuk ve genç aileyle aynı evde ama başka bir dünyada yaşamaktadır.

Beşinci halka, **akran baskısı ve dışlanmadır**. Ergenlik döneminde akran grubunun etkisi, çoğu zaman aile etkisini dengeleyecek kadar artar. Bugün bu baskı yalnız yüz yüze ilişkilerle değil, çevrim içi ortamlarda da işlemektedir. Belirli oyunları oynamamak, belli içerik üreticilerini bilmemek, dijital dili anlamamak ya da sosyal medyada düşük görünürlük sahibi olmak, genç için sosyal yetersizlik duygusu üretebilir. III. Aile Çalıştayı bu süreci “sosyal kabul aracı olarak sosyal medya” ifadesiyle tanımlamakta, dijital varlığın akran kabulü için bir kart işlevi gördüğünü belirtmektedir. Dışlanan, aloya alınan ya da değersizleştirilen gencin öfke, içe kapanma veya saldırganlık üretme ihtimali artmaktadır.³⁵

Altıncı halka, **kimlik kırılması³⁶ ve rol karmaşasıdır³⁷**. Ergenlik çağında gençler, “nasıl biri olacağım”, “neye ait olacağım”, “hangi başarı ölçütüne göre değerlendirileceğim” gibi temel sorularla karşı karşıyadır. Bu dönemde aile, okul ve çevre tutarlı bir yön gösteremediğinde, genç, dijital çevrelerin hazır kimlik kalıplarına, sert rol modellerine ve çoğu zaman aşırılığı ödüllendiren davranış kalıplarına yönelebilir. Görünürlüğün, alaycılığın, taşkınlığın ve saldırgan jestlerin ödüllendirildiği kültürel atmosferler, kimlik arayışındaki gence “dikkat çekmenin” ve “yer edinmenin” kolay ama yıkıcı biçimlerini sunabilmektedir.

34 Kişinin kendi değerini ve yeterliliğini, kendi içsel standartları yerine başkalarından gelen beğeni, takdir veya onay (sosyal medya etkileşimleri vb.) üzerinden tanımlama durumudur.

35 *Aile Çalıştayı III – Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler – Sonuç Raporu*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2025, s. 40.

36 Ferдин sahip olduğu benlik algısının; travmatik olaylar, hızlı toplumsal değişimler veya dijital/fiziksel dünya arasındaki uçurum nedeniyle bütünlüğünü kaybetmesi ve parçalı bir yapıya dönüşmesidir.

37 Ferдин toplum içindeki konumunu, sorumluluklarını ve kim olduğunu tanımlamakta güçlük çekmesi; farklı baskıların ve beklentilerin arasında sıkışıp kalarak tutarlı bir “ben” imajı oluşturamaması durumudur.

Bu noktada 21. Yüzyılda Aile Olmak kitabındaki tebliğler de önemli destek sunmaktadır. Kitabın içeriğinde yer alan “Ailede Şiddet Kabulünü Belirleyen Sosyo-Kültürel Etkenler”, “Gerilmiş Bağlar, Parçalanmış Kimlikler”, “Modern Yalnızlık Bağlamında İlişkisel Pedagoji”, “Teknoloji Kuşatması ve Ebeveyn Sosyotelizmi” ve benzeri başlıklar, çocuk ve gençlik kırılganlığının aile, iletişim, yalnızlık ve psikososyal etkenlerle birlikte düşünülmesi gerektiğini göstermektedir³⁸. Yine aynı kitapta yer alan İSAVAK saha araştırması, aile düzeyinde güven ve huzur algısının yüksek kalmasına rağmen şehir ve ülke düzeyinde umutsuzluk, kırılganlık ve belirsizlik hissinin daha belirgin hale geldiğini ortaya koymaktadır.³⁹ Bu fark, çocuğun mikro çevrede korunuyor gibi görünse bile makro atmosferde kaygı ve güvensizlik hissi biriktirebildiğini düşündürmektedir.

38 II. Uluslararası Aile Sempozyumu - 21. Yüzyılda Aile Olmak Bildiriler Kitabı, Ed. Turgay Şirin, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2025, s. 329, 363, 555, 675.

39 İstanbul Aile Vakfı Saha Araştırması, Bütünleşik Analizler Raporu, Anka Danışma Grubu, 2025, s.7-12.

Yedinci halka, **kurumsal fark edilme eksikliğidir**. Çocuk ve gence dair birçok risk işareti çoğu zaman olay öncesinde parça parça görünür hale gelir: ani öfke patlamaları, arkadaş çevresinden kopuş, yoğun içe kapanma, saldırgan dil, şiddet içeriklerine takıntılı ilgi, okul iklimine yabancılaşma, öğretmenlerle sert gerilimler, kurallara düşük tolerans, dijital ortamlarda aşırı zaman geçirme, uyku ve ritim bozulmaları, değersizlik ya da intikam ima eden sözler bunlardan bazılarıdır. Ancak aile, okul, rehberlik servisi ve yakın çevre arasında sistematik bir erken uyarı ağı kurulmadığında, bu işaretler dağınık biçimde kalır ve zamanında bir müdahale geliştirilemez.

Sekizinci halka, **şiddetin normalleştirilmesidir**. Şiddet davranışına giden süreçte çocuk ve genç için asıl tehlikelerden biri, şiddetin zihinde “uç ve imkânsız” bir seçenek olmaktan çıkıp “başvurulabilir” bir seçenek haline gelmesidir. Medya, oyun, sosyal medya dili, akran şakaları, alay kültürü ve saldırgan mizah bu eşik aşınmasına katkıda bulunabilir. Şiddet her zaman doğrudan özendirici içeriklerle yayılmaz, bazen küçük düşürmenin mizah sayılması, saldırganlığın karizma olarak sunulması, aşırılığın görünürlük üretmesi ya da kurnasızlığın cesaret gibi gösterilmesi yoluyla da normalleşir. Bu nedenle okul saldırıları gibi hadiseleri anlamak için yalnız ferdin psikolojisini değil, içinde bulunduğu davranış iklimini de hesaba katmak gerekir.

Bütün bu halkalar birlikte değerlendirildiğinde, çocukluk ve ergenlikten şiddet davranışına giden süreç şu şekilde özetlenebilir: duygusal kırılganlık, dış onaya bağımlı benlik, aidiyet eksikliği, aile içi sessiz kopuş, dijital ve akran baskısı, yalnızlaşma, kurumsal fark edilme eksikliği ve şiddetin kültürel normalleştirilmesi birbirini besleyen bir risk zinciri oluşturmaktadır. Bu zincirin her halkası tek başına saldırı üretmez, ancak birkaç halkası bir araya geldiğinde, özellikle kırılgan çocuk ve gençler için ciddi bir tehlike doğurur.

Bu nedenle politika yaklaşımı da zincirin son halkasına değil, bütün halkalarına müdahale etmeyi hedeflemelidir. Yalnızca failin cezalandırılması değil; erken uyarı ve tanı sistemi, aile desteği, okul temelli izleme, dijital anne-babalık, psikososyal destek, akran zorbalığıyla mücadele ve dijital okuryazarlık gibi alanların birlikte güçlendirilmesi gerekmektedir.

6. MEDYA, DİJİTAL PLATFORMLAR VE OYUN EKOSİSTEMİ

Çocuklar ve gençler açısından günümüzün en belirleyici çevrelerinden biri, medya, dijital platformlar ve oyun ekosistemidir. Bu alan artık yalnızca eğlence, boş zaman değerlendirme ya da haber alma mecrası değildir. İçerik hızı, ödül tasarımı ve algoritmaların kişiselleştirme kabiliyeti bu ekosistemi şekillendirmektedir. Oyunlaştırılmış etkileşim mantığı ve görünürlük ekonomisi sayesinde bu yapı, dikkat, arzu, taklit ve aidiyet gibi davranış biçimleri üzerinde güçlü bir toplumsal etki alanı haline gelmiştir. Bu nedenle okul saldırıları gibi ağır vakalar tartışılırken medya ve dijital platformların rolü, yalnız “şiddet içerikli sahneler izleniyor mu” düzeyinde değil, daha derin bir davranış iklimi üretip üretmediği sorusu üzerinden değerlendirilmelidir.

Sık tekrarlanan fakat eksik bir argümanın açıkça reddedilmesi gerekir: “Çocuklar ve gençler artık televizyon izlemiyor, bu yüzden konvansiyonel medyaya enerji harcamaya gerek yok, yalnızca sosyal medya ve dijital mecralara yoğunlaşmak gerekir” tezi, Türkiye’deki gerçek medya dolaşımını doğru okumamaktadır. RTÜK Medyametre 2024 araştırmasına göre 15–24 yaş grubunda günlük ortalama televizyon izleme süresi hâlâ 2 saat 22 dakikadır, aynı yaş grubunda günlük sosyal medya kullanımı ise 4 saat 5 dakikaya çıkmaktadır.⁴⁰ Bu veri, gençlerin televizyonla ilişkisinin ortadan kalkmadığını, tersine televizyon, sosyal medya ve internetin iç içe geçtiği çoklu ekranlı bir medya yapısı içinde sürdüğünü göstermektedir.

Dahası, ana akım televizyon içeriği dijital mecralara güçlü biçimde taşınmakta ve orada ikinci, hatta çoğu zaman daha büyük bir dolaşım ömrü kazanmaktadır. RTÜK eksenli kurumsal değerlendirmelerde de vurgulandığı üzere, ana akım medya bugün gücünü yalnız lineer yayınlara değil, konvansiyonel içerikleri dijital alana yansıtma kapasitesiyle muhafaza etmektedir, televizyon yapım ve dizilerinden üretilen kesit içerikler video platformlarında milyonlarca izlenme üretebilmekte ve yüksek gelir doğurabilmektedir.⁴¹

6.1. Televizyon Yapımlarının Dijital Dolaşım Kapasitesi

Bu olgunun somut karşılığı, dizi yapımlarına ait resmî YouTube kanallarının abone ve izlenme verilerinde açıkça görülmektedir. Çukur’un resmî YouTube kanalı 7 milyonu aşan aboneye ulaşmış, Eşkya Dünyaya Hükümdar Olmaz’ın resmî hesabı milyonlarca abone düzeyine yerleşmiştir. Aynı çerçevede Kızıl Şerbeti, Eşref Rüya, Uzak Şehir, Gönül Dağı, Kızıl Goncalar, Kral Kaybederse ve Güller ve Günahlar gibi yapımların

“

RTÜK Medyametre 2024 araştırmasına göre 15–24 yaş grubunda günlük ortalama televizyon izleme süresi hâlâ 2 saat 22 dakikadır, aynı yaş grubunda günlük sosyal medya kullanımı ise 4 saat 5 dakikaya çıkmaktadır.

”

40 Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), *Medyametre Medya Kullanım Alışkanlıkları Araştırması – 2024*, Kamuoyu, Yayın Araştırmaları ve Ölçme Dairesi Başkanlığı, Ankara, Eylül 2025, s. 61, 134.

41 Üner Karabıyık, “Türk Aile Yapısı ve Medya”, *RTÜK İletişim Dergisi*, 8. Sayı, 2025, s. 70-75.

resmî dijital varlıkları da yüksek abone ve izlenme sayıları üretmektedir.⁴² Bu yapımlara ait tam bölümler, fragmanlar, kısa sahneler ve özel kolajlar milyonlarca izlenme almakta, içerikler öneri algoritmaları aracılığıyla tekrar tekrar dolaşıma girmektedir.

Bu noktada bir hususun altı çizilmelidir: Burada zikredilen dizi başlıkları, içerikleri itibarıyla değerlendirilmek üzere değil, televizyon yapımlarının dijital dolaşım kapasitesini somutlaştırmak üzere örneklenmiştir. Mesele herhangi bir yapımın özel olarak eleştirilmesi değil, konvansiyonel televizyon içeriğinin dijital ekosisteme yapısal biçimde entegre olduğunun ve marjinal değil kitlesel ve sürekli bir dolaşım ürettiğinin tespit edilmesidir.

Bu tablo, televizyon ile dijital mecra arasında yapay bir ayırım üretmenin asıl içerik dolaşım zincirini perdelediğini göstermektedir. Konvansiyonel medya ile dijital mecra birbirinin alternatifi değil, aynı içeriğin farklı dağıtım katmanlarıdır. Televizyonda üretilen karakterler, çatışma biçimleri, ilişki kodları, sahneler ve dil kalıpları, kısa kesitler, tekrar yüklemeleri, öneri algoritmaları, fan dolaşımları ve sosyal medya paylaşım zincirleri üzerinden dijital ekosistemi beslemeye devam etmektedir. Dolayısıyla çocukları ve gençleri korumaya dönük bir politika çerçevesi, yalnız sosyal medya platformlarını değil, televizyon yapımlarını, yayıncıları, yapım şirketlerini ve bu içeriklerin dijital dolaşıma giriş biçimlerini birlikte ele almak zorundadır.

6.2. Kavramsal Çerçeve: Haz Endüstrisi, Dikkat Ekonomisi ve Oyunlaştırılmış Saldırganlık

Bu ekosistemin etkilerini doğru tartışabilmek için üç temel kavramın açıkça tanımlanması gerekir.

Haz endüstrisi, kullanıcının ânlık tatmin, sürpriz uyaran ve hızlı duygusal getiri arayışını sürekli besleyen içerik ve ürün düzenini ifade eder. Bu düzen, kısa formatlı video akışları, bildirim tetiklemeleri, sürpriz ödül kutuları ve kişiselleştirilmiş öneri algoritmalarıyla çocuk ve gençte tekrar davranışı üreten yapısal bir uyarı zinciri kurar.

Dikkat ekonomisi, kullanıcının ekran karşısında geçirdiği zamanın temel değer birimi olarak işlendiği iş modelini tanımlar. Bu modelde içerik kalitesi değil, izlenme süresi, etkileşim oranı ve algoritmik puan belirleyicidir. Bunun doğal sonucu, sakin, dengeli, pedagojik açıdan dikkatli içeriklerin görünürlük dezavantajı yaşaması, buna karşılık öfke, gerilim, teşhir ve taşkınlık içeren içeriklerin algoritmik öncelik kazanmasıdır.

Oyunlaştırılmış saldırıganlık, dijital oyun tasarımlarında saldırıganlığın puan, seviye, ödül ve görünürlük üzerinden sistematik biçimde pekiştirilmesini ifade eder. Bu kavram, dijital oyunların tamamını aynı kategoride değerlendirmez, ancak hızlı ödül sistemleri, sürekli ilerleme hissi, saldırıganlık üzerinden puanlama ve refleks odaklı yarışma yapılarıyla kurulan oyunların çocuk ve genç davranışını biçimlendirmede ayrı bir alan oluşturduğunu kayıt altına alır.

İstanbul Aile Vakfı'nın III. Aile Çalıştayı Sonuç Raporu, dijitalleşmeyi doğrudan haz endüstrisi ve dikkat ekonomisi bağlamında ele almaktadır. Rapora göre beğeni, takipçi, izlenme ve sürpriz ödül mantığıyla çalışan dijital sistemler, çocuk ve gençlerde tekrar davranışı üreten bir "ödül mekanizması" kurmakta, bu yapı özellikle aile içi iletişimi, odaklanma süresini ve derin düşünme becerilerini zayıflatmaktadır. Aynı raporda, dijital içeriklerin yalnız teknik değil, kültürel ve davranışsal etkilerinin ölçülmesi gerektiği, bu nedenle çocukları ve gençleri hedefleyen yapımlar için kapsamlı bir Toplumsal Etki Ölçümleme ve Değerlendirme Sistemi kurulması önerilmektedir.⁴³ Bu öneri önemlidir, çünkü mevcut tartışmalar çoğu zaman içeriğin yalnız hukuka aykırı olup olmadığına odaklanmakta, fakat o içeriğin çocuk ve genç zihninde ne tür normlar ürettiğini, hangi davranışları

42 İlgili dizilere ait resmî YouTube kanallarının kamuya açık abone ve izlenme metrikleri esas alınarak derlenmiştir. Söz konusu yapımlar: *Çukur* (Show TV / Ay Yapım), *Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz* (atv / Es Film), *Kızılak Şerbeti* (Show TV), *Eşref Rüya* (Kanal D), *Uzak Şehir* (Kanal D), *Gönül Dağı* (TRT 1), *Kızıl Goncalar* (Fox/Now), *Kral Kaybederse* (BluTV/Show TV) ve *Güller ve Günahlar* (atv).

43 İstanbul Aile Vakfı, *Aile Çalıştayı III – Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler – Sonuç Raporu*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, 2025. Çalıştay 29 Kasım 2025 Cumartesi günü Boğaziçi Üniversitesi Anadolu Hisarı Kampüsü'nde, İstanbul Aile Vakfı ve Büyük Aile Platformu işbirliğinde gerçekleştirilmiştir. Haz endüstrisi, dikkat ekonomisi, "loot box" ve mikro ödüllerin denetimi, Aile Dostu İçerik akıllı işareti ile Toplumsal Etki Ölçümleme ve Değerlendirme Sistemi önerileri için bkz. Bölüm I ve "Sonuç ve Eylem Planı", ss. 73-75.

olağanlaştırdığını ve hangi eşikleri aşındırdığını sistematik biçimde değerlendirmemektedir. Oysa okul saldırıları gibi olaylar, içeriğin yalnız doğrudan emir vererek değil, şiddeti sıradanlaştırarak, saldırganlığı normalleştirerek, taşkınlığı görünürlikle ödüllendirerek ve kuralsızlığı cazip hale getirerek de etki üretebildiğini göstermektedir.

6.3. Görsel Tekrar ve Normalleştirme Etkisi

Şiddet, taşkınlık, hakaret, aşağılama, küçük düşürme, alay ve sınır ihlali, televizyon yapımlarında, sosyal medya videolarında, kısa içerik akışlarında ve dijital oyunlarda doğrudan ya da dolaylı biçimde tekrarlandıkça, genç zihin için sıra dışı olmaktan çıkar. Özellikle görsel tekrarın yoğun olduğu çağımızda, davranışın yalnız kendisi değil, ona eşlik eden estetik de önem taşır. Şiddet bazen korkutucu bir sonuç olarak değil, güç, dikkat çekme, üstünlük kurma, intikam alma veya görünür olma aracı olarak kodlanabilmektedir. Bu kodlama, doğrudan “git ve şiddet uygula” demese de şiddetin zihindeki eşikliğini düşürür.

Yukarıda tanımlandığı üzere oyunlaştırılmış saldırganlık, dijital oyunların tamamı için değil, saldırganlığı ödül üzerinden pekiştiren tasarım mantıkları için geçerli bir analitik çerçevedir. III. Aile Çalıştayı raporunda “loot box”, mikro ödüller ve bağımlılık yapıcı algoritmaların hukuki denetime tabi tutulması önerilmektedir.⁴⁴ Bu öneri, oyun ekosisteminin yalnız içerik değil, tasarım mantığı bakımından da davranış etkisi ürettiğinin kabulü anlamına gelir. Çocuk ve genç burada yalnız bir hikâye izlememekte, sürekli ödüllendirilen ve refleks düzeyinde pekiştirilen bir davranış sistemi içinde şekillenmektedir.

6.4. Yayıncılık ve Yapımcılıkta Ticari Baskı

Medya ve dijital platformların iş modeli çoğu zaman izlenme süresi, etkileşim oranı ve reklam geliri üzerinden kuruludur. Bu nedenle dengeli, pedagojik açıdan dikkatli ve değer inşa eden içeriklerin görünürlük dezavantajı yaşaması, buna karşılık öfke, uç davranış, aşırılık, gerilim, teşhir ve taşkınlık içeren içeriklerin daha çok tıklanması önemli bir yapısal sorundur. Aile Çalıştayı III sonuç bildirgesinde, “iyinin görünürlüğü” ve nitelikli içeriklerin algoritmik dezavantajını giderecek pozitif teşviklerin geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Yani mesele yalnız zararlıyı yasaklamak değil, nitelikli ve koruyucu olanı görünür hale getirmektir.

Bu noktada RTÜK metinleri ve İstanbul Aile Vakfı’nın RTÜK eksenli konuşma çizgisi de önemli destek sunmaktadır.⁴⁵ Önceki kurumsal metinlerde medya, yalnız haber ve eğlence sunan bir araç değil, aileyi, ebeveynliği, çocukluğu ve toplumsal normları temsil eden güçlü bir dil alanı olarak ele alınmaktadır. Bu çerçevede “medya artık sadece haber vermiyor, çoğu zaman kaygı üretiyor”, “aile sorun merkezi gibi gösteriliyor”, “reyting ve reklam baskısı içerik tercihi belirliyor” çizgisi öne çıkmaktadır.

6.5. Çocukluğun ve Gençliğin İçerik Ekonomisine Çekilmesi

I. Uluslararası Aile Sempozyumu’nda sunulan “Yeni Medyada Çocukluk Halleri:⁴⁶ Youtuber, Influencer veya Ücretsiz Aile İşçisi” başlıklı bildiri,³ çocukluğun dijital görünürlük ve üretim ekonomisi içine nasıl çekildiğine işaret etmektedir. Bu yalnız paylaşım meselesi değildir, çocuk ve genç burada izleyici olmanın ötesinde performans gösteren, kendini sergileyen, dikkat toplayan ve onay arayan bir aktöre dönüşmektedir. Bu dönüşüm, çocukluk deneyimini oyun, öğrenme ve doğal gelişim ekseninden çıkarıp görünürlük ve rekabet eksenine kaydırabilir.

44 İstanbul Aile Vakfı, *Aile Çalıştayı III – Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler – Sonuç Raporu*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, 2025. Çalıştay 29 Kasım 2025 Cumartesi günü Boğaziçi Üniversitesi Anadolu Hisarı Kampüsü’nde, İstanbul Aile Vakfı ve Büyük Aile Platformu işbirliğinde gerçekleştirilmiştir. Haz endüstrisi, dikkat ekonomisi, “loot box” ve mikro ödüllerin denetimi, Aile Dostu İçerik akıllı işareti ile Toplumsal Etki Ölçümleme ve Değerlendirme Sistemi önerileri için bkz. Bölüm I ve “Sonuç ve Eylem Planı”, ss. 73-75

45 RTÜK, *Güçlü Medya Bilinçli Toplum Zirvesi - Çalıştay Sonuç Kitabı*, 2025, s.13.

46 Haldun Narmanlıoğlu, “Yeni Medyada Çocukluk Halleri: Youtuber, Influencer veya Ücretsiz Aile İşçisi”, *I. Uluslararası Aile Sempozyumu – Dijital Çağda Aile Bildiriler Kitabı*, Ed. Ahmet Burak Can, Melih Demirci, Süleyman Ramazanov, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, I 2022, ss. 145-158.

6.6. Aile Psikolojisinin Medya İle İmtihanı

I. Uluslararası Aile Sempozyumu'nda yer alan "Aile Psikolojisinin Medya ile İmtihanı" ve "Türk Sinemasında Aile" başlıklı bildiriler,⁴⁷ içeriğin yalnız ferdi izlenim değil, aile içi değerler, ilişki kalıpları ve beklenti sistemleri üzerinde de etkili olduğunu düşündürmektedir. Medya belirli evlilik, ebeveynlik, gençlik ve çatışma kodlarını tekrar ettikçe, aile içi sorun çözme kapasitesi de bu kodlardan etkilenebilir. Çatışmanın tek çıkış yolunun kopuş, öfke, aşağılama ya da kaçış olarak sunulduğu temsiller, genç zihin için yapıcı ilişki repertuarlarını geri plana iter.

6.7. Dijital Medya Suçları ve Çevrim İçi İhlal Alanları

II. Uluslararası Aile Sempozyumu'nda sunulan "Dijital Medya Suçu Bağlamında Aile", "Dijital Tehditler Karşısında Ailede Mahremiyet Eğitimi" ve "Empowering Parents in the Digital Age: Ensuring Online Safety for Children and Teens" başlıklı bildiriler,⁴⁸ sosyal medya ve dijital çevrelerin yalnız içerik taşıyıcısı değil, siber zorbalık, mahremiyet ihlali, psikolojik baskı ve yönlendirici temaslar bakımından da risk alanı olduğunu göstermektedir. Bu bağlam, okul saldırılarıyla doğrudan bire bir nedensellik kurmak için değil, çocuğun içinde yaşadığı baskı ve kırılganlık ortamının dijital ayaklarını görünür kılmak için önemlidir.

6.8. İçerik Sınıflandırma Sistemlerinin Yetersizliği

III. Aile Çalıştayı sonuç bildirgesi⁴⁹, televizyon ekranlarındaki akıllı işaretlerin ailelere yeterli rehberlik sunmadığını; özellikle "genel izleyici" gibi kategorilerin yalnızca bazı zararlı unsurların yokluğunu gösterdiğini, fakat olumlu değer aktarımı ve koruyucu niteliğe dair bilgi vermediğini belirtmektedir. Bu nedenle raporda, olumlu değer aktarımını ve aile dostu yaklaşımı ifade edecek yeni bir Aile Dostu İçerik akıllı işareti önerilmektedir. Bu öneri, komisyon raporuna taşınabilecek somut ve uygulanabilir bir politika aracıdır.

6.9. Toplumsal Etki Ölçümleme

Bugün pek çok içerik yalnız yasal ihlal olup olmadığı açısından incelenmekte; fakat çocuklar ve gençler üzerindeki uzun vadeli davranışsal, psikolojik ve kültürel etkileri düzenli biçimde ölçülmemektedir. Oysa III. Aile Çalıştayı, medya içeriklerinin yalnız hukuki normlara değil; aile yapısı, çocuk ruh sağlığı ve kültürel doku üzerindeki tahribatına göre de değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle Toplumsal Etki Ölçümleme ve Değerlendirme Sistemi, bu raporun en kritik politika araçlarından biri olarak görülmelidir.⁵⁰

6.10. Üreticilerin ve Platformların Sorumluluğu

Yayıncılar, yapım şirketleri, dijital platform işletmecileri ve oyun üreticileri, sundukları ürünleri yalnız serbest piyasa mantığı çerçevesinde değerlendirilebilecek konumda değildir. Çocukların ve gençlerin dikkatini, duygu durumunu, taklit eğilimini ve aidiyet yapısını biçimlendiren içerik ve sistemler, kamusal yarar açısından özel bir sorumluluk düzeyini gerektirmektedir.

47 Saliha Erdim, "Aile Psikolojisinin Medya ile İmtihanı", *I. Uluslararası Aile Sempozyumu – Dijital Çağda Aile Bildiriler Kitabı*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2022, ss. 165-172; Şükrü Sim, "Türk Sinemasında Aile", aynı eser, ss. 159-164.

48 Ensar Lokmanoğlu ve Ayşe Şentepe Lokmanoğlu, "Dijital Medya Suçu Bağlamında Aile", *II. Uluslararası Aile Sempozyumu – Küresel Tehditler Karşısında Aile Bildiriler Kitabı*, Ed. Turgay Şirin, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2024, ss. 635-660; Muhammed Esat Altıntaş, "Dijital Tehditler Karşısında Ailede Mahremiyet Eğitimi", aynı eser, ss. 661-680; Meriem Narimane Noumeur (Batna University), "Empowering Parents in the Digital Age: Ensuring Online Safety for Children and Teens", *II. Uluslararası Aile Sempozyumu – Küresel Tehditler Karşısında Aile Bildiri Özet Kitabı*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2024, s. 121.

49 İstanbul Aile Vakfı, *Aile Çalıştayı III – Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler – Sonuç Raporu*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, 2025. Çalıştay 29 Kasım 2025 Cumartesi günü Boğaziçi Üniversitesi Anadolu Hisarı Kampüsü'nde, İstanbul Aile Vakfı ve Büyük Aile Platformu işbirliğinde gerçekleştirilmiştir. Haz endüstrisi, dikkat ekonomisi, "loot box" ve mikro ödüllerin denetimi, Aile Dostu İçerik akıllı işareti ile Toplumsal Etki Ölçümleme ve Değerlendirme Sistemi önerileri için bkz. Bölüm I ve "Sonuç ve Eylem Planı", ss. 73-75.

50 İstanbul Aile Vakfı, *Aile Çalıştayı III – Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler – Sonuç Raporu*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, 2025. Çalıştay 29 Kasım 2025 Cumartesi günü Boğaziçi Üniversitesi Anadolu Hisarı Kampüsü'nde, İstanbul Aile Vakfı ve Büyük Aile Platformu işbirliğinde gerçekleştirilmiştir. Haz endüstrisi, dikkat ekonomisi, "loot box" ve mikro ödüllerin denetimi, Aile Dostu İçerik akıllı işareti ile Toplumsal Etki Ölçümleme ve Değerlendirme Sistemi önerileri için bkz. Bölüm I ve "Sonuç ve Eylem Planı", ss. 73-75.

İNOGRAFIK 1

OKUL SALDIRILARINI BESLEYEN RİSK KATMANLARI

Risk faktörleri birbirini besleyen, çok katmanlı bir yapıya sahiptir.
Hiçbir okul saldırısı tek bir nedene indirgenemez.

Bu çerçevede aşağıdaki maddelerin politika düzeyinde tanımlanmasını önermektedir:

- Çocuklara ve gençlere yönelik içeriklerde yaş uygunluğu, koruyucu nitelik ve değer aktarımı ölçütlerini esas alan çok katmanlı bir sınıflandırma standardının geliştirilmesi.
- Söz konusu içerik ve sistemlerin pedagoji, çocuk ruh sağlığı, iletişim ve hukuk alanlarından uzmanların yer aldığı bağımsız uzman denetim mekanizmalarına tabi tutulması.
- Dijital platformlarda etkin, denetlenebilir ve teknik olarak işlevsel yaş doğrulama sistemlerinin zorunlu hale getirilmesi.
- Reklam, sponsorluk ve etkileşim modellerinin çocukların ve gençlerin gelişim süreçlerini istismar etmeyecek biçimde sınırlandırılması.
- Kamusal yarar gözetken, koruyucu ve değer aktaran içeriklerin görünürlüğünü artıracak pozitif teşvik mekanizmalarının kurulması.
- Yayıncı ve platformların, çocukları ve gençleri etkileyen içerik ve algoritmik tasarımları konusunda kamuya açık şeffaflık raporlaması yapmakla yükümlü tutulması.

Medya, dijital platformlar ve oyun ekosistemi; günümüz çocukluğu ve gençliğinin duygusal, zihinsel ve davranışsal iklimini belirleyen başlıca alanlardan biridir. Bu alan, yalnız ferdi tercihler değil, dikkat ekonomisi, ödül düzeni, görünürlük baskısı ve ticari teşviklerle şekillenen yapısal bir sistemdir. Okul saldırıları gibi şok edici hadiseler karşısında bu sistemin rolünü görmezden gelmek, sorunu eksik tanımlamak anlamına gelir. Bu nedenle komisyon çalışması, medya ve dijital platformlar alanını yalnız ahlaki tartışma konusu değil; çocuk gelişimi, kamusal güvenlik ve toplumsal dayanıklılık meselesi olarak ele almalıdır.

7. OKUL GÜVENLİĞİ MESELESİ: FİZİKSEL, KURUMSAL VE PSİKOSOSYAL BOYUT

Okul güvenliği, uzun süre Türkiye’de daha çok bina çevresi, kapı kontrolü, nöbet düzeni, güvenlik görevlisi ve kamera sistemi gibi başlıklarla ele alınmıştır. Bu unsurlar elbette önemlidir; ancak Siverek ve Kahramanmaraş’ta yaşanan saldırılar, okul güvenliğinin bundan çok daha geniş bir mesele olduğunu bir kez daha göstermiştir. Okul, sadece eğitim verilen bir yapı değil; çocukların emniyet duygusunu, aidiyet hissini, sınır algısını, otoriteyle ilişkisini ve toplumsal hayat tecrübesini şekillendiren bir kurumdur. Dolayısıyla okul güvenliği de yalnız duvar, kapı ve cihazlarla değil; okul iklimi, kurumsal refleks, rehberlik kapasitesi, kriz yönetimi ve psikososyal dayanıklılıkla birlikte düşünülmelidir.

Bu nedenle okul güvenliğini üç katmanda ele almak gerekir: **fiziksel güvenlik, kurumsal güvenlik ve psikososyal güvenlik.**

7.1. Fiziksel güvenlik: ilk hat, fakat tek hat değil

Fiziksel güvenlik, okulun giriş-çıkış düzeni, okul çevresinin kontrolü, ziyaretçi erişimi, riskli materyallerin okula taşınmasının önlenmesi, acil durum tahliye planları, alarm ve iletişim altyapısı gibi unsurları kapsar. Siverek ve Kahramanmaraş örnekleri, okulun kapısından ya da yakın çevresinden içeri giren tehditlerin saniyeler içinde kitlesel travmaya dönüşebildiğini göstermiştir. Bu sebeple fiziki güvenlik tedbirleri, artık sembolik veya göstermelik değil; standartlaştırılmış ve düzenli denetlenen bir alan olmalıdır.

Burada ilk ihtiyaç, tüm okullar için asgari bir **okul güvenliği standardı** belirlenmesidir. Hangi okulda hangi giriş protokolü uygulanacak, ziyaretçi nasıl kayıt altına alınacak, okul bahçesi ve çevresi nasıl gözetilecek, kriz anında ilk müdahale zinciri nasıl işleyecek, bu hususlar kurumsal takdire bırakılmadan netleştirilmelidir. Özellikle risk seviyesi yüksek bölgelerde ya da daha önce ciddi disiplin, şiddet, çevre güvenliği sorunu yaşamış okullarda daha yoğun güvenlik protokolleri devreye alınmalıdır.

Ancak burada kritik nokta şudur: Fiziksel güvenlik zorunludur ama tek başına yeterli değildir. Çünkü okula giren tehdit, çoğu zaman daha önce okulun dışında, dijital çevrede, aile içinde veya akran ağlarında şekillenmektedir. Güvenlik meselesi yalnız kapıda başlatıldığında, risk zincirinin son halkasına müdahale edilmiş olur.

7.2. Kurumsal güvenlik: okulun fark etme ve harekete geçme kapasitesi

Okul güvenliğinin ikinci katmanı kurumsal güvenliktir. Bu, okul yönetiminin, rehberlik servislerinin, öğretmenlerin ve ilgili kamu kurumlarının risk emarelerini zamanında fark etme, paylaşma ve harekete geçme kapasitesidir. Pek çok ağır olayda sorun yalnız tehdidin varlığı değil, tehdit sinyallerinin dağınık kalmasıdır. Bir öğrenci ya da genç, öfke patlamaları, içe kapanma, arkadaş çevresinden kopuş, kurallara sert direnç, şiddet diline yoğun ilgi, tehditkâr söylemler, dijital mecralarda kaygı verici paylaşımlar veya okulla bağını zayıflatan davranışlar sergileyebilir. Ancak bu sinyaller ailede ayrı, öğretmende ayrı, rehberlik servisinde ayrı, emniyet tarafında ayrı parçalar halinde kalırsa, risk bütünü görülemez.

Bu sebeple okullarda yalnız disiplin sistemi değil, **erken uyarı sistemi** kurulmalıdır. Erken uyarı sistemi, öğrenci davranışlarındaki ani değişimleri, devamsızlık örüntülerini, akran zorbalığına karışma durumlarını,

kendine veya başkasına zarar ima eden ifadeleri, yoğun öfke ve kopuş belirtilerini izleyen çok katmanlı bir yapı olarak düşünülmelidir. Bu yapı, çocuğu damgalayan değil, riski erken fark edip koruyucu müdahale geliştiren bir mantıkla kurulmalıdır.

Kurumsal güvenliğin bir başka boyutu da **kurumlar arası koordinasyondur**. Okul, rehberlik servisi, ilçe milli eğitim, aile destek mekanizmaları, sağlık hizmetleri ve gerektiğinde emniyet arasında açık, hızlı ve hukuken güvenli bir koordinasyon hattı bulunmalıdır. Bugün birçok vakada temel sorunlardan biri, okulun tek başına bırakılması ve kriz yükünün büyük ölçüde okul yöneticisi ile birkaç öğretmenin omzuna binmesidir. Oysa okul güvenliği, yalnız MEB'in değil, aile, sosyal hizmet, yerel yönetim, emniyet ve sağlık boyutları olan çok kurumsal bir mesele olarak ele alınmalıdır.

Okul şiddeti, akran zorbalığı, çocukluk çağı psikopatolojileri ve dijital risklerle mücadelede uluslararası alanda uygulanan proaktif modeller; sarsılmaz ampirik bulgulara, yasal güvencelere ve coğrafi bilgi sistemleri tabanlı mekânsal analizlere dayanmaktadır. Türkiye'de mevcut olan Okul/Sınıf Risk Haritaları, e-Okul devamsızlık modülleri ve yapay zekâ destekli Erken Uyarı Sistemi gibi araçlar; salt okul terki riskine odaklanmaları, akran zorbalığı/diyeplin verileriyle entegre olmamaları, en önemlisi **okul dışı çevresel suç oranlarını** barındırmamaları nedeniyle yapısal sınırlılıklara sahiptir.⁵¹

ABD, okul tabanlı önleyici analitikte 1980'lerden bu yana Early Warning System ağlarını en kapsamlı şekilde uygulayan ve kurumsallaştıran ülkedir. Sistemin kavramsal altyapısı literatürde **“ABC modeli”** olarak adlandırılmaktadır: *Absenteeism* (Devamsızlık), *Behaviour* (Davranış) ve *Academic performance* (Akademik Performans).⁵² ABD Eğitim Bakanlığı'nın yürüttüğü çalışmalara göre, kamu liselerinin %82'si kronik devamsızlığı, %79'u ise okul içi ve dışı uzaklaştırmaları içeren diyeplin olaylarını bu sistemler üzerinden anlık takip etmektedir.⁵³ Connecticut Eyaleti Eğitim Bakanlığı erken uyarı kılavuzunda bu gösterge yapısı, devam göstergeleri (kronik devamsızlık, gecikme, yıl içi okul değiştirme), davranış göstergeleri (okul içi/dışı uzaklaştırma, zorbalık/silah/uyuşturucu olayları, izolasyon, okul iklimi algısı) ve ders performansı göstergeleri (sınıf tekrarı, kredi durumu, akademik yoğunluk) şeklinde matris haline getirilmiştir.⁵⁴

Thomas B. Fordham Enstitüsü ampirik bulgularına göre, bu sistemler öğrencileri yıllık ders zamanı kayıp yüzdelerine göre net olarak kategorize etmektedir. Yıllık ders süresinin %4'ünden azını kaçıran öğrenciler “yolunda” (*on track*), %4–10 arasını kaçıran öğrenciler “risk altında” (*at risk*), %10'undan fazlasını kaçıran öğrenciler ise “yoldan çıkmış” (*off track*) olarak etiketlenmektedir.⁵⁵

İngiltere sisteminde ise analitik veri tabanlarından ziyade denetim ve değerlendirme çerçevesi üzerine kuruludur. Ofsted (Office for Standards in Education) güncel denetim çerçevesi, müfettişlerin okullardaki akran zorbalığı, önyargılı davranış kalıpları ve öğrencilerin ruh sağlığı esenliğini “kişisel gelişim” ana başlığı altında rutin olarak denetlemesini ve raporlamasını zorunlu kılmaktadır.⁵⁶ Sistem sahada BounceTogether ve GL Assessment gibi akran zorbalığı tarama araçları sunan ticari yazılımlarla desteklenmektedir.

7.3. Psikososyal güvenlik: görünmeyen ama belirleyici alan

Okul güvenliğinin üçüncü ve çoğu zaman en ihmal edilen katmanı psikososyal güvenliktir. Psikososyal güvenlik, öğrencinin okulda kendisini görülmüş, duyulmuş, korunmuş ve ait hissedip hissetmediğiyle ilgilidir. Bir okulda bina sağlam, kapı kontrollü, kamera aktif olabilir, fakat öğrenci kendisini dışlanmış, değersiz, yalnız, tehdit altında veya sürekli aşağılanmış hissediyorsa, o okul tam anlamıyla güvenli sayılamaz.

51 Tuşba Rehberlik ve Araştırma Merkezi, *Okul ve Sınıf Risk Haritası Uygulama Esasları*, (Van: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2025); Eptisa Türkiye, *Ortaöğretimde Devam ve Okullaşma Oranlarının Artırılması Teknik Destek Projesi*, Ankara: Eptisa, 2024.

52 UNICEF, *Early Warning Systems for Students at Risk of Dropping Out: Education Think Piece Series*, (Geneva: UNICEF Regional Office for Europe and Central Asia, 2018), s. 5.

53 U.S. Department of Education, *Issue Brief: Early Warning Systems*, (Office of Planning, Evaluation and Policy Development, 2016), s. 2.

54 Connecticut State Department of Education, *Early Warning Systems Student and School Indicators*, (Hartford, CT: CSDE, 2015).

55 Yusuf Canbolat, “Impact of an Early Warning System for Student Absenteeism,” *Thomas B. Fordham Institute*, (27 Şubat 2024).

56 Mentally Healthy Schools, *Showcasing Activity for Ofsted*, (London: Ofsted, 2024).

Bu nedenle okul güvenliği aynı zamanda bir **okul iklimi** meselesidir. Akran zorbalığının sıradanlaştığı, öğretmen-öğrenci ilişkisinin tamamen mekanikleştiği, rehberliğin yalnız kâğıt üstünde kaldığı, aidiyet üretmeyen, sadece sınav ve disiplin üzerinden işleyen okul yapılarında psikososyal kırılganlık birikmeye daha elverişlidir. Tam tersine, öğrencinin bir yetişkin tarafından gerçekten takip edildiği, akran ilişkilerinin gözetildiği, zorbalığa sıfır tolerans uygulandığı, kulüp, spor, sanat ve ortak faaliyetlerle aidiyet üretildiği okullar daha koruyucu bir çerçeve sunar.

İstanbul Aile Vakfı'nın çalıştay birikiminde de bu mesele özellikle vurgulanmaktadır: güçlü aile bağları kadar, çocuk ve genç için güven üreten sosyal çevreler de koruyucu işlev görür. Okulun burada sadece öğretim yapan bir kurum değil, çocuk için **güvenli bağ alanı** üreten bir yapı olması gerekir. Aidiyet hissi zayıf, sosyal desteği düşük, görünmezlik duygusu yüksek öğrenciler, hem içe kapanma hem de taşkın davranış riskleri bakımından daha kırılgan hale gelebilir.

7.4. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık sisteminin güçlendirilmesi

Okul güvenliği tartışmasında en kritik başlıklardan biri rehberlik ve psikolojik danışmanlık kapasitesidir. Rehberlik servisleri bugün çoğu okulda ya sayısal olarak yetersiz ya da işlev olarak daralmış durumdadır. Oysa rehberlik hizmetleri, okul saldırıları gibi ağır sonuçlara gidebilecek risklerin önceden fark edilmesinde temel savunma hattıdır.

Burada ihtiyaç duyulan şey, rehberlik hizmetlerinin yalnız sınav stresi, tercih dönemi ve idari yazışma alanına sıkışmaması, öğrenci davranış örüntülerini takip eden, aileyle düzenli temas kuran, öğretmen gözlemlerini toplayan ve kriz önleme odaklı çalışan bir yapıya dönüştürülmesidir. Rehberlik servislerinin niceliği kadar niteliği de önemlidir. Her okulda sadece kadro bulundurmak değil, bu kadroları şiddet riski, akran zorbalığı, dijital maruziyet, öfke yönetimi, travma belirtileri ve okul iklimi üzerine özel eğitimlerle desteklemek gerekir.

Ayrıca okul saldırıları sonrası müdahale de yalnız güvenlik boyutuyla bitmez. Olayı yaşayan, duyan, izleyen veya dolaylı biçimde etkilenen öğrencilerde travma, panik, okuldan kaçınma, gece korkuları, öfke, suçluluk veya yoğun kaygı gelişebilir. Bu yüzden okul güvenliğinin ayrılmaz parçası, **kriz sonrası psikososyal destek planıdır**.

7.5. Akran zorbalığı, dışlanma ve görünmeyen riskler

Birçok ağır şiddet vakasının arka planında doğrudan ya da dolaylı biçimde akran ilişkilerindeki bozulmalar bulunur. Aşağılama, alay, dışlama, dijital zorbalık, küçük düşürme, sosyal çevreden koparma, okul içi akran zorbalığı ve çevrim içi itibarsızlaştırma, çocuk ve genç psikolojisinde birikimli hasar oluşturabilir. Bu nedenle okul güvenliği, yalnız dışarıdan gelen tehdide karşı değil, okulun kendi içinde ürettiği şiddet ve dışlama biçimlerine karşı da kurulmalıdır.

Burada özellikle **dijital zorbalık ile okul güvenliği arasındaki bağ** önemlidir. Çocuk ve genç, okulda yaşadığı çatışmayı okul çıkışında bırakamamaktadır; sosyal medya, mesajlaşma grupları ve çevrim içi oyun ağları nedeniyle akran baskısı tüm yaşamına yayılmaktadır. Bu da okul güvenliği tartışmasını okul saatleriyle sınırlı olmaktan çıkarır. Okul yöneticilerinin, rehberlik servislerinin ve ailelerin bu yeni gerçekliği dikkate alması gerekir.

7.6. Okul-aile iş birliği: güvenliğin tamamlayıcı zemini

Okul güvenliği aileden bağımsız düşünülemez. Aile, çoğu zaman çocuğun risk emarelerini ilk fark edebilme imkanına sahiptir. Fakat bunun için ailenin de neye bakacağını, hangi değişiklikleri önemseyeceğini ve ne zaman yardım isteyeceğini bilmesi gerekir. Bu nedenle okul güvenliği politikalarının içine aile farkındalığı ve ebeveyn eğitimi de eklenmelidir. Bu bağlamda İstanbul Aile Vakfı tarafından Psikoloji, Psikiyatri, PDR, Sosyal Hizmet alanlarındaki uzman isimlere Evlat Nöbetleri eğitici eğitimi verilmiş, anne babalara evlat nöbeti tutma yolunda uzman olarak nasıl rehberlik edebilecekleri aktarılmıştır.

Ailelerle kurulacak iş birliği, yalnız veli toplantılarında not ve disiplin konuşmakla sınırlı kalmamalıdır. Dijital maruziyet, ani davranış değişiklikleri, öfke yönetimi, içe kapanma, arkadaş çevresinden kopuş, şiddet diline ilgi, okuldan kopuş ve çevrim içi zorbalık gibi başlıklarda ailelerin düzenli biçimde bilgilendirilmesi gerekir. Güvenlik, okulun tek başına taşıyacağı değil, okul-aile-kamu arasında paylaşılacak bir sorumluluktur.

7.7. Sonuç: okul güvenliği yeniden tanımlanmalıdır

Sonuç olarak okul güvenliği, yalnız bina ve kapı güvenliği değildir. Okul güvenliği, fiziksel koruma, kurumsal koordinasyon, erken uyarı, rehberlik, aidiyet, akran ilişkileri, aile iş birliği ve kriz sonrası psikososyal destekten oluşan çok katmanlı bir yapıdır. Siverek ve Kahramanmaraş'taki saldırılar, bu başlığı yeniden tanımlamayı zorunlu kılmıştır.

Bu rapor bakımından temel tez şudur: **Okul güvenliği, fiziki önlemlerle başlayan ama psikososyal dayanıklılıkla tamamlanan bütüncül bir kamu politikası alanıdır.** Kapıyı korumak gerekir, fakat yetmez. Çocuğun zihnini, duygusunu, aidiyetini ve güven duygusunu koruyacak kültürel iklimi de inşa etmek gerekir.

“

Okul güvenliği, fiziki önlemlerle başlayan ama psikososyal dayanıklılıkla tamamlanan bütüncül bir kamu politikası alanıdır.

”

8. AİLE, EBEVEYNLİK VE EV İÇİ RİSK YÖNETİMİ

Okul saldırıları, dijital şiddet, akran baskısı ve davranışsal kırılganlıklar tartışılırken en sık yapılan hatalardan biri, meseleyi ya tamamen bireysel psikolojiye ya da tamamen kurumsal güvenlik zaafına indirgemektir. Oysa çocuk ve gencin ilk bağ kurduğu, ilk sınır öğrendiği, ilk otorite tecrübesini yaşadığı, ilk güven ve aidiyet duygusunu geliştirdiği yer ailedir. Bu nedenle aile, yalnız sevgi ve bakım alanı değil, aynı zamanda risklerin ilk fark edildiği, ilk yönetildiği ve çoğu zaman ilk telafi edildiği temel kurumdur. Raporun bu bölümü, aileyi soyut bir değer söylemi içinde değil, çocuk ve gençlerin dijital, psikososyal ve davranışsal risklerine karşı işlevsel bir **koruma ve yönlendirme alanı** olarak ele almaktadır.

8.1. Ebeveynliğin yeni boyutu: dijital refakat

Bugün ebeveynliğin en temel dönüşümlerinden biri, çocukların ve gençlerin yaşam dünyasının önemli bölümünün ekranlara taşınmış olmasıdır. Bu nedenle ebeveynlik artık yalnız “çocuğum nerede, kimlerle birlikte” sorusunu değil, “çocuğum ne izliyor, ne oynuyor, kimden etkileniyor, hangi dil ve görsel rejim içinde büyüyor” sorusunu da içermektedir. III. Aile Çalıştayı sonuç raporu, bu yeni dönemde yasaklayıcı ve yüzeysel bir tutumun yetersiz kalacağını, bunun yerine çocuğun dijital dünyasına eşlik eden, içerikleri birlikte değerlendiren, ekranı bütünüyle devretmeyen bir refakatçi **dijital anne-babalık** modeline ihtiyaç bulunduğunu vurgulamaktadır.⁵⁷ Raporda ebeveynin çocuğun dijital evrenini dışarıdan denetleyen değil, gerektiğinde onunla birlikte içine girerek anlamaya çalışan bir rehber olması gerektiği açıkça belirtilmektedir.

Bu yaklaşım önemlidir. Çünkü birçok ailede dijital alan, görünmez ve denetimsiz bir özel bölgeye dönüşmektedir. Çocuk kendi odasında, kulaklıkla, kendi cihazında, kendi algoritmik akışı içinde saatler geçirirken ebeveyn çoğu zaman yalnız kullanım süresine odaklanmakta, içeriğin niteliği, tekrar mantığı, etkileşim biçimi ve duygusal etkisi arka planda kalmaktadır. Oysa risk çoğu zaman salt sürede değil, maruziyet biçimindedir. Şiddeti ödüllendiren oyunlar, aşağılama ve alay kültürünü normalleştiren kısa videolar, akran baskısını büyüten sosyal medya akışları, bedensel ve duygusal yetersizlik hissi üreten görünürlük ekonomisi, çocuğun duygusal dengesini ebeveyn fark etmeden aşındırabilmektedir.

Ebeveynlik artık yalnız “çocuğum nerede, kimlerle birlikte” sorusunu değil, “çocuğum ne izliyor, ne oynuyor, kimden etkileniyor, hangi dil ve görsel rejim içinde büyüyor” sorusunu da içermektedir. III. Aile Çalıştayı sonuç raporu, bu yeni dönemde yasaklayıcı ve yüzeysel bir tutumun yetersiz kalacağını, bunun yerine çocuğun dijital dünyasına eşlik eden, içerikleri birlikte değerlendiren, ekranı bütünüyle devretmeyen bir refakatçi dijital anne-babalık modeline ihtiyaç bulunduğunu vurgulamaktadır.

⁵⁷ Aile Çalıştayı III — Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler — Sonuç Raporu, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2025, s. 37.

8.2. Ev içi sınır koyma ve dijital düzen

Ev içi risk yönetiminin ikinci boyutu, sınır koyma kapasitesidir. III. Aile Çalıştayı raporu, dijital alanı yalnız yasaklayıcı refleksle değil, **bilinçli sınırlama** mantığıyla ele almaktadır. Buna göre çocukların ve gençlerin ekranla ilişkisi tamamen serbest bırakıldığında algoritmalar belirleyici hale gelmekte, tamamen yasaklandığında ise gizli kullanım, ekran etkisiyle ekrana yönelme ve anne-babaya karşı mesafeli davranışlar artış gösterebilmektedir. Bu nedenle ev içinde ortak kuralların, ritimlerin ve ekran düzeninin oluşturulması gerekmektedir.

Burada önemli olan, sınırların sadece kriz çıktığında devreye sokulan tepkisel önlemler olmamasıdır. Uyku öncesi ekran kullanımı, yemek saatlerinde cihaz kullanımı, bireysel cihaz sahipliği yaşı, ortak alanlarda cihaz kullanımı, yaşa göre oyun ve platform erişimi, hafta içi-hafta sonu düzeni gibi konularda aile içinde önceden konuşulmuş ve mümkün olduğunca tutarlı uygulanan çerçeveler bulunmalıdır. Ev içi risk yönetimi, duygusal bağ ile sınırın birbirini dışlamadığı, aksine birbirini tamamladığı bir ebeveynlik anlayışına dayanmalıdır.

8.3. Doğal Haz ve Tatmin kaynaklarının yeniden kurulması

III. Aile Çalıştayı'nın en dikkat çekici önerilerinden biri, çocukların ve gençlerin “doğal haz ve tatmin kaynakları” ile yeniden buluşturulmasıdır. Raporda dijital ortamın sunduğu hızlı ve yoğun ödül yapısının, sıradan hayat deneyimlerini yetersiz gösterdiği, bu nedenle spor, fiziksel oyun, sanat, üretim, tabiat teması, birlikte yapılan ev içi faaliyetler ve yüz yüze sosyal ilişkilerin yeniden güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Yani mesele yalnız zararlıyı azaltmak değil, boşalan alanı sağlıklı ve anlamlı alternatiflerle doldurmaktır.

Bu başlık ev içi risk yönetimi açısından hayati önemdedir. Çocuk ya da gencin bütün heyecan, başarı, görünürlük ve ödül ihtiyacı dijital akış üzerinden karşılanıyorsa, aile doğal olarak zayıf kalır. Buna karşılık çocuğun ev içinde sorumluluk aldığı, bir işi başardığı, aileyle ortak zaman geçirdiği, hareket ettiği, üretim ve emek tecrübesi kazandığı bir düzen, ekranın mutlak belirleyiciliğini azaltır. Bu nedenle aile politikaları kadar ebeveyn eğitimlerinin de “ne yasaklanmalı” sorusundan çok “evde ne inşa edilmeli” sorusuna cevap üretmesi gerekir.

8.4. İletişim, güven ve erken fark etme

Ailenin koruyucu işlevi yalnız sınır koymakla değil, erken işaretleri fark etmekle de ilgilidir. Çocuğun ve gencin öfkesindeki ani artış, içe kapanma, arkadaş çevresinden uzaklaşma, okula karşı belirgin isteksizlik, uyku ritmindeki bozulma, şiddet diliyle aşırı meşguliyet, değersizlik cümleleri, kendine ya da başkasına zarar ima eden söylemler, ekran karşısında aşırı huzursuz veya aşırı donuk hale gelme gibi belirtiler çoğu zaman ev içinde ilk fark edilebilecek işaretlerdir. Fakat bunun için ebeveyn-çocuk ilişkisinde asgari bir güven, temas ve iletişim kanalı bulunmalıdır.

Dijital çağda çocukla temasın en büyük düşmanlarından biri, aynı ev içinde yaşanan **sessiz kopuş**tur. Aile Çalıştayı III'te bu durum, fiziksel birliktelik sürerken duygusal temasın zayıflaması olarak tanımlanmıştır.⁵⁸ Herkesin kendi ekranına çekildiği, ortak konuşmanın ve ortak ritmin azaldığı evlerde çocuk çoğu zaman iç dünyasını paylaşmadan büyümektedir. Böyle bir ortamda ebeveyn, kriz belirtilerini çoğu zaman ancak çok büyüdüğünde fark etmektedir. Bu nedenle ev içi risk yönetiminin asli parçası, yalnız kurallar değil, **konuşma alanları** oluşturmaktır. Birlikte yemek, birlikte yürüyüş, ortak üretim, düzenli yüz yüze temas ve çocuğu yalnız başarı-başarısızlık ekseninde değil, duygu düzeyinde de dinleme alışkanlığı burada belirleyicidir.

8.5. Mahremiyet, Gözetim ve Denge

Ev içi risk yönetiminde bir başka kritik mesele, mahremiyet ile gözetim arasındaki dengedir. Özellikle ergenlik döneminde çocuk ne tamamen serbest bırakılmalı ne de bütünüyle baskıcı bir gözetim altında

58 Aile Çalıştayı III — Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler — Sonuç Raporu, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2025, s. 36.

tutulmalıdır. II. Uluslararası Aile Sempozyumu'nda yer alan "Dijital Tehditler Karşısında Ailede Mahremiyet Eğitimi" ve "Empowering Parents in the Digital Age: Ensuring Online Safety for Children and Teens" başlıklı tebliğler, ebeveynin çocuğun çevrim içi güvenliğini sağlama sorumluluğunu vurgularken, bunu güven ilişkisini tamamen yıkmadan yapabilmenin yollarına işaret etmektedir.⁵⁹ Bu da ebeveynliğin yalnız teknik filtre bilgisi değil, aynı zamanda pedagojik denge bilgisi gerektirdiğini gösterir.

Mahremiyet eğitimi bu açıdan yalnız "özel alan" öğretimi değil, beden sınırları, görüntü paylaşımı, çevrim içi temaslar, kişisel veri, oyun içi iletişim, yabancılarla temas ve dijital itibar gibi başlıklarda da verilmelidir. Çocuğun cihazı olup olmaması kadar, dijital ortamda neyi neden paylaşmaması gerektiğini anlaması da koruyucu işlev görür.

8.6. Ailenin yalnız bırakılmaması: ebeveyn eğitimi ve destek ağları

Aileden çok şey beklenmektedir, fakat aile çoğu zaman bu yeni risk alanları karşısında yalnız bırakılmaktadır. Aile Çalıştay III sonuç raporunda bu nedenle ebeveyn farkındalığı ve eğitimi özel bir başlık olarak ele almaktadır. Raporda ebeveynlere yönelik bütüncül eğitim programları, medya okuryazarlığı, ekran kullanımı farkındalığı, çocuk-ergen psikolojisi ve dijital riskler hakkında yapılandırılmış destekler önerilmektedir. Bu noktada Büyük Aile Platformu'nun "Nesil Meselesi", "Evlat Nöbetleri" ve "Ekranların Emzirdiği Çocuklar" başlıklı konferansları da anlamlıdır. Bu çizgi, aileyi suçlayan değil, anne-babayı farkındalık ve sorumluluğa çağırان bir dil kurmaktadır.

8.7. Sonuç: ev içi risk yönetimi, millî ölçekte koruyucu politika alanıdır

Sonuç olarak aile, günümüz risk ekosisteminde nostaljik bir referans değil, çocuk ve gençleri dijital, davranışsal ve psikososyal tehditlerden koruyabilecek en yakın ve en işlevsel kurumdur. Ancak bunun için aileyi yalnız değer söylemiyle yüceltmek yetmez, ebeveynlik kapasitesini somut araçlarla desteklemek gerekir. Refakatçi ebeveynlik, bilinçli sınırlama, doğal haz ve tatmin kaynaklarının güçlendirilmesi, düzenli temas alanları, mahremiyet eğitimi, erken işaretleri fark etme becerisi ve ebeveyn eğitim programları bu çerçevenin ana unsurlarıdır.

Bu rapor bakımından temel tez şudur: **Çocuk ve gençleri korumak için okul güvenliği kadar ev içi güvenlik ve rehberlik kapasitesi de güçlendirilmelidir.** Aile, riskin yalnız kaynağı ya da yalnız mağduru değil, doğru desteklendiğinde en güçlü koruma hattıdır.

“

Çocuk ve gençleri korumak için okul güvenliği kadar ev içi güvenlik ve rehberlik kapasitesi de güçlendirilmelidir.

”

59 Muhammed Esat Altıntaş, "Dijital Tehditler Karşısında Ailede Mahremiyet Eğitimi", *Küresel Tehditler Karşısında Aile*, ss. 661-680; Meriem Narimane Noumeur (Batna University), "Empowering Parents in the Digital Age: Ensuring Online Safety for Children and Teens", *II. Uluslararası Aile Sempozyumu — Küresel Tehditler Karşısında Aile Bildiri Özet Kitabı*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2024, s. 121.

9. İSTANBUL AİLE VAKFI VE BÜYÜK AİLE PLATFORMU BİRİKİMİNDEN BULGULAR

İstanbul Aile Vakfı ile Büyük Aile Platformu, okul güvenliği, dijitalleşme, çocuk ve gençlerin maruziyeti, medya dili, aile içi iletişim, toplumsal güven ve nesil meselesi başlıklarını uzun süredir farklı formatlarda çalışan bir kurumsal birikim üretmiştir. Bu birikim, saha araştırmaları, uluslararası sempozyumlar, tematik çalıştaylar, politika ve sonuç raporları, stratejik eylem planları, panel ve konferans serileri ile şekillenmiştir. Dolayısıyla burada sunulan tespit ve öneriler, olaylardan sonra geliştirilmiş dağınık yorumlar değil, önceden oluşmuş kavramsal, verisel ve kurumsal bir çerçevenin devamıdır.

Bu birikim en az üç düzeyde değerlidir. Birincisi, **sorunu tanımlama kapasitesi** sağlar. İkincisi, **toplumdaki etkisini görünür kılan veri ve gözlem zemini** sunar. Üçüncüsü ise, **uygulanabilir çözüm önerileri** üretir. Bu üçlü yapı, komisyon çalışmaları açısından son derece önemlidir, çünkü birçok kamusal tartışma ya yalnız olay anına ya da yalnız genel ilkelere sıkışmakta, bu ikisini bağlayan kurumsal ara katman eksik kalmaktadır.

9.1. Sempozyumlar: akademik ve kavramsal omurga

İstanbul Aile Vakfı'nın uluslararası sempozyumları, aile meselesini yalnız normatif değil, akademik ve disiplinler arası zeminde ele alan önemli kaynaklar üretmiştir. **I. Uluslararası Aile Sempozyumu – Dijital Çağda Aile**, dijitalleşmenin aile yapısı, çocukluk, ebeveynlik, medya etkisi ve aile psikolojisi üzerindeki sonuçlarını çok yönlü biçimde tartışmıştır. Kitabın içeriğinde “Dijital Çağda Aile Yapısı”, “Yeni Medyada Çocukluk Halleri”, “Türk Sinemasında Aile” ve “Aile Psikolojisinin Medya ile İmtihanı” gibi başlıkların bulunması, vakfın dijital medya etkisini erken dönemde çalışma gündemine aldığını göstermektedir.⁶⁰ Bu başlıklar, bugün okul saldırıları sonrasında tartıştığımız medya-dijital içerik-ekran ilişkisi için öncül bir teorik zemin sunmaktadır.

II. Uluslararası Aile Sempozyumu – Küresel Tehditler Karşısında Aile ise dijital risk meselesini daha da derinleştirmiş, ailede mahremiyet eğitimi, sosyal medya nedeniyle aile üyelerinin atomizasyonu, dijital medya suçu, çevrim içi güvenlik ve çocukların çevrim içi korunması gibi başlıklarla yeni bir risk haritası ortaya koymuştur. Bu çerçeve, dijital maruziyetin artık yalnız zaman kullanımı değil, mahremiyet, suç, atomizasyon ve çevrim içi güvenlik meselesi olarak ele alındığını göstermektedir.⁶¹

III. Uluslararası Aile Sempozyumu – 21. Yüzyılda Aile Olmak ise bu hattı saha araştırması ve güncel toplumsal tespitlerle güçlendirmiştir. Kitapta yer alan İSAVAK saha araştırması, 26 ilde 4.202 katılımcı üzerinden aileyi güven, huzur ve mutluluk bakımından toplumun en güçlü referans noktası olarak göstermekte, buna karşılık dijitalleşmeyi özellikle çocuklar ve gençler açısından en baskın tehdit alanı olarak öne çıkarmaktadır.

60 I. Uluslararası Aile Sempozyumu, *Dijital Çağda Aile – Bildiriler Kitabı*, Editörler: Ahmet Burak Can, Melih Demirci, Süleyman Ramazanov, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2022. Atıf yapılan başlıklar için bkz. İbrahim Yerden, “Dijital Çağda Aile Yapısı: Hollanda Örneği”; Haldun Narmanlıoğlu, “Yeni Medyada Çocukluk Halleri: Youtuber, Influencer veya Ücretsiz Aile İşçisi”; Şükrü Sim, “Türk Sinemasında Aile”; Saliha Erdim, “Aile Psikolojisinin Medya ile İmtihanı”.

61 II. Uluslararası Aile Sempozyumu, *Küresel Tehditler Karşısında Aile – Bildiriler Kitabı*, Editör: Doç. Dr. Turgay Şirin, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, 2024; ayrıca *II. Uluslararası Aile Sempozyumu – Küresel Tehditler Karşısında Aile Bildiri Özet Kitabı*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2024. İlgili başlıklar: Muhammed Esat Altıntaş, “Dijital Tehditler Karşısında Ailede Mahremiyet Eğitimi”; Nimet Ferah, “Güncel Riskler Bağlamında Sosyal Medya Kullanımı Nedeniyle Aile Üyelerinin Atomize Olmasına Dair Teorik Bir İnceleme”; Ensar Lokmanoğlu ve Ayşe Şentepe Lokmanoğlu, “Dijital Medya Suçu Bağlamında Aile”; Meriem Narimane Noumeur, “Empowering Parents in the Digital Age: Ensuring Online Safety for Children and Teens”.

Katılımcıların %80,7'si dijital medyanın toplumsal değerleri aşındırdığına, %82,9'u çocuklar ve gençler üzerindeki zararlarının faydasından fazla olduğuna inanmaktadır.⁶² Bu bulgular, okul saldırıları sonrasında ortaya çıkan ebeveyn kaygısı, öğretmen tedirginliği ve toplumsal güvensizlik duygusunun daha geniş bir arka planı bulunduğunu göstermektedir.

9.2. Çalıştaylar: sorundan çözüme uzanan politika üretimi

Vakfın çalıştay birikimi, sempozyumlardan farklı olarak doğrudan politika ve uygulama üretmeye yönelmiştir. **Büyükşehirde Aile Olmak Çalıştayı**, kentleşme, bireyselleşme, konut, çevre, aile içi iletişim, çocuk-geçer ilişkileri, sosyal destek, demografi ve dijitalleşme başlıklarını büyükşehir hayatı bağlamında bir araya getirmiştir. Çalıştay takdim bölümünde aile, “sorunun değil çözümün adresi” olarak tanımlanmakta, özellikle bireyselleşmenin ve dijitalleşmenin hız kazandığı kentlerde aile bağlarının güçlendirilmesine yönelik politika ve sosyal destek mekanizmalarına ihtiyaç olduğu vurgulanmaktadır.⁶³

Bu çalıştayın açılış konuşmalarında da iki husus öne çıkmaktadır. Birincisi, büyükşehir ikliminin aile bağları üzerindeki aşındırıcı etkisinin artık yalnız sosyolojik değil, stratejik bir mesele olarak görülmesi. İkincisi ise dijital teknolojilerin zararlarına dair saha verilerinin ve toplumsal taleplerin politika tartışmasına taşınmasıdır. Açılış konuşmasında “işgalin artık sınırlar üzerinden değil en çok ekranlar üzerinden geldiği” vurgusu ile ekran risklerinin doğrudan çocukları hedef aldığı belirtilmekte, ayrıca Avustralya örneği üzerinden sosyal medya yaş sınırı gibi düzenlemelerin Türkiye’de de gündeme alınması gerektiği dile getirilmektedir.⁶⁴

Aile Çalıştayı III – Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler ise bu raporun en güçlü kurumsal dayanaklarından biridir. Çünkü burada aileye yönelen tehditler, klasik sosyal sorun listesi şeklinde değil, dijitalleşme, dopamin ekonomisi, algoritmik yönlendirme, görünürlük baskısı, güvensizlik, hiperseksüelleşme, mahremiyet kaybı ve kültürel makineleşme başlıkları altında daha derin bir risk mimarisi olarak ele alınmıştır. Sonuç raporunda **Toplumsal Etki Ölçümleme ve Değerlendirme Sistemi**, **Aile Dostu İçerik akıllı işareti**, **dopamin ekonomisi**, **güvensizlik** ve **algoritmaların çocuk ve gençleri deneğe dönüştürmesi** gibi başlıkların öne çıkması, vakfın yalnız eleştirel söylem üretmediğini; doğrudan politika aracı önerdiğini göstermektedir.⁶⁵

9.3. Saha araştırmaları: algı ile olgu arasındaki mesafe

İstanbul Aile Vakfı’nın çalışmalarında dikkat çeken bir başka nokta, saha araştırmalarına verdiği ağırlıktır. Mütevelli sunumunda, vakfın çalışmalarına başlarken meseleyi, boyutunu, toplumdaki etkisini ve toplumun kanaatlerini tespit etmek üzere geniş bir ekip ile detaylı literatür ve saha çalışması yaptırdığı; ekleriyle birlikte yaklaşık 500 sayfalık bir rapor üretildiği belirtilmektedir. Bu yaklaşım, kurumun önce meseleyi tanımlamaya ve ölçmeye çalıştığını; ardından savunu ve çözüm geliştirdiğini göstermektedir.

Benzer şekilde RTÜK eksenli metinlerde ve “Dijital Dünyada Aile” konuşmalarında da aile hakkında medyada üretilen algı ile sahada görülen olgular arasındaki fark özellikle vurgulanmaktadır. Üner Karabıyık’ın konuşma metinlerinde toplumun %94’ünün aileyi çözümün merkezi olarak gördüğü, buna karşın medyada özellikle gündüz kuşağı programları, haber ve dizi içerikleri aracılığıyla ailenin sorun merkezi gibi sunulduğu ifade edilmektedir.⁶⁶ Bu yaklaşım, medya temsiliinin toplumsal gerçekliği yalnız yansıtan değil, aynı zamanda yeniden kuran bir işlev gördüğü tezini güçlendirmektedir.

62 İstanbul Aile Vakfı Saha Araştırması, Bütünleşik Analizler Raporu, Anka Danışma Grubu, 2025, s. 43-45; Turgay Şirin, Türkiye’de Kentleşme, Kültürel Değerler ve Aile Algısı: İSAVAK Saha Araştırması, II. Uluslararası Aile Sempozyumu - 21. Yüzyılda Aile Olmak Bildiriler Kitabı, Ed. Turgay Şirin, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2025, s. 35-58.

63 İstanbul Aile Vakfı, Büyükşehirde Aile Olmak – Sonuç Raporu, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2024. Çalıştay 30 Kasım 2024 tarihinde İstanbul Ticaret Üniversitesi ile İstanbul Aile Vakfı işbirliğiyle gerçekleştirilmiştir.

64 İstanbul Aile Vakfı, Büyükşehirde Aile Olmak – Sonuç Raporu, 2024, Açılış Konuşmaları bölümü.

65 İstanbul Aile Vakfı, Aile Çalıştayı III – Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler – Sonuç Raporu, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2025. Toplumsal Etki Ölçümleme ve Değerlendirme Sistemi, Aile Dostu İçerik akıllı işareti ve algoritmik denetim önerileri için bkz. “Sonuç ve Eylem Planı”, ss. 73-75.

66 Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), İletişim Dergisi, Sayı: 08, 2025/1, s. 73.

Bu nokta komisyon raporu açısından da önemlidir. Çünkü okul saldırıları sonrası yapılacak değerlendirmede yalnız fail ve olay anı değil, gençlerin aile, otorite, şiddet ve toplumsal düzen hakkında hangi imgelerle büyüdüğü de dikkate alınmalıdır. Vakfın saha araştırmaları, aileye ilişkin toplumsal güvenin hâlâ yüksek olduğunu, fakat medya ve dijital alan üzerinden farklı ve çoğu zaman aşındırıcı temsiller dolaşıma sokulduğunu göstermektedir.

9.4. Nesil Meselesi, Evlat Nöbetleri ve saha konferansları

Büyük Aile Platformu’nun 52 ilde düzenlediği “**Nesil Meselesi**”, “**Evlat Nöbetleri**” ve “**Ekranların Emzirdiği Çocuklar**” başlıklı konferanslar da bu kurumsal birikimin saha ayağını oluşturmaktadır. Bu programlar, dijital çağın risklerini yalnız akademik metinlerde değil, anne-baba farkındalığı ve yerel toplumsal mobilizasyon zemininde de gündemleştirmiştir. Önceki analizlerimizde görüldüğü üzere, bu konferans dizisi farklı illerde dijital bağımlılık, medya etkisi, gençlerin yalnızlaşması ve aile içi bağların zayıflaması gibi başlıkları kamuoyuna taşımış, çocuk ve gençleri koruma meselesini gündelik ebeveynlik sorumluluğuyla ilişkilendirmiştir.

Bu programların önemi, bugün yaşanan okul saldırıları sonrasında daha iyi görünmektedir. Çünkü böylece Büyük Aile Platformu’nun bu meseleyi olaylardan sonra keşfeden değil, önceden uyarı hattı kuran bir yapı olduğu görülmektedir. Komisyona sunulacak raporda bu husus, kurumun meşruiyetini ve sahadaki karşılığını güçlendiren bir unsur olarak değerlendirilebilir.

9.5. Sonuç: kurumsal hafıza ve politika sermayesi

Sonuç olarak İstanbul Aile Vakfı ve Büyük Aile Platformu’nun birikimi, üç şeyi aynı anda sunmaktadır: kavramsal çerçeve, saha verisi ve uygulanabilir çözüm repertuarı. Bu birikim, sempozyumlarda üretilen akademik tartışmalar, çalıştaylarda geliştirilen politika önerileri, saha araştırmalarıyla elde edilen veriler, stratejik eylem planları ve yerel farkındalık programlarıyla birleşerek özgün bir kurumsal hafıza oluşturmuştur.

Bu rapor bakımından temel sonuç şudur: **Komisyona sunulan öneriler, ani ve dağınık reaksiyonlar değil, önceden çalışılmış, kurumsallaşmış ve farklı düzeylerde sınanmış bir politika sermayesinin ürünüdür.** Dolayısıyla bu birikim, yalnız bir STK faaliyet toplamı değil, karar alıcıların istifadesine sunulabilecek sistematik bir toplumsal politika kaynağı olarak görülmelidir.

10. TOPLUMDA OLUŞAN ETKİNİN BOYUTU

Şanlıurfa ve Kahramanmaraş'ta meydana gelen okul saldırıları, yalnızca doğrudan mağdurları ve yakın çevrelerini etkileyen adli vakalar olarak görülemez. Bu tür hadiseler, okulun güvenli alan olma vasfını zedelediği için, çok daha geniş bir toplumsal etki üretir. Öğrenciler, öğretmenler, veliler ve daha genel düzeyde toplum, bu olaylar karşısında yalnız üzüntü değil, korku, kaygı, güvensizlik, öfke, çaresizlik ve geleceğe dair belirsizlik hissi de yaşamaktadır. Bu nedenle komisyona sunulan işbu rapor, olayların yalnız nedenlerini ve çözüm önerilerini değil, **toplumda oluşturduğu etkinin boyutunu** da görünür kılmayı hedeflemektedir.

Bu etkinin ilk ve en görünür boyutu, **güven duygusundaki aşınmadır**. Okul, modern toplumda çocuğun ev dışında en meşru ve en korunaklı kabul edilen alanlarından biridir. Bir anne-baba çocuğunu okula gönderirken, orada bilgi kadar güven de teslim ettiğini varsayar. Bu nedenle okulda yaşanan silahlı saldırı, sadece o okulun değil, bütün eğitim sisteminin ve kamusal koruma kapasitesinin sorgulanmasına yol açar. Ailelerin kendi çocuklarının da okul saldırı mağduru olabileceği kaygısı, olayın yaşandığı şehirle sınırlı kalmadan ülke geneline yayılan bir güven krizi üretmektedir.

Bu noktada İstanbul Aile Vakfı'nın **Aile Çalıştayı III Sonuç Raporu** son derece önemli bir kavramsal destek sunmaktadır. Raporda yeni dönemin en kritik meselelerinden birinin, iç istikrarsızlık riskiyle birlikte **"güvensizlik"** olduğu belirtilmektedir. Buradaki **güvensizlik, ferdi kurumlara, diğer insanlara ve geleceğe duyduğu temel itimat hissinin zayıflaması olarak tanımlanmakta**, güvensizliğin artık toplumda tanımlı ve varsayılan duygusal durum haline gelme riski taşıdığı vurgulanmaktadır. Aynı metinde bu durumun özellikle genç kuşaklarda geleceğe dair kaygıyı, yönsüzlüğü ve kopuş eğilimlerini artırabileceği ifade edilmektedir.⁶⁷ Bu tespit, okul saldırılarının toplumsal etkisini anlamak açısından anahtar önemdedir. Çünkü okulda patlayan şiddet, ferdi trajedinin ötesinde, toplumun "güvende miyiz?" sorusuna verdiği cevabı zayıflatmaktadır.

İkinci boyut, **veli kaygısındaki artıştır**. TBMM'de komisyon kurulmasına dair resmî haberde de milyonlarca ebeveynin çocuklarını gönderdiği okulda benzer bir olayın yaşanıp yaşanmayacağı kaygısını taşıdığı özellikle vurgulanmıştır.⁶⁸ Bu ifade, siyasi düzeyde de meselenin yalnız olay anıyla sınırlı değil, ebeveynlerin zihninde yaygın bir korku ürettiğinin kabul edildiğini göstermektedir. Veli kaygısı yalnız o anki emniyet duygusunu zedelemeyi, çocuğun okula gönderilme biçiminden okul seçimine, okul yönetimine güven düzeyinden öğretmenlerle kurulan ilişkiye kadar birçok alanda ikincil gerilimler üretir. Bu da eğitim ortamını görünmez ama sürekli bir baskı altında bırakır.

Üçüncü boyut, **öğrenciler üzerindeki kısa ve orta vadeli psikolojik etkidir**. Okul saldırılarına doğrudan tanık olan, sesini duyan, görüntülerine maruz kalan veya aynı yaş grubundan mağdurlarla özdeşleşen çocuklarda, korku, panik, gece kaygıları, okula gitmek istememe, ani irkilme, ağlama nöbetleri, öfke, donukluk, içe kapanma ve güven kaybı gibi tepkiler ortaya çıkabilir. Bu yalnız olay yerindeki çocuklar için değil, medyadan ve sosyal medyadan yoğun biçimde maruz kalan geniş öğrenci kitlesi için de geçerlidir. Şiddet görüntülerinin

⁶⁷ Aile Çalıştayı III – Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler – Sonuç Raporu, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2025, s. 66.

⁶⁸ Şanlıurfa ve Kahramanmaraş'ta Okullarda Meydana Gelen Olaylar ile Çocukların Dijital Ortamlarda Karşılaştıkları Risklerin Araştırılması Hakkında Meclis Araştırması Komisyonu Kurulmasına Dair Karar (No: 1484), T.C. Resmî Gazete, Sayı: 32882, 24 Nisan 2026.

internette hızla yayılması, olay yerinde bulunmayan çocukları bile sanki oradaymış gibi derinden etkileyerek onlarda kalıcı bir korku ve güvensizlik oluşturur. Ayrıca, şiddet içeriklerine sürekli maruz kalmak zamanla kişide ‘duygusal bir körelme’ yaratır; şiddete karşı gösterilen doğal insani tepki zayıflar ve bu durum toplumun şiddeti normal bir şeymiş gibi kabul etmesine yol açar. Özellikle travmatik görüntülerin dolaşıma girmesi, olayın etkisini coğrafi sınırların ötesine taşır. RTÜK’ün travmatik içeriklerin paylaşılmasında yönündeki uyarılarının önemi de burada ortaya çıkmaktadır, çünkü psikolojik etki yalnız faille temas edenlerde değil, yoğun görüntü maruziyeti yaşayanlarda da büyüyebilir.

Dördüncü boyut, **öğretmenler ve okul personeli üzerindeki etkidir**. Öğretmen, yalnız ders anlatan kişi değil, çocuk için güven, düzen ve rehberlik figürüdür. Okulda can güvenliği tehdidi hissetmeye başlayan bir öğretmenin mesleki motivasyonu, kurumsal güveni ve sınıf içi rahatlığı da zedelenir. Özellikle benzer olaylardan sonra öğretmenler, sınıfta disiplin kurarken, problem davranışları değerlendirirken ve kriz işaretlerini izlerken daha yüksek kaygı taşıyabilir. Bu durum, uzun vadede öğretmen tükenmişliği, kurumsal çekingenlik ve okul içi ilişkinin mekanikleşmesi gibi sonuçlar doğurabilir. Komisyonun, okul güvenliğini değerlendirirken öğretmenlerin psikolojik yükünü de dikkate alması bu nedenle önemlidir.

Beşinci boyut, **okulun ve kamusal kurumların itibarı üzerindeki etkidir**. Okul saldırıları, yalnız belirli bir okulun yönetim kapasitesini değil, daha geniş düzeyde kamu kurumlarının koruyuculuk kabiliyetini de tartışmaya açar. Bir olay sonrasında kamu otoriteleri hızlı refleks gösterse bile, art arda yaşanan vakalar “önleyici sistem yeterince çalışıyor mu?” sorusunu gündeme getirir. Bu da güvenlik, eğitim, rehberlik ve kriz önleme mekanizmalarına dair kamu beklentisini yükseltir. Raporun bu bölümünde vurgulanması gereken nokta şudur: Toplumsal etki yalnız duygusal değil, aynı zamanda **kurumsal meşruiyet** üzerinde de sonuç üretmektedir.

Altıncı boyut, **toplumsal kaygının medya ve dijital dolaşım yoluyla büyümesidir**. Günümüzde olayların etkisi yalnız gerçekleşme biçiminden değil, dolaşıma girme biçiminden de kaynaklanmaktadır. Bir okul saldırısı, birkaç saat içinde haber portallarına, sosyal medya akışlarına, mesajlaşma gruplarına, kısa video platformlarına ve yorum zincirlerine dağılmakta, böylece olay, yüz binlerce hatta milyonlarca insanın duygu dünyasına nüfuz etmektedir. İstanbul Aile Vakfı’nın RTÜK konuşmalarında ve medya metinlerinde de medya artık sadece haber veren bir araç değil, aynı zamanda **kaygı üreten** bir alan olarak tarif edilmektedir. “Felaket tekrarları”, “kriz dili”, “sansasyon” ve olumsuz istisnaların sürekli dolaşıma sokulması, toplumun haberdar olduğu çevre ile şahit olduğu çevre arasındaki duygusal farkı büyütmektedir.

Bu husus, **Büyükşehirde Aile Olmak** araştırma bulgularıyla da uyumludur. Önceki konuşma ve rapor metinlerinde, aile, mahalle ve yakın çevre düzeyinde mutluluk, huzur ve güven oranlarının daha yüksek, şehir ve ülke ölçeğinde ise baskı, sıkıntı ve kaygının daha belirgin olduğu vurgulanmaktadır.⁶⁹ Bu farkın, şahit olunan çevre ile haberdar olunan çevre arasındaki ayırmadan kaynaklandığı ifade edilmektedir. Yani insan, doğrudan yaşadığı çevrede görece daha güvenli hissederken, medya ve dijital akış üzerinden haberdar olduğu daha geniş çevrede kaygısı artmaktadır. Okul saldırıları gibi hadiseler, tam da bu ikinci alanı tetikleyerek geniş bir toplumsal kaygı üretmektedir.

69 Aile Vakfı Türkiye Geneli Saha Araştırması Bütünleşik Analizler Raporu, Anka Danışma Grubu, 2025, s.21.

d) Aile Kavramı: **MUTLULUK** (Mutlu Olduğum Yer)

Aile Kavramı: Mutluluk (Mutlu olduğum yer)					
		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Kesinlikle Katılmıyorum	100	2,4	2,4	2,4
	Katılmıyorum	99	2,4	2,4	4,7
	Kararsızım	158	3,8	3,8	8,5
	Katılıyorum	1193	28,4	28,4	36,9
	Kesinlikle Katılıyorum	2652	63,1	63,1	100,0
	Toplam	4202	100,0	100,0	

b) Aile Kavramı: **HUZUR** (Huzur Bulduğum Yer)

Aile Huzur (Huzur bulduğum yer)					
		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Kesinlikle Katılmıyorum	88	2,1	2,1	2,1
	Katılmıyorum	109	2,6	2,6	4,7
	Kararsızım	136	3,2	3,2	7,9
	Katılıyorum	1110	26,4	26,4	34,3
	Kesinlikle Katılıyorum	2759	65,7	65,7	100,0
	Toplam	4202	100,0	100,0	

a) Aile Kavramı: **GÜVEN** (Kendimi Güvende Hissediyorum)

Aile "Güven (Kendimi güvende hissediyorum)"					
		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Kesinlikle Katılmıyorum	77	1,8	1,8	1,8
	Katılmıyorum	79	1,9	1,9	3,7
	Kararsızım	102	2,4	2,4	6,1
	Katılıyorum	1072	25,5	25,5	31,7
	Kesinlikle Katılıyorum	2872	68,3	68,3	100,0
	Toplam	4202	100,0	100,0	

d) Komşu Kavramı: **MUTLULUK** (Mutlu Olduğum Yer)

Komşu Kavramı: Mutluluk (Mutlu olduğum yer)					
		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Kesinlikle Katılmıyorum	242	5,8	5,8	5,8
	Katılmıyorum	362	8,6	8,6	14,4
	Kararsızım	525	12,5	12,5	26,9
	Katılıyorum	1416	33,7	33,7	60,6
	Kesinlikle Katılıyorum	1657	39,4	39,4	100,0
	Toplam	4202	100,0	100,0	

b) Komşu Kavramı: **HUZUR** (Huzur Bulduğum Yer)

Komşu Kavramı: Huzur (Huzur bulduğum yer)					
		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Kesinlikle Katılmıyorum	249	5,9	5,9	5,9
	Katılmıyorum	352	8,4	8,4	14,3
	Kararsızım	525	12,5	12,5	26,8
	Katılıyorum	1423	33,9	33,9	60,7
	Kesinlikle Katılıyorum	1653	39,3	39,3	100,0
	Toplam	4202	100,0	100,0	

a) Komşu Kavramı: **GÜVEN** (Kendimi Güvende Hissediyorum)

Komşu Kavramı: Güven (Kendimi güvende hissediyorum)					
		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Kesinlikle Katılmıyorum	299	7,1	7,1	7,1
	Katılmıyorum	375	8,9	8,9	16,0
	Kararsızım	517	12,3	12,3	28,3
	Katılıyorum	1357	32,3	32,3	60,6
	Kesinlikle Katılıyorum	1654	39,4	39,4	100,0
	Toplam	4202	100,0	100,0	

f) Şehir Kavramı: **KAYGI** (Kendi Geleceğim İçin Umutsuzum)

Şehir Kavramı: Kaygı (Kendi geleceğim için umutsuzum)					
		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Kesinlikle Katılmıyorum	1339	31,9	31,9	31,9
	Katılmıyorum	1039	24,7	24,7	56,6
	Kararsızım	498	11,9	11,9	68,4
	Katılıyorum	753	17,9	17,9	86,4
	Kesinlikle Katılıyorum	573	13,6	13,6	100,0
	Toplam	4202	100,0	100,0	

e) Şehir Kavramı: **CAN SIKINTISI** (Neşeli Ve Eğlenceli Değil)

Şehir Kavramı: Can sıkıntısı (Neşeli ve eğlenceli değil)					
		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Kesinlikle Katılmıyorum	1425	33,9	33,9	33,9
	Katılmıyorum	1161	27,6	27,6	61,5
	Kararsızım	539	12,8	12,8	74,4
	Katılıyorum	664	15,8	15,8	90,2
	Kesinlikle Katılıyorum	413	9,8	9,8	100,0
	Toplam	4202	100,0	100,0	

c) Şehir Kavramı: **BASKI** (Kendimi Baskı Altında Hissediyorum)

Şehir Kavramı: Baskı (Kendimi baskı altında hissediyorum)					
		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Kesinlikle Katılmıyorum	1698	40,4	40,4	40,4
	Katılmıyorum	1274	30,3	30,3	70,7
	Kararsızım	443	10,5	10,5	81,3
	Katılıyorum	455	10,8	10,8	92,1
	Kesinlikle Katılıyorum	332	7,9	7,9	100,0
	Toplam	4202	100,0	100,0	

f) Ülke Kavramı: **KAYGI** (Kendi Geleceğim için Umutsuzum)

Ülke Kavramı: Kaygı (Kendi geleceğim için umutsuzum)					
		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Kesinlikle Katılmıyorum	1092	26,0	26,0	26,0
	Katılmıyorum	761	18,1	18,1	44,1
	Kararsızım	446	10,6	10,6	54,7
	Katılıyorum	914	21,8	21,8	76,5
	Kesinlikle Katılıyorum	989	23,5	23,5	100,0
	Toplam	4202	100,0	100,0	

e) Ülke Kavramı: **CAN SIKINTISI** (Neşeli Ve Eğlenceli Değil)

Ülke Kavramı: Can sıkıntısı (Neşeli ve eğlenceli değil)					
		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Kesinlikle Katılmıyorum	1174	27,9	27,9	27,9
	Katılmıyorum	979	23,3	23,3	51,2
	Kararsızım	561	13,4	13,4	64,6
	Katılıyorum	815	19,4	19,4	84,0
	Kesinlikle Katılıyorum	673	16,0	16,0	100,0
	Toplam	4202	100,0	100,0	

c) Ülke Kavramı: **BASKI** (Kendimi Baskı Altında Hissediyorum)

Ülke Kavramı: Baskı (Kendimi baskı altında hissediyorum)					
		Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Kümülatif Yüzde (%)
Geçerli	Kesinlikle Katılmıyorum	1408	33,5	33,5	33,5
	Katılmıyorum	1024	24,4	24,4	57,9
	Kararsızım	440	10,5	10,5	68,3
	Katılıyorum	685	16,3	16,3	84,7
	Kesinlikle Katılıyorum	645	15,3	15,3	100,0
	Toplam	4202	100,0	100,0	

Yedinci boyut, **gelecek algısındaki kırılmadır**. Genç kuşakların yalnız bugünkü güvenliği değil, yarına ilişkin tasavvuru da bu tür olaylardan etkilenir. Aile Çalıştayı III raporunda güvensizlik ile nitelikli insan gücünün başka ülkelere yönelme eğilimi arasında bağ kurulması dikkat çekicidir. Buradaki ana fikir, toplumsal güvensizlik yükseldikçe aidiyet ve gelecek inşası arzusunun zayıflayabileceğidir.⁷⁰ Bu nedenle okul saldırıları,

70 Aile Çalıştayı III — Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler — Sonuç Raporu, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2025, s. 66.

tek başına suç istatistiği olarak değil, gençlerin ülke, toplum, okul ve gelecek arasındaki bağı nasıl hissettiğini etkileyen olaylar olarak okunmalıdır.

Sekizinci boyut, **toplumsal dayanıklılık üzerindeki etkidir**. Toplamlar yalnız kurumlara değil, ortak emniyet duygusu ve birlikte yaşayabilme inancı ile ayakta kalır. Okul saldırıları bu ortak zemine doğrudan zarar verir. Çocukların korunabildiği hissi zayıfladığında, sosyal dayanışma duygusu da gerilmeye başlar. Bu nedenle konu, salt eğitim güvenliği değil, daha geniş anlamda **sosyo-kültürel dayanıklılık** başlığı içinde ele alınmalıdır. İstanbul Aile Vakfı'nın son çalışmalarında sıkça kullandığı bu çerçeve, toplumu ayakta tutan bağların yalnız hukuk ve güvenlik tedbirleriyle değil, aile, okul, mahalle, medya ve kültürel iklimin birlikte işlemesiyle korunabildiğini göstermektedir.⁷¹

Sonuç olarak toplumda oluşan etkinin boyutu, yalnız olayın şiddetiyle değil, dokunduğu güven halkaları-
nın genişliğiyle ölçülmelidir. Siverek ve Kahramanmaraş saldırıları, öğrenci ve öğretmen mağduriyetinin ötesinde, veli kaygısını artırmış, okulun güvenli alan olma vasfını sarsmış, medya dolaşımı yoluyla kitlesel korku ve tedirginlik üretmiş, kamusal kurumlara dönük beklenti ve sorgulamayı büyütmiş, genç kuşakların güven ve gelecek duygusunu zedeleme riski taşımıştır.

Bu rapor bakımından temel tez şudur: **Okul saldırılarının toplumsal etkisi, olayın gerçekleştiği bina ile sınırlı değildir, güven duygusunu aşındırarak toplumun tamamına yayılan çok katmanlı bir sarsıntı üretmektedir.**

Bu nedenle çözüm paketi de yalnız fail ve olay yeriyle sınırlı değil, toplumun ortak güven duygusunu yeniden tahkim edecek kapsamda düşünülmelidir.

“

Okul saldırılarının toplumsal etkisi, olayın gerçekleştiği bina ile sınırlı değildir, güven duygusunu aşındırarak toplumun tamamına yayılan çok katmanlı bir sarsıntı üretmektedir.

”

71 A.g.ç., s. 8.

11. MEVZUAT, KURUMSAL YAPI VE UYGULAMA AÇIKLARI

Siverek ve Kahramanmaraş'ta yaşanan okul saldırıları, Türkiye'de okul güvenliği tartışmasını yalnız güvenlik personeli, giriş kontrolü ve kolluk tedbirleriyle sınırlı bir başlık olmaktan çıkarmıştır. Mevzuat düzeyinde bakıldığında, Türkiye'de okul temelli rehberlik, psikolojik danışma, psikososyal müdahale ve RAM işleyişine ilişkin önemli bir normatif çerçeve bulunmaktadır. Ancak sorun, bu alanın bütünüyle mevzuatsız olması değil, mevcut kuralların önemli bir kısmı genel ilke, koordinasyon ve iyi niyetli görev tanımları seviyesinde kalmasıdır. Buna karşılık, yüksek riskli öğrenciyi erken tespit edecek protokoller, çok disiplinli tehdit değerlendirmesi ve zorunlu müdahale eşikleri gibi bağlayıcı bir mimari henüz yeterince kurulmamıştır.

11.1. Mevcut temel mevzuat çerçevesi

Bugün okul temelli rehberlik ve psikolojik danışma alanının ana normatif dayanağı, **Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği**'dir.⁷² Yönetmelik, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini il ve ilçe düzeyinde, eğitim kurumlarında ve RAM'larda düzenlemekte, hizmeti gelişimsel, önleyici ve bütüncül bir çerçeveye oturtmaktadır. Yönetmeliğin amacı ve kapsamı, açık biçimde eğitim kurumları ile RAM'ların görev ve işleyişini birlikte düzenlemektedir. Yönetmelikte "gelişimsel ve önleyici hizmetler", "ihtiyaç analizi", "risk haritası", "okul rehberlik ve psikolojik danışma programı" ve "e-Rehberlik sistemi" gibi kavramlara yer verilmiş olması, mevzuatın teorik düzlemde yalnız sorun çıktığında müdahale eden değil, veri temelli ve önleyici çalışan bir sistem hedeflediğini göstermektedir.⁷³

Aynı yönetmelik uyarınca eğitim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma servisi kurulması, uygun fiziki koşulların sağlanması, servisin başka amaçlarla kullanılmaması, ayrıca rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu oluşturulması öngörülmektedir. Komisyon, müdür, müdür yardımcıları, rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar, sınıf rehber öğretmeni temsilcileri, disiplin/öğrenci davranışı kurulu temsilcileri ve okul-aile birliği temsilcisinden oluşmaktadır. Bu tasarım, teoride okul içi iş birliğini desteklemektedir.⁷⁴

Buna ek olarak **Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Yönergesi**, il, ilçe ve okul düzeyinde psikososyal ekipler kurulmasını, okul ekibinin yılda üç kez ve ihtiyaç halinde toplanmasını, travma/kriz durumunda gözlem formu, destek talep formu, çalışma raporu ve izleme formu kullanılmasını düzenlemektedir. Yönerge ayrıca RAM'lara il/ilçe müdürlüklerini bilgilendirme, kriz durumlarında yönlendirme ve destek sağlama görevi vermektedir.⁷⁵

Kurumsal yapı açısından RAM'lar, yönetmelikte il veya ilçelerde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile özel eğitim hizmetlerinin planlanması, sunulması, koordinasyonu, izlenmesi ve değerlendirilmesini

⁷² Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 14 Ağustos 2020.

⁷³ A.g.y., 14 Ağustos 2020.

⁷⁴ A.g.y., 14 Ağustos 2020.

⁷⁵ Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Yönergesi, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 11 Nisan 2019,

sağlamak amacıyla kurulan kurumlar olarak tanımlanmaktadır. MEB'in 2025 bilgilendirme çerçevesine göre ülke genelinde yüzlerce RAM hizmet vermektedir. Bu sayı, sistemin ülke sathına yayıldığını gösterse de, okul ve öğrenci yüküyle kıyaslandığında RAM'ların kapasite ve erişim standardının ayrıca değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.⁷⁶

11.2. Güçlü yön: mevzuat önleyici dili tanıyor

Mevcut düzenlemenin önemli bir güçlü yanı vardır: mevzuat, rehberliği salt sorun sonrası danışmanlık olarak değil, **gelişimsel, önleyici, veri temelli ve hesap verebilir** bir hizmet olarak tarif etmektedir. Yönetmelik, ihtiyaç analizi yapılmasını, risk haritası kullanılmasını, okul rehberlik programının veriyle hazırlanmasını ve hizmetlerin e-Rehberlik sistemi üzerinden izlenmesini öngörmektedir. e-Rehberlik kılavuzu da okul programlarının, özel-yerel-genel hedeflerin, psikolojik destek yönlendirme formlarının, disiplin/öğrenci davranışı görüşmelerinin ve RAM-okul verilerinin sistem üzerinden raporlanabildiğini göstermektedir. Bu yönüyle Türkiye'de normatif çerçeve tamamen ilkel veya dağınık değildir, tam tersine doğru kurulduğunda ciddi bir erken uyarı ve izleme potansiyeli taşımaktadır.⁷⁷

Ancak tam da burada ana sorun ortaya çıkmaktadır: sistemin kavramsal tasarımı ile sahadaki bağlayıcılık ve kapasite düzeyi arasında belirgin bir boşluk bulunmaktadır.

11.3. Birinci açık: “önleyici sistem” var, ama zorunlu tehdit değerlendirme mimarisi yok

Yönetmelik ve yönergeler, ihtiyaç analizi, risk haritası, komisyon, psikososyal ekip ve yönlendirme gibi araçları tanımlamaktadır, ancak okul saldırıları gibi yüksek etkili vakalar bakımından asıl ihtiyaç duyulan şey, **öğrenci bazlı sistematik tehdit değerlendirme modelidir**.⁷⁸ Mevzuat, şiddet eğilimi, hedefli tehdit, silah erişimi, ağır akran çatışması, intikam söylemi, dijital tehdit sinyali, ani davranış değişimi ve çoklu risk kümelerinin nasıl puanlanacağına, hangi eşiğin “kritik risk” sayılacağına, hangi durumda RAM devreye gireceğine, hangi durumda sağlık/çocuk koruma/emniyet hattının birlikte işletileceğine dair somut ve ülke çapında standartlaştırılmış bir mekanizma kurmamaktadır.⁷⁹

Mevcut komisyon yapısı daha çok program, iş birliği ve genel önlem alma mantığıyla işlemektedir. Bu yapı yararlıdır, fakat yüksek riskli fert ve olayların yönetimi için yeterince uzmanlaşmış değildir. Okul güvenliği açısından ihtiyaç duyulan şey, rehber öğretmen/psikolojik danışman, okul yöneticisi, sınıf rehber öğretmeni, gerekiyorsa RAM uzmanı, sosyal hizmet ve sağlık birimiyle temas kurabilen **Okul Risk Değerlendirme ve Müdahale Ekibinin** mevzuatta açıkça tanımlanmasıdır.

Yönetmeliğe veya ayrı bir bağlayıcı yönergeye, yüksek riskli öğrenci ve olaylar için **standartlaştırılmış çok disiplinli tehdit değerlendirme protokolü eklenmesi önerilmektedir**. Bu protokol, risk göstergeleri, bildirim zinciri, müdahale süreleri, RAM destek süresi, veli bilgilendirmesi, çocuk koruma ve sağlık yönlendirme eşikleri ile izleme yükümlülüklerini içermelidir.

11.4. İkinci açık: RAM desteği zorunlu standarda değil, iş birliği varsayımına dayanıyor

⁷⁶ Psikososyal Destek Eylem Planı, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <https://orgm.meb.gov.tr/alt-sayfa-linki>

⁷⁷ RPD Sunum Sitesi ve E-Rehberlik, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <https://orgm.meb.gov.tr/www/rpd-sunum-sistesi-ve-e-rehberlik/icerik/3082>

⁷⁸ Bu model, bir öğrencinin şiddete başvurma potansiyelini veya bir saldırı planı içinde olup olmadığını anlamak için kullanılan disiplinler arası bir değerlendirme sürecidir. Bu model, “profilleme” (belli tiplere odaklanma) yerine “davranışsal analizi” esas alır. Öğrencinin geçmişini, mevcut stres faktörlerini, şiddet içeren söylemlerini ve silah erişimini sistematik bir kontrol listesi üzerinden analiz ederek risk düzeyini (düşük, orta, yüksek) belirler.

⁷⁹ “Psikososyal Destek Yönergesi”, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <https://orgm.meb.gov.tr/www/psikososyal-destek-dokumanlari-sayfa-1/icerik/1314>

Yönetmelik, rehber öğretmen/psikolojik danışmanı bulunmayan okullarda RAM'dan veya sorumluluk bölgesindeki başka bir okulun rehber öğretmeninden destek alınacağını düzenlemektedir. Ancak bu hüküm, **hizmet düzeyi standard**⁸⁰ içermemektedir.⁸¹ Yani mevzuat, RAM'ın bu okulu hangi sıklıkla ziyaret edeceğini, hangi risklerde kaç gün içinde müdahale edeceğini, hangi durumda yüz yüze görüşme yapacağını, hangi durumda aile görüşmesi yürüteceğini, okul için asgari danışmanlık takvimini veya vaka başına izleme zorunluluğunu netleştirmemektedir. Bu da özellikle rehber öğretmeni olmayan veya tek personelle çalışan okullarda ciddi bir boşluk doğurmaktadır.

Teftiş Kurulu'nun RAM rehberlik ve denetim rehberinde, RAM'ların okullara müşavirlik yapması, okul rehberlik programlarını incelemesi, toplantılar düzenlemesi ve destek vermesi gerekmektedir. Fakat bunlar daha çok denetim ve uygulama rehberi düzeyindedir; doğrudan yaptırımlı ve süreli bir mevzuat standardı değildir.⁸²

RAM desteği, "ihtiyaç halinde iş birliği" düzeyinden çıkarılarak **zorunlu hizmet standardına** bağlanması önerilmektedir. Rehber öğretmeni bulunmayan okullar için aylık asgari ziyaret, riskli okul kategorileri için daha sık saha teması, kritik vakalarda 48/72 saat içinde RAM teması, ilçe bazlı müdahale süreleri ve vaka kapanış/izleme standartları mevzuata yazılmalıdır.

11.5. Üçüncü açık: risk bildirim döngüsü çok seyrek ve pasif

Yönetmelikte sınıf rehber öğretmenin her yıl belirli bir dönem içinde risk altındaki öğrencilere ait verileri rehberlik servisine iletmesi hükmü bulunmaktadır. Bu hüküm, sistem kurma bakımından önemli olsa da, yüksek riskli davranışların dinamik ve değişken yapısı düşünüldüğünde **fazla seyrek ve statik** kalmaktadır. Bir okul saldırısına veya ağır kriz davranışına giden süreç, yıllık takvim içinde belirli tek bir bildirim sığmaz; çok daha akışkan bir izleme gerektirir.⁸³

Yıllık risk verisi iletme yaklaşımı korunabilir; ancak buna ek olarak, ani risk artışı, şiddet söylemi, silah tehdidi, ağır zorbalık, kendine/başkasına zarar iması ve hızlı davranış bozulması hallerinde derhal bildirim yükümlülüğü açıkça düzenlenmesi önerilmektedir. Bu düzenleme, rehberlik hizmetlerini yıllık raporlama mantığından çıkarıp risk yönetimi mantığına taşır.

11.6. Dördüncü açık: rehber öğretmenin görev alanı korunuyor, ama kapasitesi korunmuyor

Mevzuatın olumlu yönlerinden biri, eğitim kurumu müdürünün rehber öğretmen/psikolojik danışmana büro işi, disiplin soruşturması, ifade alma, boş derse girme gibi rehberlik dışı görevler veremeyeceğini açıkça düzenlemesidir. Nöbet görevi de verilemez. Bu, mesleki sınırların korunması bakımından doğrudur. Ancak aynı mevzuat, sahadaki iş yükü bakımından rehber öğretmenin/psikolojik danışmanın kaç öğrenciye hizmet vereceği, ağır vaka yoğunluğu olan okullarda kadro takviyesi nasıl yapılacağı, kriz okullarında sorumluluğun nasıl dağıtılacağı, RAM'dan süpervizyon ve uzman desteğin nasıl zorunlu hale geleceği konularında yeterli kapasite güvencesi sunmamaktadır.

e-Rehberlik sistemi veri temelli yönetim için değerli olsa da, uygulamada aşırı kayıt ve raporlama yükü, özellikle tek psikolojik danışmanlı okullarda yüz yüze hizmet kapasitesini azaltabilir. Kılavuz, okul programı, haftalık

80 Hizmet düzeyi standardı (Service Level Standard); sunulan hizmetin kapsamını, kalitesini, sıklığını ve müdahale sürelerini önceden belirlenmiş, ölçülebilir ve denetlenebilir kriterlere bağlayan idari bir taahhüttür. Kamu yönetiminde bu standartlar, hizmetin kişilerin inisiyatifinden bağımsız olarak, asgari bir performans düzeyinde (örneğin; vaka bildiriminden sonraki ilk 48 saat içinde müdahale edilmesi gibi) sürdürülmesini garanti altına almayı hedefler.

81 Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 14 Ağustos 2020.

82 Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Rehberlik ve Denetim Rehberi, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı, tkb.meb.gov.tr.

83 Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 14 Ağustos 2020.

<https://orgm.meb.gov.tr/www/rpd-sunum-sistesi-ve-e-rehberlik/icerik/3082>.

program, veri girişleri, yönlendirme formları ve raporlamanın kapsamını ayrıntılı biçimde göstermektedir.⁸⁴

Mevzuata veya ikincil düzenlemelere, okul kademesine ve risk yoğunluğuna göre **asgari öğrenci/psikolojik danışman oranı**, yüksek riskli okul kriterleri, kriz okullarına geçici görevlendirme, RAM süpervizyon yükümlülüğü ve doğrudan hizmet saatini koruyan sadeleştirilmiş raporlama modeli eklenmesi önerilmektedir.

11.7. Beşinci açık: RAM’ın ikili görevi kapasiteyi parçalayabiliyor

Yönetmelik RAM’ı hem rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri hem de özel eğitim hizmetleri için merkezi yapı olarak kurmaktadır. Bu kurumsal model rasyoneldir; ancak sahada RAM’ların önemli bölümünün zaman ve emek kapasitesinin **eğitsel değerlendirme, tanılama ve özel eğitim süreçleri** tarafından yoğun biçimde tüketildiği, rehberlik ve psikolojik danışma ayağının ise müşavirlik, önleme ve kriz takibinde ikincil kalabildiği yönünde bir yapısal risk vardır. MEB dokümanlarında da RAM’ların özel eğitim ve rehberlik işlevlerini birlikte yürüttüğü açıkça görülmektedir.⁸⁵

Bu durum, özellikle okul şiddeti, akran zorbalığı, aile içi kriz, davranış bozulması ve psikososyal destek gibi alanlarda RAM’ın proaktif saha desteğini zayıflatır.

RAM içinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bölümünün kapasitesi bağımsız performans göstergeleriyle izlenmeli; büyük ilçelerde **okul güvenliği/psikososyal risk odaklı ihtisas ekipleri** kurulmalı; özel eğitim tanılama yükü ile okul temelli önleyici rehberlik yükü aynı personel havuzunda birbirini boğmayacak şekilde yapılandırılması **önerilmektedir**.

11.8. Altıncı açık: psikososyal yönerge kriz anına odaklı, sürekli risk yönetimi zayıf

Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Yönergesi, okul ekibi, ilçe ekibi ve il ekibi düzeyinde önemli bir müdahale çerçevesi kurmaktadır.⁸⁶ Ancak düzenlemenin dili ve formları büyük ölçüde **travma/kriz sonrasına** odaklanmaktadır. Bu yapı deprem, ölüm, afet, ağır kaza ve akut travma gibi olaylar için değerlidir; fakat okul saldırısı öncesindeki uzun süreli risk birikimi, saldırganlaşma, hedefli tehdit, çevrim içi şiddet sinyali ve akran baskısı gibi konularda sürekli ve erken müdahale modeline tam dönüşmemektedir.⁸⁷

“

Sistem “krizden sonra destek”ten “krizden önce tespit ve önleme”ye kaydırılmalıdır.

”

Psikososyal yönerge, kriz sonrası müdahaleyi korumalı, fakat buna ilave olarak **sürekli risk tarama, hedefli tehdit analizi, dijital risk bildirim hattı ve okul bazlı koruyucu izleme** başlıklarıyla güncellenmesi **önerilmektedir**. Başka bir deyişle sistem “krizden sonra destek”ten “krizden önce tespit ve önleme”ye kaydırılmalıdır.

11.9. Yedinci açık: gizlilik ilkesi güçlü, fakat ciddi şiddet riski için veri paylaşım protokolü net değil

Etik Yönerge ve Yönetmelik, rehber öğretmen/psikolojik danışmandan gizli bilgi ve belge talep edilmesini, danışan dosyasının korunmasını ve gizliliği güçlü biçimde düzenlemektedir. Bu, mesleki etik açısından

84 RPD Sunum Sitesi ve E-Rehberlik, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <https://orgm.meb.gov.tr/www/rpd-sunum-sistesi-ve-e-rehberlik/icerik/3082>

85 Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Kılavuzu, <https://orgm.meb.gov.tr/www/rehberlik-ve-arastirma-merkezleri-kilavuzu/icerik/3020>.

86 Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Yönergesi, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 11 Nisan 2019

87 Milli Eğitim Bakanlığı Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Yönergesi. <https://orgm.meb.gov.tr/www/psikososyal-destek-dokumanlari-sayfa-1/icerik/1314>.

doğru ve gereklidir. Ayrıca ihmal ve istismar hallerinde bildirim yükümlülüğü de açıkça yer almaktadır.⁸⁸

Bununla birlikte, okul saldırısı gibi ağır risklerde mesele sadece ihmal-istismar değil, **ciddi şiddet riski** olabilir. Mevzuatta bu durumda gizlilik ile çok disiplinli koruyucu müdahale arasında nasıl bir protokol işletileceği, hangi eşikte hangi bilginin kimle paylaşılacağı, okul yönetimi–RAM–sağlık–çocuk koruma hattının hangi usulle devreye gireceği daha netleştirilmelidir.

“Ciddi şiddet riski ve hedefli tehdit” halleri için özel bir **gizlilik istisnası ve kontrollü bilgi paylaşımı protokolü** oluşturulması önerilmektedir. Böylece hem mesleki etik korunur hem de yüksek riskli durumlarda kurumlar arası körlük oluşmaz.

11.10. Sekizinci açık: mevzuat iyi, denetim ve sonuç göstergeleri zayıf

Teftiş Kurulu rehberlik ve denetim rehberleri, rehberlik servisinin kurulup kurulmadığını, komisyonun oluşturulup oluşturulmadığını, aile rehberliği yapılıp yapılmadığını, okulda güvenli ortam için çalışmalar yürütülüp yürütülmediğini kontrol etmektedir. Bu kıymetlidir. Ancak denetimin odağı çoğu zaman “var mı, yok mu?” düzeyinde kalma riski taşımaktadır. Asıl ihtiyaç, bu yapıların **etkili çalışıp çalışmadığını** ölçecek sonuç göstergeleridir: riskli vaka yönlendirme süresi, RAM müdahale süresi, aile görüşmesi oranı, akran zorbalığı tekrar oranı, kriz sonrası izleme tamamlama oranı, disipline yansıyan ağır olaylarda rehberlik müdahalesi oranı gibi göstergeler mevzuatla veya idari standartla sistematik hale getirilmelidir.⁸⁹

11.11. Sonuç ve reform paketi

Mevcut rehberlik-PDR-RAM mevzuatının temel problemi, alanı hiç düzenlememesi değil, **önleyici ve gelişimsel çerçeveyi norm olarak kabul etmesine rağmen, yüksek riskli okul şiddeti olayları bakımından bağlayıcı operasyonel standartları yeterince kurmamasıdır**. Sistem iyi niyetli, kapsamlı ve çağdaş kavramlar içermektedir, fakat kriz üreten gerçek hayatta ihtiyaç duyulan şey yalnız kavram değil, yükümlülük, süre, eşik, kadro, koordinasyon ve sonuç göstergesidir.

Bu nedenle TBMM Araştırma Komisyonu bakımından önerilen reform paketi şöyledir:

1. **Okul Risk Değerlendirme ve Müdahale Ekibi** mevzuatta açıkça tanımlanmalı.
2. **Yüksek riskli öğrenci/olay protokolü** ulusal standart haline getirilmeli.
3. Rehber öğretmen olmayan okullar için **RAM hizmet düzeyi standardı** getirilmeli.
4. Sınıf rehber öğretmenin yıllık risk bildirimi yanında **anlık kritik risk bildirim yükümlülüğü**⁹⁰ tanımlanmalı.
5. Rehber öğretmen/psikolojik danışman için **öğrenci başına asgari kadro standardı** ve risk yoğunluğuna göre ek kadro modeli kurulmalı.
6. RAM’larda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri için **ihtisaslaşmış okul güvenliği/psikososyal risk birimleri** oluşturulmalı.
7. Psikososyal yönerge, kriz sonrası müdahalenin yanı sıra **sürekli önleme ve erken uyarı modeline** güncellenmeli.
8. Ciddi şiddet riski için **kontrollü veri paylaşımı ve kurumlar arası müdahale protokolü** çıkarılmalı.
9. Denetim sistemi, şekli uygunluk kadar **sonuç göstergeleriyle etkililik** denetimi de yapmalı.
10. PDR lisans ve hizmet içi eğitim müfredatı, sahadaki kriz gerçekliğiyle daha uyumlu hale getirilerek, risk

88 Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Etik Yönergesi. <https://orgm.meb.gov.tr/www/rehberlik-ve-psikolojik-danisma-hizmetleri-etik-yonergesi/icerik/1507>.

89 T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Rehberlik ve Denetim Rehberi, <https://tkb.meb.gov.tr>.

90 Bir ferdin kendisi veya başkası için ciddi ve yakın bir hayati tehlike oluşturduğu durumlarda (intihar, okul saldırısı planı, ağır şiddet tehdidi vb.), gizlilik ilkesinin derhal askıya alınarak durumun ilgili makamlara (okul yönetimi, kolluk kuvvetleri, aile) gecikmeksizin bildirilmesi zorunludur.

tarama, tehdit değerlendirme, dijital şiddet, aile mşşavirliği ve travma odaklı okul mşdahalesi başlıkları gşşlendirilmeli. Bu ihtiyaç, İstanbul Aile Vakfı'nın Aile alıştayı III sonuç raporunda da "yerli ve değer odaklı PDR yaklaşımı" ihtiyaı olarak vurgulanmıştır.

Bu bşlşmşn ana sonucu şudur:

Tşrkiye'de PDR ve RAM sistemi için bir mevzuat zemini vardır, fakat okul saldırıları gibi yşksek etkili olayları şnlemede ihtiyaç duyulan şey, bu zeminin kapasite, bağlayıcılık, uzmanlaşma ve erken uyarı standartlarıyla gşşlendirilmesidir.

12. KARŞILAŞTIRMALI ÇERÇEVE VE İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Okul saldırıları, dijital şiddet, akran zorbalığı ve çocukların çevrim içi riskleri konusunda dünyada tek bir model yoktur. Farklı ülkeler, kendi hukuk sistemlerine, toplumsal yapısına ve risk önceliklerine göre farklı araçlar geliştirmiştir. Bununla birlikte, karşılaştırmalı çerçeve incelendiğinde dört ortak eksen belirginleşmektedir: **hedefli tehdit değerlendirmesi, okul temelli psikososyal destek, çevrim içi çocuk güvenliği ve yaş güvencesi, okul-aile-toplum arasında çok paydaşlı önleme modeli**. Türkiye açısından doğru yaklaşım, bu örnekleri olduğu gibi kopyalamak değil; kendi eğitim sistemi, MEB teşkilatı, RAM yapısı ve aile merkezli toplumsal dokuyla uyumlu biçimde yeniden tasarlamaktır.

12.1. Hedefli tehdit değerlendirmesi: ABD tecrübesi

Karşılaştırmalı alanda en dikkat çekici modellerden biri, ABD Gizli Servisi Ulusal Tehdit Değerlendirme Merkezi'nin okul saldırılarına ilişkin geliştirdiği yaklaşımdır. Kurumun rehberlerinde, hedefli okul şiddetinin çoğu zaman aniden ortaya çıkmadığı; öncesinde davranışsal, ilişkisel ve iletişimsel işaretler verdiği vurgulanmaktadır. Bu nedenle önerilen model, “profil çıkarma”dan çok **davranış temelli tehdit değerlendirmesine** dayanır, okul içinde çok disiplinli ekiplerin, kaygı verici davranışları sistematik biçimde değerlendirip erken müdahale etmesini esas alır. Aynı kaynaklar, okul güvenliğinin yalnız fiziksel güvenlik tedbirleriyle değil, okul paydaşlarının kendilerini fiziksel ve duygusal açıdan güvende hissettikleri bir atmosferi ifade eden **güvenli okul iklimi**⁹¹ (*safe school climate*) ve potansiyel risklerin bir algoritma çerçevesinde önceden analiz edilmesini sağlayan **davranışsal tehdit değerlendirmesi**⁹² (*behavioral threat assessment*) süreçleri birlikte ele alındığında güçlendiğini belirtmektedir.

Karşılaştırmalı çerçeve incelendiğinde dört ortak eksen belirginleşmektedir: hedefli tehdit değerlendirme, okul temelli psikososyal destek, çevrim içi çocuk güvenliği ve yaş güvencesi, okul-aile-toplum arasında çok paydaşlı önleme modeli.

Bu modelin Türkiye açısından önemi şudur: Bizde rehberlik servisi, psikososyal ekip ve RAM yapısı mevcut olmakla birlikte, önceki bölümde gösterildiği gibi, yüksek riskli öğrenci ve olaylar için bağlayıcı birçok **disiplinli tehdit değerlendirme protokolü** yeterince net değildir. ABD örneği, Türkiye’de okul müdürü, psikolojik

91 *Safe school climate* (güvenli okul iklimi): Öğrencilerin, öğretmenlerin ve okul personelinin kendilerini fiziksel, sosyal ve duygusal olarak güvende hissettikleri, karşılıklı saygı ve güvene dayalı öğrenme ortamını ifade eder (National School Climate Center [NSCC], 2021).

92 Davranışsal tehdit değerlendirmesi; şiddet niyetine sahip olabilecek fertleri erkenden belirlemek, risk durumlarını analiz etmek ve müdahale stratejileri geliştirmek amacıyla kullanılan proaktif ve sistematik bir süreçtir. Bkz. U.S. Secret Service NTAC, *Enhancing School Safety Using a Threat Assessment Model: An Operational Guide*, 2018, s. 3; Bu bağlamda, ABD Gizli Servisi Ulusal Tehdit Değerlendirme Merkezi (NTAC) tarafından sunulan proaktif bir strateji olan “Davranışsal Tehdit Değerlendirmesi ve Yönetimi” (BTAM), hedefli şiddeti önlemek için temel bir mekanizma olarak tanımlanmaktadır. Kurumun saha analizlerine göre, zarar verecek öğrenciye dair tek bir sabit profil bulunmamakta ve saldırganların büyük çoğunluğu olay öncesinde niyetlerini, motivasyonlarını veya tehditlerini başkaları tarafından gözlemlenebilecek şekilde dışarıya sızdırmaktadır. Bu risklerin etkin yönetimi için okulların, tehdit değerlendirme süreçlerini “Çok Basamaklı Destek Sistemi” (MTSS) ile entegre ederek önleme ve müdahale sürekliliği inşa etmeleri önerilmektedir. Ayrıca, saldırganların çoğunluğunun geçmişte okul disiplin cezaları almış olması ve birçoğunun zorbalık mağduru ya da sosyal izolasyon yaşamış olması, davranışsal takibin hayati önemini pekiştirmektedir. Bkz. U.S. Secret Service NTAC, *Protecting America's Schools*, 2019, s. 1-8, 59; National Threat Assessment Center & Center on PBIS, *Aligning Behavioral Threat Assessment and Management With A Multi-Tiered System of Support*, 2025, s. 1; *The State of Behavioral Threat Assessment and Management in K-12 Public Schools*, 2025, s. 163.

danışman, sınıf rehber öğretmeni, gerektiğinde RAM uzmanı ve ilgili kurum temsilcilerinden oluşan bir “okul risk değerlendirme ve müdahale ekibi” modelinin mevzuatla standartlaştırılabileceğini göstermektedir. Burada alınması gereken karar, ferdi damgalayan sabit profiller değil, davranışsal risk örüntüleri, tehdit ciddiyeti ve müdahale süreleridir. Bu, önceki bölümde önerdiğimiz reform hattıyla uyumludur.

12.2. Psikososyal destek ve okul iklimi: UNESCO yaklaşımı

UNESCO kaynakları, okul şiddetinin yalnız güvenlik veya disiplin meselesi değil, aynı zamanda **psikososyal destek, okul iklimi, öğretmen eğitimi ve önleyici sosyal-duygusal kapasite** meselesi olduğunu vurgulamaktadır. UNESCO’nun ilgili rehber ve program metinlerinde, okullarda psikososyal destek hizmetlerinin güçlendirilmesi, öğretmenlerin şiddeti önleme ile risk işaretlerini tanıma kapasitesinin artırılması ve okul-toplum iş birliğinin pekiştirilmesi öne çıkmaktadır. Özellikle çocuk ve gençlere yönelik şiddeti önleme çalışmalarında, idare, öğretmen, öğrenci ve aile dahil tüm paydaşların sürece katılımını esas alan **bütüncül okul yaklaşımının**⁹³ (*whole-school approach*) altı çizilmektedir.

Bu yaklaşım Türkiye için özellikle iki açıdan önemlidir. Birincisi, okul güvenliğini yalnız kapı, kamera ve nöbetle değil, **aidiyet, duygusal güven ve rehberlik kapasitesi** ile birlikte düşünmeyi gerektirir. İkincisi, RAM ve okul PDR sisteminin sadece kriz çıktığında değil, önleyici okul iklimi üretiminde daha görünür rol üstlenmesini zorunlu kılar. UNESCO çizgisinin Türkiye’ye aktarılabilecek yönü, ideolojik içerikleri değil, **çok katmanlı önleme, öğretmen eğitimi, psikososyal destek ve okul-toplum iş birliği** gibi operasyonel araçlarıdır. Bu bakımdan UNESCO’nun yaklaşımı, İstanbul Aile Vakfı’nın çalıştaylarında vurgulanan “okul güvenliği fiziki önlemeyle başlar, psikososyal dayanıklılıkla tamamlanır” tezini uluslararası bir çerçeveye de desteklemektedir.

Karşılaştırmalı çerçevede okul içindeki psikososyal destek altyapısının kurumsal ve yasal güvencelere bağlanması noktasında Finlandiya ve Şili modelleri çarpıcı ampirik kanıtlar sunmaktadır. Finlandiya modelinde her belediye, 1-9. sınıf öğrencileri için okul sağlık hizmetlerini, ortaöğretim ve üniversite öğrencileri için ise öğrenci sağlık hizmetlerini sağlamakla yükümlü kılınmıştır. Öğrenci Refah Yasası (Student Welfare Act 1287/2013) uyarınca bu hizmetlerin sosyal, fiziksel ve ruhsal iyi oluşu desteklemesi yasal bir zorunluluktur ve hizmetler tamamen ücretsiz olarak sunulmaktadır. Bu sistemde her okulda okul hemşiresi, doktor, psikolog ve sosyal hizmet uzmanından oluşan multidisipliner bir “öğrenci refah ekibi” görev yapmaktadır. Öğrencilerle yıllık zorunlu görüşmelerin yapıldığı bu modelde, okulların ruh sağlığıyla ilgili herhangi bir kaygıyı en geç 7 gün içinde ele alması yasal bir zorunluluktur. Ayrıca Finlandiya’da yaygın olarak uygulanan topluluk tabanlı “Çocuklar Hakkında Konuşalım” (Let’s Talk about Children) müdahale programı, okullarda özel hizmet ihtiyaçlarında anlamlı bir azalma sağlayarak sistemin önleyici gücünü kanıtlamıştır.⁹⁴

Benzer bir kurumsal derinlik, Güney Amerika ölçeğinde yürütülen Şili Ulusal Etki Çalışması ile de belgelenmiştir. Şili genelinde 8.469 okul psikoloğu ve 3.524 sosyal hizmet uzmanının yüz binlerce öğrenci (8. ve 10. sınıflar) üzerindeki akademik ve sosyal etkilerini inceleyen ulusal araştırmada, okul güvenliği ve öğrenci esenliği açısından hayati sonuçlar elde edilmiştir. Ferdi ve okul değişkenleri kontrol edildikten sonra, kadrosunda okul psikoloğu ve sosyal hizmet uzmanı bulunduran okullarda hem kısa hem uzun vadeli okul terki oranlarının çok daha düşük olduğu saptanmıştır. Dahası, okul başına düşen psikolog sayısının artması genel matematik başarısını yükseltirken; sosyo-ekonomik statüsü düşük, dezavantajlı bölgelerde matematik puanlarını artıran temel faktörün doğrudan sosyal hizmet uzmanlarının proaktif müdahaleleri olduğu kanıtlanmıştır.⁹⁵

Uluslararası alanyazında gerçekleştirilen ampirik araştırmalar, mevcut okul PDR/psikolog oranlarının pek

93 *Whole-school approach* (bütüncül okul yaklaşımı): Sadece müfredat yoluyla öğrenmeyi değil; okul yönetimini, okulun fiziksel ortamını, personel ve öğrencilerin esenliğini, aile ve geniş toplumla olan ilişkileri kapsayan, tüm okul topluluğunun ihtiyaçlarına yanıt veren kolektif ve iş birliğine dayalı bir stratejidir. Bkz. UNESCO, School Violence and Bullying: Global Status Report, 2017, s. 46.

94 L. Allemand, M. Niemelä, M. Merikukka, ve K. Salmela-Aro, “The ‘Let’s Talk about Children’ intervention in a Finnish school context: fidelity, parents’ experiences, and perceived benefits,” *Frontiers in Psychology* 14 (2023): 1183704, doi: 10.3389/fpsyg.2023.1183704.

95 J. L. Gálvez-Nieto, vd., “Chilean national multilevel study: Impact of school psychologists and social workers,” *Frontiers in Psychology* 12 (2021): 639089, <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2021.639089/full>.

çok eğitim sisteminde yetersiz olduğunu; ancak bu oran düşürüldükçe (örneğin her 100 öğrenciye 1 psikolojik danışman standardına yaklaşıldıkça) sunulan psikososyal hizmetin miktar, derinlik ve kalitesinin doğrusal bir artış gösterdiğini kanıtlamaktadır.⁹⁶ Özellikle dezavantajlı, yoğun göç alan ve suça eğilim bakımından yüksek risk barındıran bölgelerde ruh sağlığı personelinin bu hassas oranlarla yoğunlaştırılması, klinik düzeydeki bozuklukların ve davranışsal patlamaların artış trendini zayıflatan en temel koruyucu faktör olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle, mevzuat reformunda zorunlu okul psikoloğu sisteminin ihdası, düşük öğrenci/uzman oranı hedefleri ve yüksek riskli okullara tam zamanlı klinik psikolog yerleştirilmesi yönündeki somut önerilerimiz, küresel ampirik bulgularla tam bir uyum gösteren güçlü ve kaçınılmaz kamu politikası yönelimleridir.⁹⁷

çevrim içi çocuk güvenliği ve yaş güvencesi

Dijital risklerle mücadelede karşılaştırmalı alanda iki dikkat çekici örnek öne çıkmaktadır. Birincisi Avustralya'dır. Avustralya Parlamentosu ve ilgili resmî metinlerde, 2024'te kabul edilen düzenleme ile yaş sınırı altındaki kullanıcıların sosyal medya hesabı açmasını önlemeye dönük yeni bir yükümlülük çerçevesi oluşturulduğu görülmektedir. Komite ve yasa belgelerinde, platformların yaş kısıtlı kullanıcıların hesap açmasını engellemek için "reasonable steps" yani makul önlemler alma yükümlülüğü açıkça yer almaktadır, ilgili tartışmalar aynı zamanda yaş güvencesi teknolojilerinin nasıl uygulanacağına da odaklanmaktadır.

İkinci örnek Birleşik Krallık'tır. Ofcom'un (Office of Communications)⁹⁸ çocuklara ilişkin risk kayıtları ve çocuk koruma kodları, çevrim içi hizmetlerin çocuklar için risk değerlendirmesi yapmasını, risk azaltıcı tedbirler geliştirmesini ve özellikle çocuk güvenliği yükümlülüklerine uygun davranmasını öngörmektedir. Bu çerçevede yaş güvencesi, öneri sistemleri, canlı yayın, pornografik içerik ve çocuklara zarar verebilecek çeşitli risk alanları özel olarak ele alınmaktadır. Burada dikkat çeken nokta, sistemin sadece yasaklayıcı bir yaş sınırı değil, **risk değerlendirme + teknik önlem + platform sorumluluğu** bileşimi halinde kurulmuş olmasıdır.

DİJİTAL ANAFOR ZİRVESİNDEN ÇIKAN İLKE

Çocuk kullanıcıların korunması yalnız yaşın tespit edilmesiyle sınırlı kalmamalı; platformların yaşa göre farklılaştırılmış koruma yükümlülükleri açık biçimde tanımlanmalıdır.

Koruma, tespit etmekle değil; doğru tasarlamakla mümkündür.

96 American School Counselor Association [ASCA], *ASCA National Model: A framework for school counseling programs*, 4. bs. (Alexandria, VA: Author, 2022), <https://www.schoolcounselor.org/about-school-counseling/school-counselor-roles-ratios>

97 School Social Work Association of America [SSWAA], *School social work roles and student-to-worker ratios*, (2021), <https://www.sswaa.org/school-social-work-week>

98 Office of Communications (Ofcom): Birleşik Krallık'ta televizyon, radyo, telekomünikasyon ve posta hizmetlerini denetleyen bağımsız devlet kurumudur.

Türkiye açısından bu iki örnekten çıkarılabilecek sonuç nettir: çocuk ve gençlerin dijital mecralardaki risklerden korunması hususunda, anne-baba ve aile becerileri güçlendirilmesi, çocuk güvenliği için devlet ve sivil toplum iş birliği güçlendirilmelidir. Platform düzeyinde yaş güvencesi, içerik sınıflandırması, çocuk hesabı korumaları, öneri sistemi şeffaflığı ve risk azaltıcı tasarım yükümlülükleri gereklidir. Ancak Türkiye'nin burada kendi modelini kurarken, yalnız BTK/RTÜK eksenli teknik bir dijital düzenleme değil, okul, aile ve rehberlik sistemiyle entegre çalışan bir **çevrim içi çocuk güvenliği mimarisi** geliştirmesi gerekir. III. Aile Çalıştayı raporlarında vurgulanan⁹⁹ “algoritmaların çocuk ve gençleri deneğe dönüştürmesi” “dopamin ekonomisi” ve “aile dostu içerik” başlıkları, bu karşılaştırmalı örneklerle birlikte düşünüldüğünde daha somut politika aracına dönüştürülebilir.

Son dönemde uluslararası uygulamalar yaş doğrulamayı tek başına yeterli görmemekte; yaş doğrulamanın yanında çocuk hesapları için varsayılan koruma araçları, yaşa uygun hizmet katmanları ve ebeveyn destek mekanizmaları öngörmektedir. Bu yaklaşımın temel mantığı, çocuğun yaşını tespit etmekten çok sistemin çocuğa göre davranmasını sağlamaktır.

99 Aile Çalıştayı III — Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler — Sonuç Raporu, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2025, s. 66, 67, 73.

12.4. Türkiye için uyarlanabilir model: dört sütunlu yaklaşım

Karşılaştırmalı inceleme, Türkiye'nin doğrudan alabileceği tekil bir model olmadığını, fakat bir **dört sütunlu yaklaşım** geliştirebileceğini göstermektedir.

Birinci sütun, **çok disiplinli tehdit değerlendirmesidir**. ABD örneğinden alınabilecek temel ders budur. Türkiye'de RAM ve okul PDR sistemiyle uyumlu bir okul risk değerlendirme ekibi mevzuatla tanımlanmalı, yüksek riskli öğrenciler, dijital tehdit sinyalleri, şiddet dili, ağır akran zorbalığı ve silah tehdidi için standart protokol oluşturulmalıdır.

İkinci sütun, **psikososyal destek ve aidiyet odaklı okul iklimidir**. UNESCO çizgisi burada yol göstericidir. Türkiye'de rehberlik hizmetleri yalnız sınav ve danışmanlık işine sıkışmamalı, okul iklimi, akran ilişkileri, duygusal güven ve kriz sonrası iyileşme süreçleriyle daha doğrudan ilişkilendirilmelidir.

“

Türkiye'de rehberlik hizmetleri yalnız sınav ve danışmanlık işine sıkışmamalı, okul iklimi, akran ilişkileri, duygusal güven ve kriz sonrası iyileşme süreçleriyle daha doğrudan ilişkilendirilmelidir.

”

Üçüncü sütun, **çevrim içi çocuk güvenliği ve yaş güvencesidir**. Avustralya ve Birleşik Krallık örnekleri, platform sorumluluğunun artık tartışılmaz hale geldiğini göstermektedir. Türkiye'de de sosyal medya ve dijital platformların çocuklara dönük koruma tedbirleri, yaş güvencesi, içerik sınıflandırması ve çocuk hesabı güvenlik standartları ayrı bir düzenleme paketiyle ele alınmıştır.

Dördüncü sütun ise, **aile destekli önleme modelidir**. Bu sütun Türkiye'nin özgün katkı alanıdır. İstanbul Aile Vakfı ve Büyük Aile Platformu'nun saha araştırmaları, toplumun %94'ünün aileyi çözüm merkezi olarak gördüğünü ortaya koymaktadır, bu veri, Türkiye'de okul güvenliği ve çocuk koruma politikalarının aileyi dışlayan değil, aileyi destekleyen bir yaklaşımla kurulması

gerektiğini göstermektedir. Uluslararası örneklerin önemli bölümü okul ve platform düzeyine yoğunlaşırken, Türkiye ailesel bağları ve ebeveyn farkındalığını stratejik avantaja çevirebilir.

12.5. Sonuç

Karşılaştırmalı örnekler bize şunu göstermektedir: dünyada başarılı sayılan uygulamalar, tek bir güvenlik tedbirine değil, **önceden fark etme, çok disiplinli müdahale, psikososyal destek, dijital platform sorumluluğu ve aile-okul iş birliği** bileşimine dayanmaktadır. Türkiye'nin bu alanda yapması gereken, dış örnekleri tartışmasız kopyalamak değil, mevcut PDR, RAM, BTK, RTÜK ve aile politikaları altyapısını daha bağlayıcı ve etkili hale getirerek kendi modelini inşa etmektir.

Bu bölümün ana sonucu şudur: **Türkiye için en uygun iyi uygulama modeli, ABD'deki tehdit değerlendirme mantığını, UNESCO'nun okul iklimi ve psikososyal destek yaklaşımını, Avustralya ve Birleşik Krallık'taki çevrim içi çocuk güvenliği araçlarını ve Türkiye'nin aile merkezli toplumsal gücünü aynı çatı altında birleştiren hibrit bir yapıdır.**

“

Türkiye için en uygun iyi uygulama modeli, ABD'deki tehdit değerlendirme mantığını, UNESCO'nun okul iklimi ve psikososyal destek yaklaşımını, Avustralya ve Birleşik Krallık'taki çevrim içi çocuk güvenliği araçlarını ve Türkiye'nin aile merkezli toplumsal gücünü aynı çatı altında birleştiren hibrit bir yapıdır.

”

13. POLİTİKA ÖNERİLERİ

İncelenen olaylar eğitim kurumlarında meydana gelmiş veya eğitim kurumlarına yansımış olmakla birlikte, ortaya çıkan bulgular risk faktörlerinin önemli bir bölümünün okul dışı alanlarda şekillendiğine işaret etmektedir. Aile yapısındaki dönüşümler, dijital platformların etkisi, akran ilişkileri, psikososyal destek mekanizmalarının yeterliliği, medya içerikleri ve gençlik politikaları gibi başlıklar eğitim alanıyla doğrudan etkileşim içerisindedir. Bu nedenle Komisyonun değerlendirmelerinde, konunun yalnızca eğitim politikaları bağlamında değil, ilgili tüm kamu kurumlarının görev alanlarıyla kesişen bütüncül bir çerçevede ele alınmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Eğitim kurumlarını ve çocukların esenliğini tehdit eden sorun alanları tek bir kurumun görev tanımına sığmayacak

kadar kapsamlı, çok katmanlı ve toplumsal bir nitelik taşımaktadır. Bu sebeple, Millî Eğitim, Aile ve Sosyal Hizmetler, Sağlık, İçişleri ile Gençlik ve Spor Bakanlıkları, RTÜK ve BTK gibi tüm ilgili kamu kurumları, süreci 'ortak sorumluluk' bilinciyle yürütmesi gerekmektedir. Bakanlıklar arasında risk sinyallerinin eş zamanlı izlen-

“

Millî Eğitim, Aile ve Sosyal Hizmetler, Sağlık, İçişleri ile Gençlik ve Spor Bakanlıkları, RTÜK ve BTK gibi tüm ilgili kamu kurumları, süreci 'ortak sorumluluk' bilinciyle yürütmesi gerekmektedir. Bakanlıklar arasında risk sinyallerinin eş zamanlı izlendiği, verilerin senkronize bir modelle paylaşıldığı ve her kurumun kendi saha gücünü koruyucu bir ekosistem inşa etmek için seferber ettiği bütünleşik bir çalışma modeli hayata geçirilmelidir.

”

“

Aile yapısındaki dönüşümler, dijital platformların etkisi, akran ilişkileri, psikososyal destek mekanizmalarının yeterliliği, medya içerikleri ve gençlik politikaları gibi başlıklar eğitim alanıyla doğrudan etkileşim içerisindedir.

”

diği, verilerin senkronize bir modelle paylaşıldığı ve her kurumun kendi saha gücünü koruyucu bir ekosistem inşa etmek için seferber ettiği bütünleşik bir çalışma modeli hayata geçirilmelidir. Hiçbir kurumun müdahale zincirinde 'saf dışı' kalmadığı, risklerin henüz başlangıç aşamasındayken tüm birimlerce koordineli olarak karşılandığı bu bütünleşik yapı, çocuk ve gençlerimizi tehdit eden yapısal sorunlara karşı oluşturulacak en güçlü koruma kalkanıdır.

Bu raporun önceki bölümlerinde ortaya konduğu üzere, Siverek ve Kahramanmaraş'taki okul saldırıları yalnızca iki ağır adli vaka değildir. Bu hadiseler, okul güvenliği, rehberlik, çocuk psikiyatrisi ve klinik psikolog desteğiyle güçlendirilmiş bütünleşik psikososyal süreçlere olan ihtiyaç, dijital platformlar, televizyon ve içerik dolaşımı, akran zorbalığı, dijital haz ekonomisine karşı 'doğal dopamin' kaynaklarının inşası, ailenin dijital kuşatmaya karşı aktif bir 'evlat nöbeti' tutan koruyucu iradesi, ebeveynlik kapasitesi, kurumsal koordinasyon ve toplumsal güven duygusu arasında biriken açıkların aynı anda görünür hale geldiği kırılma anlarıdır. Bu nedenle çözüm de tek başlıklı olamayacaktır.

İstanbul Aile Vakfı'nın **Aile Çalıştayı III Sonuç Raporu**, çözümün dijital yönetim, içerik denetimi, güven toplumu,

okul iklimi, aile bağları ve kültürel dayanıklılık başlıklarını birlikte düşünmesi gerektiğini açık biçimde ortaya koymaktadır.¹⁰⁰ Aynı raporda yapımlar için **Toplumsal Etki Ölçümleme ve Değerlendirme Sistemi** ile **Aile Dostu İçerik** işareti önerilmekte, ayrıca dijitalleşmenin oluşturduğu ödül/bağımlılık mekanizmasına karşı “dijital diyet” ve “sıkılma hakkı” vurgusu yapılmaktadır. Bu noktada rapor, dijital dünyanın sunduğu yapay hazlara karşı çocukların “doğal dopamin” kaynaklarına erişiminin kritik olduğunu belirtmekte; 1+1 daireler ve yeşil alan yoksunluğu gibi mekânsal sıkışmaların yarattığı boşluğun dijital içeriklerle değil; hareket, oyun, doğa teması ve üretim odaklı faaliyetlerle doldurulması gerektiğini savunmaktadır.¹⁰¹

Bu nedenle politika önerileri, **acil tedbirler**, **kısa vadeli kurumsal reformlar**, **orta vadeli yapısal düzenlemeler** ve **uzun vadeli kültürel dayanıklılık adımları** şeklinde katmanlandırılmalıdır.

13.1. Acil tedbir paketi

Birinci öncelik, okul güvenliği ve yüksek riskli vakalar bakımından **acil koruma paketinin** devreye alınmasıdır. MEB bünyesinde tüm okullara uygulanacak asgari okul güvenliği standardı güncellenmeli, giriş-çıkış kontrolü, ziyaretçi protokolü, acil durum zinciri, kriz iletişimi ve okul çevresi güvenliği için risk kademeli model kurulmalıdır. Bu paket, her okulun aynı yoğunlukta güvenlikleştirilmesi anlamına gelmemeli, riskli okullar için artırılmış güvenlik, düşük riskli okullar için asgari standart mantığıyla çalışmalıdır.

İkinci olarak, her il ve ilçede RAM destekli **Okul Risk Değerlendirme ve Müdahale Ekibi** modeli derhal oluşturulmalıdır. Bu ekip, okul müdürü, psikolojik danışman, sınıf rehber öğretmeni, gerektiğinde RAM uzmanı ve ilgili kamu birimleriyle çalışan bir çekirdek yapı olarak tasarlanmalıdır. Ağır öfke örüntüsü, silah tehdidi, hedefli tehdit, yoğun akran zorbalığı, kendine veya başkasına zarar ima eden söylemler, çevrim içi şiddet sinyalleri ve ani davranış değişimi gibi göstergeler için standart müdahale eşikleri tanımlanmalıdır. Bu ihtiyaç, önceki bölümde ifade edildiği üzere mevcut mevzuatta açık ve bağlayıcı biçimde kurulu değildir.

Üçüncü olarak, okul saldırıları ve ağır krizler sonrasında uygulanacak **psikososyal iyileşme paketi** zorunlu hale getirilmelidir. Okul bazlı psikososyal ekipler yalnız olay sonrası ilk günlerde değil, en az birkaç aylık izleme takvimiyle çalışmalıdır. Travmaya tanık olan, görüntülere maruz kalan veya dolaylı etkilenen öğrenciler için psikolojik destek, aile bilgilendirmesi ve öğretmen desteği standartlaştırılmalıdır. *21. Yüzyılda Aile Olmak* kitabında yer alan travma ve psikososyal dayanıklılık¹⁰² odaklı çalışmalar, aile temelli ve anlam üreten destek mekanizmalarının travma sonrası toparlanmayı güçlendirdiğini göstermektedir.

13.2. Kısa vadeli kurumsal iyileştirme paketi

Kısa vadede en kritik reform alanı; rehberlik ve psikolojik danışma sisteminin, aile merkezli koruyucu iradeyi merkeze alan, klinik multidisipliner bir yapıyla (psikolog/psikiyatrist) operasyonel bir modele evriltilmesidir. Mevcut mevzuat önleyici dili tanımakta, risk haritası, ihtiyaç analizi ve e-Rehberlik araçlarını içermektedir. Ancak bu yapı, yüksek riskli okul şiddeti olayları bakımından yeterince bağlayıcı operasyonel standart üretmemektedir. Bu nedenle rehberlik ve psikolojik danışma yönetmeliği ile psikososyal yönerge, okul saldırıları ve ağır şiddet riskleri bakımından yeniden ele alınmalıdır. Okul güvenliği ve çocuk sağlığı; rehberlik birimleri ile klinik

“

Rehberlik ve psikolojik danışma yönetmeliği ile psikososyal yönerge, okul saldırıları ve ağır şiddet riskleri bakımından yeniden ele alınmalıdır.

”

100 *Aile Çalıştayı III – Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler – Sonuç Raporu*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2025, s. 27, 45, 66.

101 *Aile Çalıştayı III – Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler – Sonuç Raporu*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2025, s. 36.

102 Sezai Korkmaz, “Deprem Sonrası Psiko-Sosyal Destek Sürecinde Maneviyatın Rolü: Aile Dinamikleri Üzerine Bir İnceleme”, *21. Yüzyılda Aile Olmak, III. Uluslararası Aile Sempozyumu*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2025, s. 377-391.

psikologlar ve çocuk psikiyatristlerinin koordinasyonunu gerektiren bir bütünleşik müdahale ağı ile tesis edilmelidir. Dijital dünyada kültürel kuşatma altındaki çocukları korumak, toplumsal sağlığımız için de hayati bir sorumluluktur. Bu stratejik bütünleşme; okul, klinik ve aile hattında risklerin kararlılıkla yönetildiği, ailenin "evlat nöbeti" bilinciyle sisteme dahil edildiği çok disiplinli bir güvenlik mimarisini zorunlu kılmaktadır.

“

Okul, klinik ve aile hattında risklerin kararlılıkla yönetildiği, ailenin "evlat nöbeti" bilinciyle sisteme dahil edildiği çok disiplinli bir güvenlik mimarisini zorunlu kılmaktadır.

”

İlk iyileştirme, **RAM hizmet standardı** olmalıdır. Rehber öğretmeni bulunmayan okullarda RAM desteği “ihtiyaç halinde” değil, ölçülebilir süre ve yoğunlukla tanımlanmalıdır. Kritik vakalarda müdahale süresi, yüz yüze temas yükümlülüğü, aile görüşmesi takvimi ve vaka kapanış/izleme şartları mevzuata bağlanmalıdır.

İkinci iyileştirme, **öğrenci/psikolojik danışman oranı** ve risk yoğunluğuna göre kadro modelidir. Mevcut sistem, mesleki sınırları kısmen korusa da kapasiteyi güvence altına almamaktadır. Tek psikolojik danışmanlı veya hiç psikolojik danışman bulunmayan okullar, ağır riskli vakalar karşısında yapısal olarak kırılgandır. Bu nedenle risk yoğunluğu yüksek

okullar için ilave kadro, geçici görevlendirme ve RAM süpervizyonu zorunlu hale getirilmelidir.

Üçüncü iyileştirme, **anlık kritik risk bildirim yükümlülüğüdür**. Sınıf rehber öğretmenlerinin yıllık risk verisi iletmesi faydalıdır, ancak yeterli değildir. Şiddet sinyali, tehdit, yoğun dışlanma, çevrimiçi hedef gösterme ve hızlı davranış bozulması hallerinde ilgililerle koordinasyon içerisinde bulunulması zorunlu hale getirilmelidir.

Dördüncü iyileştirme, **gizlilik ile koruyucu müdahale arasındaki protokoldür**. Psikolojik danışma hizmetlerinde gizlilik esastır, ancak ciddi şiddet riski hallerinde okul yönetimi, RAM, aile, sağlık ve çocuk koruma birimleri arasında kontrollü veri paylaşımı için net çerçeve gerekir. Bu alanın belirsiz bırakılması, ya aşırı müdahaleci ya da aşırı pasif uygulamalar doğurur.

13.3. Dijital yönetim ve içerik denetimi paketi

Bu raporun en önemli sonuçlarından biri, çocuklar ve gençler açısından riskin yalnız sosyal medyada değil, televizyon, dijital platformlar, kısa video dolaşımı ve oyun ekosisteminin birleşik etkisinde ortaya çıkmasıdır. III. Aile Çalıştayı, bu nedenle yapımlar için **Toplumsal Etki Ölçümleme ve Değerlendirme Sistemi** kurulmasını ve aile dostu bakışla denetlenen yeni bir **Aile Dostu İçerik** akıllı işareti geliştirilmesini önermektedir.¹⁰³

Dijital çocuk koruma politikaları yalnız içerik denetiminden ibaret değildir. Etkili bir koruma mimarisi; yaş doğrulama sistemleri, çocuk hesabı koruma araçları, ebeveyn destek mekanizmaları, yaşa uygun hizmet standartları ve platform sorumluluğunu birlikte içermelidir. Bu unsurlar birbirinin alternatif değil, tamamlayıcıdır.

Bu çerçevede ilk öneri, RTÜK, BTK, MEB, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, çocuk gelişimi, psikoloji, iletişim ve hukuk uzmanlarının birlikte çalışacağı **çok disiplinli içerik etki kurulu** oluşturulmasıdır. Bu kurulun görevi, yalnız hukuka aykırılığı değil, çocuk ve genç davranışı üzerindeki normalleştirme, duyarsızlaştırma, taklit ve saldırganlık etkisini de ölçen standartlar geliştirmek olmalıdır.

“

III. Aile Çalıştayı, bu nedenle yapımlar için Toplumsal Etki Ölçümleme ve Değerlendirme Sistemi kurulmasını ve aile dostu bakışla denetlenen yeni bir Aile Dostu İçerik akıllı işareti geliştirilmesini önermektedir.

”

103 Aile Çalıştayı III — Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler — Sonuç Raporu, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2025, s. 66,73.

İkinci öneri, **yaş güvencesi ve çocuk hesabı koruma paketidir**. Karşılaştırmalı bölümde görüldüğü üzere, Avustralya ve Birleşik Krallık çizgisi platformların çocuk hesapları için ayrı sorumluluk üstlenmesini zorunlu hale getirmektedir. Türkiye’de de sosyal medya ve video platformları bakımından yaş güvencesi, çocuk hesabı güvenliği, öneri sistemi sınırlamaları ve çocuklara dönük risk azaltıcı tasarım ilkeleri kanun ve ikincil düzenleme düzeyinde ele alınmalıdır.

“

Aile Çalıştayları III’ün politika tablosu, dijital ebeveynlik, bilinçli sınırlama, doğal motivasyon kaynakları ve bütüncül ebeveyn eğitimi başlıklarını açıkça önermektedir

”

Üçüncü öneri, **oyun ekosisteminin denetimidir**. Aile Çalıştayları III’te açıkça önerildiği üzere bağımlılık yapıcı algoritmalar, loot box sistemleri ve mikro ödüller hukuki denetime tabi tutulmalıdır. Bununla birlikte **dijital oyun yarışması** gibi adımlarla zararsız ve yerli alternatif içerik ekosistemi desteklenmelidir.

Dördüncü öneri, İstanbul Aile Vakfı ve İstanbul Medeniyet Üniversitesi iş birliğinde hazırlanan Aile Dostu **Medya Söylem Rehberi**’nin kurumsal hale getirilmesidir. “Aile Dostu Medya: Söylem, Temsil ve Rehberlik Projesi” kapsamında hazırlanan bu rehber kitapçıklar ile haber ve yapımlarda aile dostu bir medya dilini tahkim etmek amaçlanmıştır. Bu rehber, çocuk

ve gençlik, okul, aile, otorite, şiddet, akran ilişkisi ve ruh sağlığı temsilleri için editoryal ilkeler içermeli, yalnız yasak değil, olumlu temsil standartları da üretmelidir.

13.4. Çocuk Kullanıcılar İçin Koruyucu Varsayılanlar

Çocuk kullanıcıların dijital ortamlardaki güvenliğini sağlamak amacıyla yaş doğrulama sistemlerinin yanında çocuk hesabı koruma araçları, ebeveyn kontrol mekanizmaları ve yaşa uygun hizmet standartları geliştirilmelidir. Platformlarda çocuk kullanıcılar için mahremiyet, mesajlaşma, canlı yayın, satın alma ve algoritmik öneri sistemleri bakımından koruyucu varsayılan ayarlar standart hale getirilmelidir.

13.5. Okul–aile iş birliği ve ebeveynlik destek paketi

Okul saldırıları ve dijital riskler karşısında ailenin rolü yalnız ahlakî değil, işlevseldir. Aile Çalıştayları III’ün politika tablosu, **dijital ebeveynlik, bilinçli sınırlama, doğal motivasyon kaynakları ve bütüncül ebeveyn eğitimi** başlıklarını açıkça önermektedir.¹⁰⁴ Çocukların teknolojik cihazlar yoluyla ekran başında kültürel bir kuşatma altında olması nedeniyle, artık sadece hudut nöbeti değil, “evlat nöbeti” tutulması zorunludur. Evlatlarımızı artık ekranların emzirdiği bu dönemde, aileleri dijital kuşatmadan korumak yeni nesillerin ruhsal ve toplumsal sağlığı için hayati önem taşımaktadır. Çocukların teknolojik cihazlar yoluyla ekran başında kültürel bir kuşatma altında olması nedeniyle, artık sadece hudut nöbeti değil, “evlat nöbeti” tutulması zorunludur. Evlatlarımızı artık ekranların emzirdiği bu dönemde, aileleri dijital kuşatmadan korumak yeni nesillerin ruhsal ve toplumsal sağlığı için hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle dördüncü paket, aileyi suçlayan değil, aile kapasitesini güçlendiren önlemlerden oluşmalıdır.

“

Çocukların teknolojik cihazlar yoluyla ekran başında kültürel bir kuşatma altında olması nedeniyle, artık sadece hudut nöbeti değil, “evlat nöbeti” tutulması zorunludur. Evlatlarımızı artık ekranların emzirdiği bu dönemde, aileleri dijital kuşatmadan korumak yeni nesillerin ruhsal ve toplumsal sağlığı için hayati önem taşımaktadır.

”

104 A.g.ç., s. 37.

İlk öneri, MEB ve Aile Bakanlığı koordinasyonunda **ulusal dijital ebeveynlik programı**dır. Bu program, ekran düzeni, içerik tanıma, oyun ekonomisi, çevrim içi güvenlik, akran zorbalığı, öfke işaretleri, mahremiyet eğitimi ve dijital refakat başlıklarını içermelidir. Program yalnız çevrim içi broşür düzeyinde kalmamalı, okul temelli veli toplantıları, kısa modüller, e-devlet üzerinden erişilebilir eğitimler ve yerel belediye/valilik iş birlikleriyle yaygınlaştırılmalıdır.

İkinci öneri, **okul temelli aile seminerleri ve atölyeleridir**. 21. Yüzyılda Aile Olmak kitabında da öğretmenler, rehberlik uzmanları ve okul yöneticilerine hizmet içi eğitim, ebeveynlere ise seminer ve atölye önerilmektedir.¹⁰⁵ Bu çerçeve, okul güvenliği ve şiddet önleme bağlamında ebeveyn bilgilendirme ayağına dönüştürülebilir.

Üçüncü öneri, **masal konferansları, masal anlatıcılığı eğitimi, uyku öncesi kuşak, okul yarışmaları ve formatör eğitimleri** gibi araçların okul güvenliği ve çocuk refahı çerçevesiyle yeniden bağlanmasıdır. Bu faaliyetler ilk bakışta kültürel görünse de, aslında çocukların doğal dikkat düzeni, aile bağı, değer aktarımı ve güvenli ritim ihtiyacına cevap veren koruyucu sosyal politika araçlarıdır.

13.6. Öğretmen ve okul yöneticisi destek paketi

Politika setinin beşinci ayağı, öğretmen ve okul yöneticileridir. Okul güvenliği sisteminin sahadaki omurgası onlardır, ancak en ağır kurumsal yük de çoğu zaman onların omzuna kalmaktadır. Bu nedenle öğretmen ve yöneticiye yönelik üç yönlü paket gereklidir:

Birincisi, **hizmet içi risk tanıma eğitimidir**. Öğretmenler yalnız akademik başarıyı değil, davranış örüntüsünü, ani kopuşu, yoğun öfke sinyallerini, akran dışlanmasını ve dijital zorbalık işaretlerini de okuyabilmelidir. Bu eğitim bir defalık seminer değil, modüler ve tekrar eden hizmet içi yapı olarak tasarlanmalıdır.

İkincisi, **kriz sonrası destektir**. Saldırı, ağır şiddet veya intihar girişimi gibi olaylardan sonra öğretmenler ve yöneticiler için de psikososyal destek protokolü gereklidir. Aksi halde tükenmişlik, aşırı tedirginlik ve işlev kaybı oluşabilir.

Üçüncüsü, **okul aidiyeti üretme araçlarıdır**. Aile Çalıştayı III'te önerildiği gibi, okullarda öğrencinin değersiz hissetmesini engelleyen ve akran zorbalığına sıfır tolerans tanıyan bir aidiyet iklimi oluşturulmalıdır.¹⁰⁶ Bu, sadece disiplinle değil; kulüp, spor, sanat, akran arabuluculuğu, dezenformasyona ve manipülasyona dayanıklılık gibi ortak üretim alanlarıyla da desteklenmelidir.

13.7. Mevzuat ve yasama paketi

TBMM Araştırma Komisyonu bakımından altıncı paket, doğrudan yasama ve idari düzenleme alanıdır.

İlk olarak, **okul güvenliği ve okul şiddeti önleme çerçeve düzenlemesi** hazırlanmalıdır. Bu düzenleme, risk değerlendirme ekibi, kritik olay bildirimini, RAM standartları, psikososyal izleme ve kurumlar arası koordinasyon hükümlerini içermelidir.

İkinci olarak, **ekranlarda çocuk güvenliği** için ayrı bir düzenleme paketi hazırlanmalıdır. Yaş güvencesi, çocuk hesabı koruması, algoritma sınırları, canlı yayın ve kısa video platformları için çocuk güvenliği yükümlülükleri netleştirilmelidir.

Üçüncü olarak, RTÜK mevzuatında **Aile Dostu İçerik** işareti ve toplumsal etki ölçümü zemini güçlendirilmelidir. III. Aile Çalıştayı'nın somut önerilerinden biri olan bu başlık,¹⁰⁷ televizyon ve dijitalde eşzamanlı uygulanabilecek yeni bir içerik koruma modeline dönüşebilir.

105 Murat Çinici, *Ailede Şiddet Kabulünü Belirleyen Sosyo-Kültürel Etkenler, II. Uluslararası Aile Sempozyumu - 21. Yüzyılda Aile Olmak Bildiriler Kitabı*, Ed. Turgay Şirin, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2025, s. 355.

106 *Aile Çalıştayı III — Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler — Sonuç Raporu*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2025, s. 45,66.

107 A.g.ç., s. 66.

Dördüncü olarak, PDR ve RAM mevzuatında **bağlayıcı hizmet standartları** oluşturulmalıdır. Önceki bölümde açıklandığı gibi, mevcut yapı kavramsal olarak çağdaştır, fakat sahada yüksek riskli olaylara yanıt vermek için operasyonel bağlayıcılığı zayıftır.

13.8. Uzun vadeli kültürel dayanıklılık paketi

Son paket, yalnız güvenlik ve mevzuat değil, toplumun uzun vadeli bağışıklık sistemini güçlendirmeyi amaçlayan **kültürel dayanıklılık** adımlarıdır. Aile Çalıştay III önsözü ve sonuç bölümleri, meseleyi yalnız yasaklama değil, “sosyo-kültürel dayanıklılık mimarisi” kurma meselesi olarak tanımlamaktadır.¹⁰⁸ Aile kurumuna yönelen tehditler birbirinden kopuk değil, birbirini besleyen habis bir ekosistem üretmektedir. Buna karşılık, şehir planlamasından medyaya, eğitimdense iş dünyasına kadar her alanda aileyi merkeze alan bir “aile dostu ekosistem”in kurulması zorunludur. Aile dostu ekosistemin tahkim edilmesiyle; fert, aile ve millet ünsiyeti temin edilecek, nesil emniyeti tesis edilecek ve aile ocağı ilelebet diri kalacaktır.

Bu bağlamda ilk öneri, **yerli ve koruyucu içerik ekosistemidir**. Alternatif rol modeller, emek ve ahlak temelli başarı hikâyeleri, aile dostu çocuk içerikleri ve dijitalde görünürlüğü yüksek koruyucu anlatılar teşvik edilmelidir. Aile Çalıştay III bu konuda “iyinin görünürlüğü” ve “millî kahramanların güncellenmesi” başlıklarını önermektedir.¹⁰⁹

İkinci öneri, **yüz yüze sosyal hayatı güçlendiren yerel ağlar**dır. Dijital perhiz, doğa kampları, ücretsiz kültür turları, gönüllülük projeleri, kuşaklar arası köprüler ve mahalle-temelli aile etkinlikleri, ünsiyeti güçlendiren mekansal tasarım, yalnız sosyal aktivite değil risk azaltıcı sosyal sermaye yatırımı olarak görülmelidir. Aile Çalıştay III bu tür uygulamaları açıkça sosyal politika önerisi olarak sıralamaktadır.¹¹⁰

Üçüncü öneri, **erken uyarı ve risk haritalama sistemidir**. Bu rapor boyunca tekrarlandığı üzere, riskler bir anda değil, küçük işaretlerin birikimiyle büyümektedir. Bu nedenle il ve ilçe bazında okul şiddeti, akran zorbalığı, devamsızlık, ağır disiplin vakası, rehberlik yönlendirmesi, dijital risk ve aile kırılabilirlik verilerini birlikte izleyen bir gösterge paneli kurulmalıdır. Bu yaklaşım, hedeflenmiş müdahale setleri üretmeyi mümkün kılar.

13.9. Sonuç

Politika önerilerinin ana mantığı şudur: çocuk ve gençleri korumak için tek kapılı değil, çok katmanlı bir koruma sistemi gereklidir. Bu sistemde okul güvenliği, PDR-RAM reformu, dijital yönetim, aile desteği, öğretmen kapasitesi, içerik denetimi ve kültürel dayanıklılık birbirinin alternatifi değil, tamamlayıcıdır.

Bu bölümün ana sonucu şudur: **Türkiye’nin ihtiyacı, okul saldırılarına sadece olay sonrası tepki veren bir güvenlik refleksi değil, aileyi, okulu, dijital alanı ve kurumsal koordinasyonu aynı anda güçlendiren bütüncül bir koruma mimarisidir**.

“

İlk öneri, yerli ve koruyucu içerik ekosistemidir. Alternatif rol modeller, emek ve ahlak temelli başarı hikâyeleri, aile dostu çocuk içerikleri ve dijitalde görünürlüğü yüksek koruyucu anlatılar teşvik edilmelidir.

”

“

Türkiye’nin ihtiyacı, okul saldırılarına sadece olay sonrası tepki veren bir güvenlik refleksi değil, aileyi, okulu, dijital alanı ve kurumsal koordinasyonu aynı anda güçlendiren bütüncül bir koruma mimarisidir.

”

108 A.g.ç., s. 11, 74.

109 A.g.ç., s. 40.

110 A.g.ç., s. 45-49.

14. TBMM ARAŞTIRMA KOMİSYONU İÇİN SOMUT YOL HARİTASI

Bu raporun önceki bölümleri göstermektedir ki Siverek ve Kahramanmaraş'taki okul saldırıları, yalnız iki adli vakayı inceleyerek kavranabilecek bir mesele değildir. TBMM'nin komisyon kurma gerekçesinde de konu açık biçimde okul güvenliği, sosyal medya, psikoloji, aile ve diğer toplumsal boyutlarıyla ele alınması gereken çok katmanlı bir alan olarak tarif edilmiştir. Bu nedenle komisyonun başarısı, yalnız olayların nasıl gerçekleştiğini araştırmasına değil, bu tür hadiseleri mümkün kılan **risk ekosistemini, kurumsal açıkları ve önleyici politika eksikliklerini** görünür kılmasına bağlıdır.

Süreçleri etkileyen taraf genellikle meseleyi önce tanımlayan, gündemi kuran ve destekçi tabanını bu tanım etrafında şekillendiren taraftır. Reaktif yaklaşım ise çoğu zaman geç kalmaktadır. Bu nedenle komisyonun görevi, sadece yaşanmış iki saldırıya tepki vermek değil, meseleyi doğru tanımlayarak Türkiye için önleyici yol haritası oluşturmaktır.

“

Komisyonun başarısı, yalnız olayların nasıl gerçekleştiğini araştırmasına değil, bu tür hadiseleri mümkün kılan risk ekosistemini, kurumsal açıkları ve önleyici politika eksikliklerini görünür kılmasına bağlıdır.

”

14.1. Komisyonun inceleme eksenleri

Komisyon çalışması beş ana eksene oturmaktadır.

Birinci eksen, **olay incelemesi ve kronolojisi**dir. Siverek ve Kahramanmaraş vakalarında olayın akışı, failin geçmişi, okul çevresi, okul yönetimi refleksi, güvenlik açığı, öncesindeki uyarı işaretleri ve sonrasındaki müdahale zinciri ayrıntılı biçimde analiz edilmelidir. Ancak bu eksen tek başına bırakılmamalıdır.¹¹¹

İkinci eksen, **okul güvenliği ve kurum kapasitesidir**. Okullardaki fiziki güvenlik standartları, kriz planları, rehberlik servisleri, okul psikososyal ekipleri, RAM desteği, ilçe millî eğitim koordinasyonu ve kurumlar arası müdahale zinciri değerlendirilmelidir.

Üçüncü eksen, **çocuk ve gençlik risk ekosistemidir**. Dijital platformlar, sosyal medya, çevrim içi zorbalık, oyun ekosistemi, şiddetin normalleştirilmesi, görünürlük baskısı, değersizlik hissi, yalnızlaşma ve akran dışlanması gibi alanlar komisyonun asli gündemlerinden biri olmalıdır.

Dördüncü eksen, **aile ve anne-babalık becerilerinin milli ve manevi değerler doğrultusunda bilimsel zeminde güçlendirilmesidir**. Çocukların davranış değişimlerini fark etme, dijital maruziyeti yönetme, okul-aile iş birliği ve ev içi risk yönetimi başlıkları bu eksenle ele alınmalıdır.

Beşinci eksen ise **medya, içerik dolaşımı ve toplumsal etkidir**. Bu raporda ayrıntılı biçimde gösterildiği gibi televizyon, dijital platform ve sosyal medya birbirini besleyen birleşik bir içerik düzeni kurmaktadır. Bu

¹¹¹ X, TikTok, Telegram içerik analizleri her iki failin de saldırıdan haftalar önce sosyal medya ve oyun platformlarında şiddet içerikli “manifesto” benzeri paylaşımlar yaptığı, Kahramanmaraş failinin “oyunlaştırılmış saldırganlık” kodlarıyla mühimmat görselleri paylaştığı tespit edilmiştir. Siverek failinin okuldan ayrıldıktan sonra yoğun bir “intikam söylemi” geliştirdiği; Kahramanmaraş failinin ise ağır akran zorbalığına maruz kaldığı ve “görünmezlik” duygusuyla baş etmeye çalıştığı bildirilmiştir. Okulun disiplin kurulları ile RAM arasında, failin davranış bozukluklarına dair “anlık bildirim” protokolünün işletilmediği, sürecin sadece “idari kayıt” olarak kaldığı tespit edilmiştir.

nedenle komisyon yalnız platformları değil, yayıncıları, yapımcıları ve içeriklerin dijital dolaşıma giriş biçimlerini de incelemelidir. Bu bağlamda sivil toplum kuruluşları ve platformlar öncülüğünde ortaya çıkan Temiz Ekran Hareketi gibi sivil inisiyatif ile kamu iş birliğinin güçlenmesi zaruridir.

14.2. Dinlenmesi önerilen kurum ve uzman grupları

Komisyonun dinleme listesi dar tutulmamalıdır. Sadece olay yeri yetkilileri ve emniyet birimleriyle sınırlı bir dinleme seti, meseleyi eksik bırakır.

Öncelikle dinlenmesi gereken kamu kurumları şunlardır: Millî Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, RTÜK, BTK, ilgili valilikler ve il millî eğitim müdürlükleri.

İkinci grup, uygulama sahasındaki uzmanlardır: okul müdürleri, rehber öğretmenler/psikolojik danışmanlar, RAM yöneticileri, çocuk ve ergen psikiyatrları, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, çocuk koruma hukuku uzmanları ve kriz müdahalesi alanında çalışan isimler.

Üçüncü grup, medya ve dijital alan uzmanlarıdır: yayıncı kuruluş temsilcileri, dijital platform uzmanları, oyun ekosistemi araştırmacıları, çocuk güvenliği ve yaş güvencesi teknolojileri üzerine çalışan uzmanlar.

Dördüncü grup ise sivil toplum ve akademi kanadıdır. Burada İstanbul Aile Vakfı'nın sempozyum ve çalıştaylarında yer alan akademisyenler ile sahada ebeveynlik, medya okuryazarlığı, çocuk ve gençlik alanında çalışan STK'lar dinlenmelidir. Bu öneri, vakfın sempozyum ve çalıştaylarında zaten çok disiplinli bir katılımcı zemini öngören yaklaşımla uyumludur.

14.3. Saha ziyaretleri ve veri toplama planı

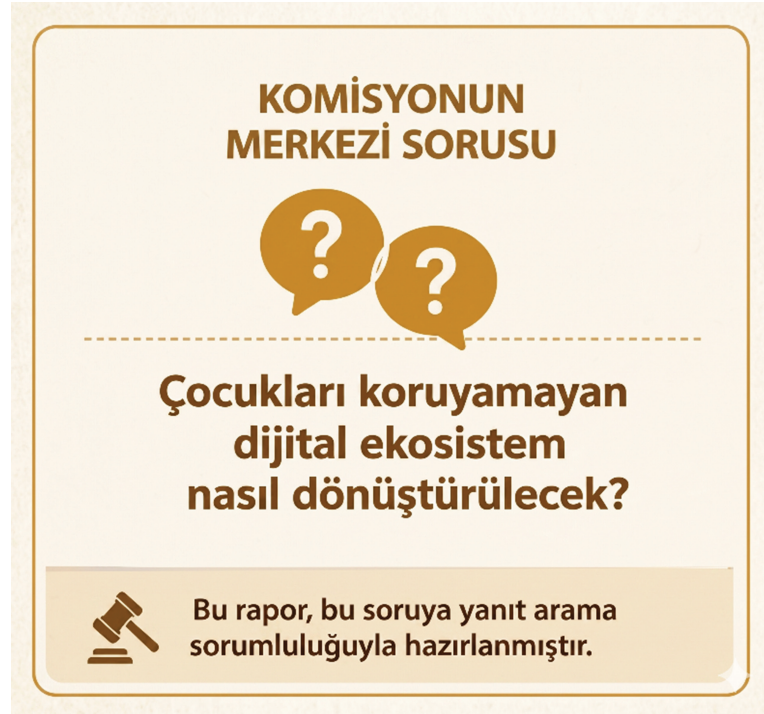
Komisyonun masa başı çalışmayla yetinmemesi gerekir. En az dört tip saha ziyareti önerilmelidir.

İlk olarak, olayların yaşandığı okullar ve ilgili ilçeler ziyaret edilmelidir. Burada sadece güvenlik zaafı değil, okul iklimi, rehberlik kapasitesi, aile profili ve yerel sosyal çevre de incelenmelidir.

İkinci olarak, farklı risk düzeyindeki okullardan örneklem alınmalıdır. Büyükşehir, orta ölçekli şehir ve kırsal yerleşimlerden seçilecek okullarda rehberlik, güvenlik ve dijital risk profilleri karşılaştırılmalıdır.

Üçüncü olarak, RAM'lar yerinde incelenmelidir. Personel sayısı, görev dağılımı, özel eğitim-rehberlik dengesi, okullara erişim kapasitesi ve vaka takip sistemi sahada değerlendirilmelidir.

Dördüncü olarak, çocuk ve gençlerin yoğun dijital maruziyet yaşadığı sosyal çevreler ve alternatif koruyucu modeller incelenmelidir. Burada Ödev Evleri gibi pilot destek alanları, ebeveyn eğitim programları ve gençlik destek modelleri de dikkate alınabilir. Vakfın ekran koçluğu ve dijital risk azaltma yönündeki pilot girişimleri, saha ölçeğinde değerlendirilebilecek örnekler sunmaktadır.

14.4. Komisyonun sorması gereken öncelikli sorular

Sistemin kök nedenlerine inebilmek için doğru ve stratejik soruların yöneltilmesi, çözümün en kritik aşamasını oluşturmaktadır:

- Bu iki vakada olay öncesinde hangi davranışsal, dijital veya sosyal sinyaller vardı?
- Bu sinyaller aile, okul, rehberlik servisi veya çevre tarafından görüldü mü?
- Görüldüyse neden birleşik bir risk değerlendirmesine dönüşmedi?
- Okulun fiziki güvenlik kapasitesi neydi ve hangi açıklar mevcuttu?
- İlgili okulda rehberlik ve psikososyal destek kapasitesi yeterli miydi?
- RAM desteği hangi yoğunlukta ve hangi hızla devreye girdi?
- Akran zorbalığı, dışlanma, dijital zorbalık veya görünürlük baskısı gibi faktörler mevcut muydu?

- Çocuk ve gençlerin maruz kaldığı medya, dizi, kısa video ve oyun içeriklerinin davranış iklimine etkisi nasıl değerlendirilebilir?
- Veliler bu riskler konusunda ne kadar bilgiliydi?
- Veliler ne yaptı, ne yapmadı?
- Mevzuat hangi noktada yeterli, hangi noktada bağlayıcılık ve kapasite bakımından yetersiz kaldı?
- Türkiye’de çocuk kullanıcılar için yaş doğrulama ve çocuk hesabı koruma sistemleri fiilen ne ölçüde uygulanmaktadır?
- Dijital platformların çocuklar, aile ilişkileri ve toplumsal güven üzerindeki etkilerini ölçmeye yönelik kurumsal kapasite nasıl geliştirilebilir?
- Yaşa uygun dijital hizmet standartlarının uygulanmasını denetleyecek mekanizmalar yeterli midir?

Bu soru seti, komisyonu “kim yaptı, nasıl yaptı” daralmasından çıkarıp “neden mümkün oldu, tekrarını ne önler” düzeyine taşır.

14.5. Komisyon raporuna dönüştürülebilecek karar alanları

Komisyon çalışmasının sonunda yalnız genel tavsiye cümleleri değil, karar alanlarına dönüşebilecek net başlıklar üretilmelidir. Bu rapor bakımından komisyonun sonuç bölümünde şu alanlarda somut öneri geliştirmesi beklenmelidir:

- Okul güvenliği standart paketi,
- Okul risk değerlendirme ve müdahale ekibi modeli,
- PDR ve RAM reform paketi,
- Çevrim içi çocuk güvenliği ve yaş güvencesi düzenlemesi,
- Toplumsal Etki Ölçümleme ve Aile Dostu İçerik sistemi: Çocuk ve gençlerde ekran bağımlılığı ile mücadele, dijital medyanın doğru kullanımı ve aile yapısının medya aracılığıyla tahkimi için ‘**Toplumsal Etki Ölçümleme**’ ve ‘**Aile Dostu İçerik**’ sistemi kurulmalıdır. Bu sistem; televizyon ve dijital platform içeriklerinin aile değerlerine etkisini düzenli olarak izleyen, ebeveynler için ‘Medya İzleme Rehberi’ sunan ve ekran bağımlılığına karşı koruyucu mekanizmaları devreye alan bir yapıda işletilmelidir. Şiddet ve zararlı içeriklere karşı medya okuryazarlığı programlarının yaygınlaştırılması, yayın akışlarında ‘Aile Dostu Yayın Saati’ oluşturulması ve milli-manevi değerleri koruyan yapımların görünürlüğünün artırılması esastır. Aile birliğini destekleyen içeriklerin üretimi sektörel teşviklerle desteklenmeli; ekran bağımlılığı ile mücadele ve dijital medyadaki risklerin önlenmesi hususunda beş yıllık, sürdürülebilir bir ulusal eylem planı kararlılıkla uygulanmalıdır.¹¹²
- Ebeveynlik ve dijital refakat destek programı,
- Öğretmen ve okul yöneticileri için hizmet içi risk tanıma eğitimi,
- Psikososyal kriz sonrası iyileşme protokolü,
- Yerli ve koruyucu içerik ekosistemi teşvikleri.

Bu başlıklar, Aile Çalıştay III’te önerilen dijital yönetim, aile dostu içerik, güven toplumu ve güçlendirici sosyal politika yaklaşımıyla uyumludur.¹¹³

¹¹² Bu önerinin teknik ayrıntıları, puanlama metodolojisi ve teşvik modeli; **İstanbul Aile Vakfı ve RTÜK** arasında imzalanan iş birliği protokolü ve bu kapsamda hazırlanan beş yıllık sürdürülebilir eylem planı çerçevesinde yapılandırılmıştır. Bkz. <https://www.yenisafak.com/hayat/rtuk-ve-istanbul-aile-vakfindan-aileyi-guclendiren-is-birligi-cocuk-ve-genclerde-ekran-bagimlili-ile-mucadele-ana-tema-olacak-4682007> (12.05.2026)

¹¹³ *Aile Çalıştay III — Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler — Sonuç Raporu*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2025, s. 73-74.

14.6. Sonuç

TBMM Araştırma Komisyonu, yalnız iki ağır saldırının kaydını tutan geçici bir yapı olmamalıdır. Doğru kurulduğunda bu komisyon, Türkiye’de okul güvenliği, çocuk ve gençlik politikaları, dijital yönetim ve aile destek sistemi için dönüştürücü bir çerçeve üretebilir.

15. SONUÇ

Elde edilen bulgular, incelenen sorun alanlarının tek bir kurumun görev ve sorumluluk alanı içerisinde açıklanamayacak ölçüde çok katmanlı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Olayların okul ortamında ortaya çıkması, sebeplerinin de eğitim sistemi içerisinde aranmasını zorunlu kılmamaktadır. Aksine, aile, sağlık, medya, dijital platformlar, sosyal hizmetler ve gençlik politikalarıyla doğrudan ilişkili çok sayıda unsurun bir araya gelerek bu sonuçları ürettiği görülmektedir. Bu sebeple Komisyonun nihai değerlendirmelerinde, meselenin bütüncül niteliğinin vurgulanmasının ve ilgili tüm kurumların görev alanlarını ilgilendiren boyutların birlikte ele alınmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

İncelenen vakalar okul ortamında ortaya çıkmış olsa da, kök nedenleri tek bir kurumun sınırlarını aşan çok katmanlı bir yapıdadır. Aile, sağlık, medya, dijital platformlar, sosyal hizmetler ve gençlik politikalarıyla doğrudan ilişkili çok sayıda unsurun bir araya gelerek bu sonuçları ürettiği görülmektedir. Bu nedenle Komisyonun nihai değerlendirmelerinde; sorunun eğitim sistemiyle sınırlı kalmadığı vurgulanmalı ve tüm kurumların görev alanlarını kapsayan bütüncül bir çözüm mimarisi esas alınmalıdır.

“

Olayların okul ortamında ortaya çıkması, sebeplerinin de eğitim sistemi içerisinde aranmasını zorunlu kılmamaktadır. Aksine, aile, sağlık, medya, dijital platformlar, sosyal hizmetler ve gençlik politikalarıyla doğrudan ilişkili çok sayıda unsurun bir araya gelerek bu sonuçları ürettiği görülmektedir.

”

Şanlıurfa Siverek ve Kahramanmaraş'ta kısa aralıklarla meydana gelen okul saldırıları, Türkiye'nin çocukları, gençleri ve eğitim kurumları bakımından yeni bir risk eşiğine geldiğini açık biçimde göstermiştir. Bu hadiseler, yalnızca münferit suç vakaları ya da anlık güvenlik açıkları olarak değerlendirildiğinde, meselenin gerçek boyutu eksik kalmaktadır. Çünkü bu tür saldırılar, okul güvenliği, çocuk ve gençlik psikolojisi, dijital maruziyet,

medya ve içerik dolaşımı, akran dışlanması, aile içi sessiz kopuş, rehberlik sisteminin kapasitesi ve kurumsal koordinasyon açıklarının aynı anda görünür hale geldiği çok katmanlı kırılma anlarıdır.

Bu rapor boyunca ortaya konduğu üzere, okulda patlayan şiddet çoğu zaman sadece okulda başlamamaktadır. Şiddet, daha önce zihinlerde, dilde, ekranlarda, akran ilişkilerinde, görünürlük baskısında ve güven duygusunun aşınmasında birikmektedir. İstanbul Aile Vakfı'nın çalıştay ve sempozyum birikimi de bu noktada önemli bir kurumsal zemin sunmaktadır. Özellikle Aile Çalıştay III sonuç raporunda dijitalleşmenin bir “dopamin ekonomisi”, “haz endüstrisi” ve “güvensizlik” üretme kapasitesi vurgulanmış, yapımlar için toplumsal etki ölçümü ile aile dostu içerik yaklaşımı önerilmiştir.¹¹⁴ III. Uluslararası Aile Sempozyumu'nda yer alan saha araştırması da dijital medyanın çocuklar ve gençler bakımından en baskın tehdit alanı olarak algılandığını göstermekte, aileyi ise toplumun güven, huzur ve mutluluk bakımından en güçlü referans noktası olarak ortaya koymaktadır.¹¹⁵

Raporun temel sonucu şudur: **Türkiye'nin karşı karşıya olduğu mesele yalnız okul güvenliği meselesi değildir, okul, aile, dijital çevre, medya ve toplumsal güven arasındaki bağların zayıflamasıyla ortaya çıkan daha geniş bir sosyo-kültürel dayanıklılık meselesidir.** Bu nedenle çözüm de tek başlıklı olamaz. Yalnız güvenlik görevlisi, yalnız kamera, yalnız sosyal medya düzenlemesi, yalnız aileye çağrı ya da yalnız cezai tedbir üzerinden ilerleyen yaklaşımlar eksik kalacaktır.

Bu raporun önerdiği bütüncül çerçeve beş ana eksene dayanmaktadır.

Birincisi, **okul güvenliğinin yeniden tanımlanmasıdır.** Okul güvenliği, kapı, duvar ve kamera ile sınırlı değil, aidiyet, rehberlik, erken uyarı, kriz yönetimi ve psikososyal destek boyutlarıyla birlikte ele alınmalıdır.

İkincisi, **PDR ve RAM sisteminin güçlendirilmesidir.** Türkiye'de mevcut mevzuat önleyici dili tanımaktadır, ancak yüksek riskli okul şiddeti olayları bakımından bağlayıcı tehdit değerlendirme, RAM hizmet standardı, anlık risk bildirimi ve

“

Türkiye'nin karşı karşıya olduğu mesele yalnız okul güvenliği meselesi değildir, okul, aile, dijital çevre, medya ve toplumsal güven arasındaki bağların zayıflamasıyla ortaya çıkan daha geniş bir sosyo-kültürel dayanıklılık meselesidir.

”

¹¹⁴ Aile Çalıştay III — Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler — Sonuç s. 66.

¹¹⁵ Turgay Şirin, Türkiye'de Kentleşme, Kültürel Değerler ve Aile Algısı: İSAVAK Saha Araştırması, II. Uluslararası Aile Sempozyumu, I. Yüzyılda Aile Olmak Bildiriler Kitabı, Ed. Turgay Şirin, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2025, s. 35-58; İstanbul Aile Vakfı Saha Araştırması, Bütünleşik Analizler Raporu, Anka Danışma Grubu, 2025, s.7-47.

kurumlar arası müdahale eşikleri yeterince net değildir. Bu açıklar giderilmeden okul saldırıları gibi ağır hadiselerin önlenmesi zorlaşacaktır.

Üçüncüsü, **dijital yönetim ve içerik sorumluluğudur**. Televizyon, dijital platformlar, kısa video akışları ve oyun ekosistemi artık birbirinden kopuk alanlar değildir. Konvansiyonel medya içeriği dijital mecralara taşınmakta, orada daha uzun ve daha yoğun bir dolaşım ömrü kazanmaktadır. Bu nedenle çocukları ve gençleri korumaya dönük bir politika çerçevesi, yayıncıları, yapımcıları, platformları ve oyun üreticilerini birlikte ele almak zorundadır.

Dördüncüsü, **aile ve ebeveynlik kapasitesinin güçlendirilmesidir**. Aile, nostaljik bir referans değil, risklerin ilk fark edildiği, ilk yönetildiği ve çoğu zaman ilk telafi edildiği temel kurumdur. Dijital ebeveynlik, refakatçi model, bilinçli sınırlama, doğal haz ve tatmin kaynaklarını güçlendirme ve erken işaretleri fark etme kapasitesi, çocuk ve gençleri korumada merkezi önemdedir.

Beşinci ise, **toplumsal güvenin yeniden tahkimidir**. Okul saldırıları yalnız mağdurları değil, bütün toplumu etkileyen bir korku ve güvensizlik dalgası üretmektedir. Bu nedenle kamu politikası yalnız failin cezalandırılmasına değil, toplumun ortak emniyet hissini ve gelecek güvenliğini yeniden kurmaya da odaklanmalıdır.

TBMM'nin bu konuda araştırma komisyonu kurmuş olması, meselenin yalnız eğitim idaresi değil, toplumsal ve siyasal düzeyde de ciddiyetle ele alındığını göstermektedir. TBMM'nin resmî açıklamasında da konu, okul güvenliği, sosyal medya, psikoloji, aile ve diğer toplumsal boyutlarıyla birlikte araştırılması gereken çok yönlü bir alan olarak tarif edilmiştir.

Bu çerçevede komisyona sunulan bu raporun nihai hedefi, yalnız yaşanmış iki saldırının muhasebesini yapmak değildir. Asıl hedef, Türkiye'de çocukları ve gençleri korumaya dönük **önleyici, bağlayıcı, çok katmanlı ve uygulanabilir bir koruma mimarisi** önermektir. Bu mimari, okul güvenliğini, rehberlik reformunu, dijital çocuk güvenliğini, medya sorumluluğunu, ebeveyn desteğini ve kültürel dayanıklılığı aynı anda içermelidir.

Son söz olarak şu tespiti vurgulamak gerekir: **Çocukların okulda güven içinde bulunduğu, ailelerin evde rehberlik kapasitesini koruduğu, medyanın ve dijital alanın daha yüksek sorumluluk standardıyla işlediği, rehberlik ve psikososyal destek sisteminin erken uyarı verebildiği bir yapı kurulmadan, bu tür hadiselerin tekrarını önlemek mümkün olmayacaktır.**

Dolayısıyla mesele yalnız bir güvenlik açığı değil, nesli, toplumsal bağı ve ortak emniyet duygusunu koruma meselesidir. Bu rapor, tam da bu nedenle, münferit vakalara tepki veren geçici reflekslerden değil, Türkiye'nin kendi toplumsal dokusuna uygun, aile merkezli, çocuk odaklı ve kurumsal olarak sürdürülebilir bir koruma modelinden yana tavır almaktadır.

KAYNAKÇA

A) Resmî ve güncel olay kaynakları

T.C. Resmî Gazete, Okul Saldırılarının Araştırılması Komisyonu Kurulmasına Dair Karar (No: 1484), Sayı: 32882, (24 Nisan 2026).

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), Medyametre Medya Kullanım Alışkanlıkları Araştırması – 2024, Kamuoyu, Yayın Araştırmaları ve Ölçme Dairesi Başkanlığı, Ankara, Eylül 2025.

RTÜK, Güçlü Medya Bilinçli Toplum Zirvesi - Çalıştay Sonuç Kitabı, 2025.

Meclis Araştırması Komisyonu, Şanlıurfa ve Kahramanmaraş'ta Okullarda Meydana Gelen Olaylar ile Çocukların Dijital Ortamlarda Karşılaştıkları Risklerin Araştırılması Hakkında Karar No: 1484, 2026.

HaberTürk, “Kahramanmaraş'ta okulda silahlı saldırı! 9 ölü, 13 yaralı!” (16 Nisan 2026), <https://www.haberturk.com/son-dakika-kmaras-ta-okulda-silah-sesleri-3877569>

Anadolu Ajansı, “Okul Saldırılarının Nedenlerine İlişkin Araştırma Komisyonu Kurulması Kararı Resmi Gazete’de”, (24 Nisan 2026),

<https://www.aa.com.tr/tr/gundem/okul-saldirilarinin-nedenlerine-iliskin-arastirma-komisyonu-kurulma-si-karari-resmi-gazetede/3916246>

B) İstanbul Aile Vakfı ana kurumsal omurga

I. Uluslararası Aile Sempozyumu – Dijital Çağda Aile Bildiriler Kitabı, Ed. A.B. Can, M. Demirci, S. Ramazanov, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2022.

II. Uluslararası Aile Sempozyumu – Küresel Tehditler Karşısında Aile Bildiriler Kitabı, Ed. Turgay Şirin, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2024.

III. Uluslararası Aile Sempozyumu - 21. Yüzyılda Aile Olmak Bildiriler Kitabı, Ed. Turgay Şirin, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2025.

Aile Çalıştayı I – Küresel Tehditler Karşısında Aile – Sonuç Raporu, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2023.

Aile Çalıştayı II – Büyükşehirdede Aile Olmak – Sonuç Raporu, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2024.

Aile Çalıştayı III – Sosyo-Kültürel Riskler ve Aileye Yönelik Tehditler – Sonuç Raporu, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, İstanbul, Kasım 2025.

Çinici, Murat, Ailede Şiddet Kabulünü Belirleyen Sosyo-Kültürel Etkenler, *21. Yüzyılda Aile Olmak, III. Uluslararası Aile Sempozyumu*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2025.

Narmanlıoğlu, Haldun, “Yeni Medyada Çocukluk Halleri: Youtuber, Influencer veya Ücretsiz Aile İşçisi”, *I. Uluslararası Aile Sempozyumu – Dijital Çağda Aile Bildiriler Kitabı*, Ed. A.B. Can, M. Demirci, S. Ramazanov,

İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2022.

Ferah, Nimet, “Güncel Riskler Bağlamında Sosyal Medya Kullanımı Nedeniyle Aile Üyelerinin Atomize Olmasına Dair Teorik Bir İnceleme”, *II. Uluslararası Aile Sempozyumu – Küresel Tehditler Karşısında Aile Bildiriler Kitabı*, Ed. Turgay Şirin, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2024.

Lokmanoğlu, Ensar ve Ayşe Şentepe Lokmanoğlu, “Dijital Medya Suçu Bağlamında Aile”, *II. Uluslararası Aile Sempozyumu – Küresel Tehditler Karşısında Aile Bildiriler Kitabı*, Ed. Turgay Şirin, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2024.

Korkmaz, Sezai, “Deprem Sonrası Psiko-Sosyal Destek Sürecinde Maneviyatın Rolü: Aile Dinamikleri Üzerine Bir İnceleme”, *III. Uluslararası Aile Sempozyumu - 21. Yüzyılda Aile Olmak Bildiriler Kitabı*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2025.

Yerden, İbrahim, “Dijital Çağda Aile Yapısı: Hollanda Örneği”, *I. Uluslararası Aile Sempozyumu – Dijital Çağda Aile Bildiriler Kitabı*, Ed. A.B. Can, M. Demirci, S. Ramazanov, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2022.

Saha Araştırması: Bütünleşik Analizler Raporu, Anka Danışma Grubu, (2025).

Şirin, Turgay “Türkiye’de Kentleşme, Kültürel Değerler ve Aile Algısı: İSAVAK Saha Araştırması”, *21. Yüzyılda Aile Olmak: III. Uluslararası Aile Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, İstanbul Aile Vakfı Yayınları, 2025.

Gezer, Fatma, ve İdris Kaya, “Türkiye’de Çocuk ve Ergen Bilişsel Davranışçı Terapi Araştırmaları: Sistemik Bir Derleme Çalışması.” *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi (TEBD)* 24, no. 1 (2026): 1-14.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). *Türkiye’deki Çocuklar 2024: İstatistiklere Bakış*. Ankara: TÜİK, 2025.

Tuşba Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Okul ve Sınıf Risk Haritası Uygulama Esasları, (Van: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 2025); Eptisa Türkiye, Ortaöğretimde Devam ve Okullaşma Oranlarının Artırılması Teknik Destek Projesi, Ankara: Eptisa, 2024.

C) RTÜK / medya / dijital kullanım kaynakları

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), *Medyametre Medya Kullanım Alışkanlıkları Araştırması 2024*, Ankara, 2024.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), *İletişim Dergisi*, Sayı: 08, 2025/1, ss. 70-77.

D) Mevzuat ve uygulama kaynakları

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, (14 Ağustos 2020), Erişim: (28 Nisan 2026), <https://orgm.meb.gov.tr>.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Hizmetleri Yönergesi, (11 Nisan 2019), Erişim: (28 Nisan 2026),

<https://orgm.meb.gov.tr/www/psikososyal-destek-dokumanlari-sayfa-1/icerik/1314>.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Etik Yönergesi, (28 Nisan 2026),

<https://orgm.meb.gov.tr/www/rehberlik-ve-psikolojik-danisma-hizmetleri-etik-yonergesi/icerik/1507>.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Rehberlik ve Denetim Rehberi, (28 Nisan 2026), <https://tkb.meb.gov.tr>.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Kılavuzu, (28 Nisan 2026),

<https://orgm.meb.gov.tr/www/rehberlik-ve-arastirma-merkezleri-kilavuzu/icerik/3020>.

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Psikososyal Destek Eylem Planı, Erişim: (28 Nisan 2026), <https://orgm.meb.gov.tr/alt-sayfa-linki>.

Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Kılavuzu,

<https://orgm.meb.gov.tr/www/rehberlik-ve-arastirma-merkezleri-kilavuzu/icerik/3020>.

RPD Sunum Sitesi ve E-Rehberlik, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <https://orgm.meb.gov.tr/www/rpd-sunum-sistesi-ve-e-rehberlik/icerik/3082>

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 14 Ağustos 2020,

<https://orgm.meb.gov.tr/www/rpd-sunum-sistesi-ve-e-rehberlik/icerik/3082>.

Psikososyal Destek Yönergesi, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <https://orgm.meb.gov.tr/www/psikososyal-destek-dokumanlari-sayfa-1/icerik/1314>

E) Karşılaştırmalı kaynaklar

Diliberti, Melissa Kay, Pauline Moore, Brian A. Jackson, Kelsey Morris, Wade Buckland, Lina Alathari, Steven Driscoll, Diana Drysdale ve Jacquelyn Glidden. *The State of Behavioral Threat Assessment and Management in K-12 Public Schools: Findings from a 2025 American School Leader Panel Survey*. Research Report. Santa Monica, CA: RAND Corporation, Homeland Security Operational Analysis Center, 2025.

National Threat Assessment Center (NTAC) ve Center on Positive Behavioral Interventions and Supports (PBIS). *Aligning Behavioral Threat Assessment and Management With A Multi-Tiered System of Support: Building a Continuum of Prevention and Intervention*. Washington, DC: U.S. Secret Service, Department of Homeland Security, 2025.

U.S. Secret Service. *Protecting America's Schools: A U.S. Secret Service Analysis of Targeted School Violence*. Washington, DC: National Threat Assessment Center, 2019.

UNESCO, *School Violence and Bullying: Global Status Report*, Paris, 2017.

Nell Fraser ve Owen Griffiths, *Online Safety Amendment (Social Media Minimum Age) Bill 2024*, Bills Digest No. 39, 2024–25, Parliamentary Library, Parliament of Australia.

Ofcom, Protection of Children: Code of Practice for user-to-user services, London: Office of Communications, 2025.

Rhode Island General Assembly. “H5291: Rhode Island Social Media Regulation Act.” BillTrack50. Son güncelleme 27 Mart 2025. Erişim tarihi 12 Mayıs 2026. <https://www.billtrack50.com/billdetail/1819899>.

Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni (AGCOM). “Annex B to Resolution No. 96/25/CONS: European and National Framework on Technical and Processing Methods for Verifying the Age of Users” [96/25/CONS Sayılı Karara Ek B: Kullanıcıların Yaşının Doğrulanmasına Yönelik Teknik ve İşleme Yöntemlerine İlişkin Avrupa ve Ulusal Çerçeve]. 8 Nisan 2025.

İspanya Hükümeti, “Proyecto de Ley Orgánica de protección de las personas menores de edad en los entornos digitales” [Dijital Ortamlarda Reşit Olmayan Kişilerin Korunmasına İlişkin Organik Kanun Tasarısı]. *Boletín Oficial de las Cortes Generales* [Genel Meclis Resmî Bülteni], Sayı: 52-1, 11 Nisan 2025. s. 13.

UNICEF, Early Warning Systems for Students at Risk of Dropping Out: Education Think Piece

Series, (Geneva: UNICEF Regional Office for Europe and Central Asia, 2018), s. 5.

U.S. Department of Education, Issue Brief: Early Warning Systems, (Office of Planning,

Evaluation and Policy Development, 2016), s. 2.

Connecticut State Department of Education, Early Warning Systems Student and School Indicators, (Hartford, CT: CSDE, 2015).

Yusuf Canbolat, "Impact of an Early Warning System for Student Absenteeism," Thomas B. Fordham Institute, (27 Şubat 2024).

Mentally Healthy Schools, Showcasing Activity for Ofsted, (London: Ofsted,2024).

L. Allemand, M. Niemelä, M. Merikukka, ve K. Salmela-Aro, "The 'Let's Talk about Children' intervention in a Finnish school context: fidelity, parents' experiences, and perceived benefits," *Frontiers in Psychology* 14 (2023): 1183704, doi: 10.3389/fpsyg.2023.1183704

J. L. Gálvez-Nieto, vd., "Chilean national multilevel study: Impact of school psychologists and social workers," *Frontiers in Psychology* 12 (2021): 639089,

<https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2021.639089/full>.

American School Counselor Association [ASCA], ASCA National Model: A framework for school counseling programs, 4. bs. (Alexandria, VA: Author, 2022),

<https://www.schoolcounselor.org/about-school-counseling/school-counselor-roles-ratios>;

School Social Work Association of America [SSWAA], School social work roles and student to-worker ratios, (2021), <https://www.sswaa.org/school-social-work-week>.